Eu sunt Malala

Tânăra care a luptat pentru educaţie şi a schimbat lumea

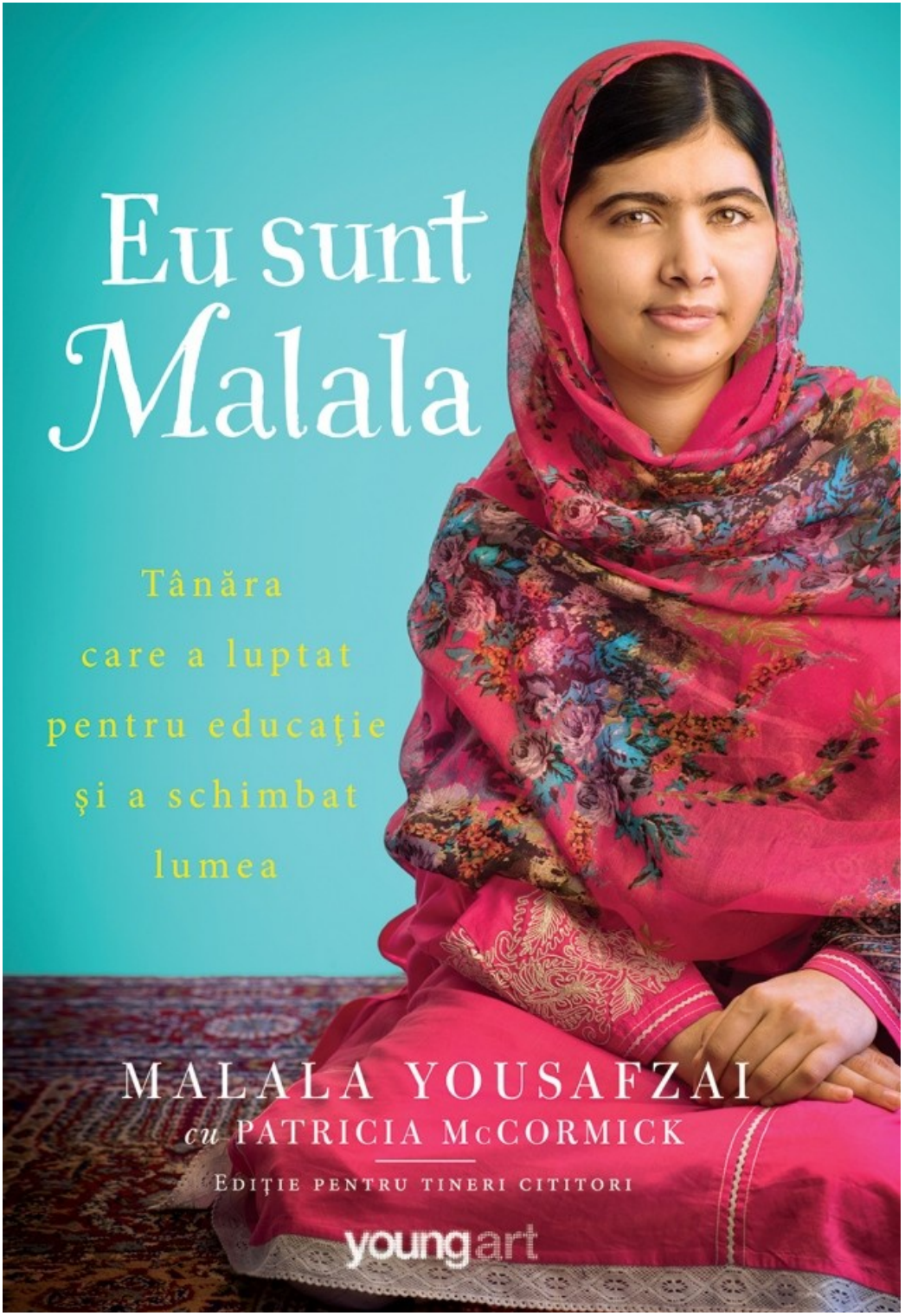

MALALA YOUSAFZAI
cu PATRICIA McCORMICK

EDIŢIE PENTRU TINERI CITITORI

youngart

Malala Yousafzai a început campania pentru educaţia fetelor la vârsta de zece ani, când valea Swat era controlată de teroriştі şi sistemul de educaţie era ameninţat. Folosindu-se de pseudonimul Gul Makai, a scris despre viaţa ei sub stăpânirea talibanilor pentru BBC Urdu. Malala a fost de acord să apară într-un documentar *New York Times* despre educaţie în Pakistan. S-a folosit de orice oportunitate pentru a vorbi public despre pace şi dreptul fiecărui copil la educaţie.

În octombrie 2012, Malala a fost atacată de talibani şi a fost împuşcată în timp ce se întorcea acasă de la şcoală. A supravieţuit atacului şi-şi continuă campania pentru educaţie.

În 2011, drept recunoaştere pentru curajul ei, Malala a fost nominalizată pentru Premiul Internaţional de Pace pentru Copii, şi a câştigat primul Premiu de Pace pentru Tineret din Pakistan. E cel mai tânăr nominalizat la premiul Nobel şi a primit numeroase alte premii, inclusiv Premiul Internaţional de Pace pentru Copii (2013), Premiul Sakharov pentru Libertate de Gândire şi premiul Amnesty Internaţional, Ambasador al Conştiinţei.

Malala locuieşte în prezent în Birmingham, Anglia, şi continuă să apere accesul universal la educaţie prin Fundaţia Malala (malalafund.org), o organizaţie non-profit care investeşte în programe comunitare şi sprijină apărători ai educaţiei din întreaga lume.

Patricia McCormick a fost de două ori finalistă la Naţional Book Award şi autor al mai multor romane pentru tinerii adulţi, printre care *Cut, Sold,* şi *Never Fall Down.* Locuieşte în New York cu soţul ei. Pentru mai multe informaţii, accesaţi patriciamccormick.com.

MALALA YOUSAFZAI
şi PATRICIA McCORMICK

Eu sunt Malala

Tânăra care a luptat pentru educaţie și a schimbat lumea

Traducere din limba engleză de Iulian Curuia

virtual-project.eu

Ediţie pentru tineri cititori

Harta regiunii Swat, Pakistan
și a ținuturilor din jur
AFGANISTAN
SWAT
Swat
SHANGLA
BAJAUR
Karshat
Barkana
Shahpur
Matta
Mingora
Alpuri
Imam Dheri
(Fazlullah's HQ)
Malakand
TAJIKISTAN
CHINA
Linie de marcație
Kabul
Tora Bora
Mardan
Abbottabad
CAȘMIR
Peshawar
Islamabad
Rawalpindi
AFGANISTAN
WAZIRISTAN
Kandahar
Lahore
Quetta
PAKISTAN
INDIA
IRAN
N
Karachi
0 100 200 300 mile
0 200 400 km
MAREA ARABIEI

Copiilor din întreaga lume care n-au acces la educaţie, profesorilor curajoşi care continuă să predea şi tuturor celor care-au luptat pentru drepturile lor fundamentale şi pentru educaţie

Prolog

Dacă închid ochii pot să-mi văd dormitorul. Patul e nefăcut, pătura e aruncată grămadă, pentru că mă grăbesc să ajung la şcoală, am întârziat la un examen. Orarul meu stă deschis pe birou, la pagina cu data de 9 octombrie 2012. Uniforma mea şcolară – *shalwarul* meu alb şi un *kamiz* albastru – stă atârnată într-un cuier de pe perete, aşteptându-mă.

Pot să aud copiii din cartier jucând crichet pe aleea din spatele casei. Aud zgomotele bazarului din apropiere. Şi dacă ascult cu multă atenţie, o aud pe Salina, prietena mea care stă chiar lângă mine, bătând în peretele comun camerelor noastre, pentru a-mi spune vreun secret.

Simt mirosul de orez din bucătărie, unde găteşte mama. Îi aud pe fraţii mei mai mici certându-se pe telecomandă – programele care se tot schimbă între jocuri de wrestling şi desene animate. În curând îl voi auzi pe tata strigându-mă, cu vocea lui adâncă.

— *Jani,* o să mă strige el, care în persană înseamnă „draga mea“. Cum a fost azi la şcoală?

Mă întreba cum merg lucrurile la Şcoala Khushal pentru fete, o şcoală pe care chiar el o fondase şi la care mă duceam şi eu, numai că eu îi răspundeam de fiecare dată la propriu.

— *Aba,* îi spuneam eu, şcoala nu prea merge, se târăşte!

Era felul meu de a-i spune că lucrurile ar putea să meargă mult mai bine.

Am plecat din casa mea din Pakistan într-o dimineaţă – plănuind să mă întorc în pat de îndată ce scăpăm de la şcoală – şi-am ajuns la o lume depărtare.

Unii oameni cred că acum ar fi prea periculos să mă întorc. Că n-o să mă pot întoarce niciodată. Aşa că, din când în când, mă duc acolo în gând.

Dar acum o altă familie locuieşte în casă şi poate altă fată doarme în acel dormitor – în timp ce eu sunt la mii de kilometri depărtare. Nu-mi pasă prea mult de celelalte lucruri din camera mea, dar mă interesează premiile şcolare pe care le ţin

pe bibliotecă. Câteodată chiar le visez. E un premiu pentru locul doi de la primul concurs de dezbateri la care am participat. Şi peste patruzeci şi cinci de cupe şi medalii pentru că am fost prima din clasă la examene, dezbateri şi competiţii. Cuiva ar putea să i se pară că sunt simple obiecte de plastic. Altcineva ar putea vedea în ele premii primite pentru note bune. Dar mie-mi amintesc de viaţa pe care o iubeam şi de fata care eram atunci – înaintea acelei zile fatidice în care am plecat de-acasă.

Când deschid ochii sunt în noul meu dormitor. E o casă trainică din cărămidă într-un oraş umed și răcoros, din Anglia, care se numeşte Birmingham. Aici toată lumea are apă rece sau caldă, după cum vrei. Nu e nevoie să cari buteliile de la piaţă ca să încălzeşti apa. Camerele sunt mari, cu podele lucioase de lemn, pline cu mobilă masivă și un televizor foarte, foarte mare.

Abia dacă se aude vreun zgomot în suburbia asta liniştită, plină de copaci. Nici râsete sau ţipete de copii. Nici vreo femeie la parter care să taie legume pentru mâncare în timp ce stă cu mama la bârfă. Nici bărbaţi care să fumeze şi să vorbească despre politică. Însă, câteodată, chiar şi prin pereţii ăştia groşi, se aude cineva care plânge pentru că-i e dor de casă. Dar apoi intră tata pe uşa din faţă, strigând cu vocea lui tunătoare:

— *Jani*, cum a fost azi la şcoală?

Acum nu mai e niciun joc de cuvinte. Nu întreabă despre şcoala pe care o conducea el şi la care obişnuiam să merg. Dar simt îngrijorarea din vocea lui, de parcă s-ar teme că n-o să mai fiu acolo să-i răspund. Pentru că n-a trecut mult timp de când mai-mai să fiu omorâtă – doar pentru că îndrăznisem să vorbesc despre dreptul meu de a merge la şcoală.

Era o zi cum nu se poate mai obişnuită. Aveam cincisprezece ani, eram în clasa a noua, şi nu dormisem prea mult cu o seară înainte pentru că învăţasem pentru un examen.

Auzisem cântatul de dimineaţă al cocoşului, dar am adormit la loc. Auzisem şi strigarea pentru rugăciunea de dimineaţă, dar am reuşit să mă strecor înapoi sub plapumă. M-am prefăcut că nu-l aud pe tata când a venit să mă trezească.

Apoi a venit mama şi mi-a pus uşor mâna pe umăr.

— Trezeşte-te, *pishto,* mi-a zis, poreclindu-mă „pisicuţă“ în

paştună, limba paştunilor[1]. E şapte jumate şi ai întârziat la scoală.

Aveam examen la studii pakistaneze. Aşa că am spus repede o rugăciune. „Dacă e voia Ta, să iau cea mai bună notă“, am şoptit. „O, şi mulţumesc pentru succesul de până acum.“

Am înghiţit lacomă un ou prăjit şi *chapati* la ceai. Atal, fratele meu mai mic, era foarte obraznic în acea dimineaţă. Se plângea că primeam prea multă atenţie după ce susţinusem ideea că fetele ar trebui să primească aceeaşi educaţie ca băieţii, şi tata îl tachinase puţin la micul dejun.

— Când o să fie Malala prim-ministru, tu poţi fi secretarul ei, i-a spus.

Atal, micuţul bufon al familiei, făcea pe supăratul.

— Nu, a strigat el. Ea o să fie secretara mea.

Toată discuţia asta aproape că m-a făcut să întârzii, aşa că am ieşit în goană pe uşă, cu micul dejun mâncat doar pe jumătate. Am alergat pe alee, cât să prind autobuzul plin de fete care ne ducea la şcoală. Am urcat în maşină în acea dimineaţă fără să mai arunc casei mele măcar o privire.

Drumul până la şcoală e scurt – cinci minute de-a lungul râului, pe stradă. Am ajuns la timp şi ziua de examen a trecut aşa cum trecea de fiecare dată. Haosul din Mingora ne înconjura din toate părţile, cu claxoane şi zgomotele fabricilor, în timp ce noi lucram în linişte, aplecate peste foile de examen, tăcute și concentrate. La sfârşitul zilei eram obosită, dar bucuroasă; ştiam că mă descurcasem bine la test.

— Hai să aşteptăm al doilea autobuz, mi-a spus Moniba, prietena mea cea mai bună. Mai stăm şi noi de vorbă.

Întotdeauna ne plăcea să aşteptăm ultimul autobuz.

De câteva zile, aveam sentimentul ciudat că ceva rău avea să se întâmple. Într-o seară mă pomenisem gândindu-mă la moarte. „Cum o fi să fii mort cu adevărat?“ mă întrebam. Eram singură în cameră şi m-am întors cu faţa spre Mecca, să-l întreb pe Dumnezeu. „Ce se întâmplă când mori?“ l-am întrebat. „Oare ce simţi?“

Dacă muream, aş fi vrut să le pot spune oamenilor cum e. „Malala, prostuţo“, mi-am spus, „ai fi moartă şi n-ai putea să spui nimănui nimic“.

---

[1] Popor vorbitor de limba paştu din sud-estul Afganistanului. (N.tr.)

Înainte să mă culc, l-am mai întrebat ceva pe Dumnezeu. „S-ar putea oare să mor doar puţin şi apoi să mă întorc să le vorbesc oamenilor despre asta?“

Dar următoarea zi a fost însorită și strălucitoare, și cealaltă la fel şi tot aşa. Şi acum ştiam că mă descurcasem bine la examen. Norii care se strânseseră deasupra mea începuseră să se disipe. Aşa că Moniba şi cu mine am făcut ce ştiam noi mai bine: am stat la bârfe. Ce cremă de faţă folosea? S-a dus unul dintre profesorii noştri bărbaţi să urmeze un tratament împotriva căderii părului? Şi acum, că terminam primul examen, cât de greu avea să fie următorul?

Când a venit autobuzul, am coborât treptele. Ca de obicei, Moniba şi celelalte fete şi-au acoperit feţele înainte să ieşim pe poartă şi să urcăm în *dyna* care ne aştepta, camionul alb care era „autobuzul” şcolii Khushal. Şi, tot ca de obicei, şoferul avea pregătit un truc de magie cu care să ne amuze. În ziua aceea, a făcut să dispară o piatră. Oricât am încercat, nu i-am putut descoperi secretul.

Ne-am înghesuit înăuntru, douăzeci de fete şi doi profesori înghesuiţi pe cele trei rânduri de scaune care se întindeau dintr-un capăt în altul al autobuzului. Era cald şi murdar, fără ferestre, doar cu o folie galbenă de plastic care se lovea de o parte a maşinii în timp ce mergeam la ora de vârf pe străzile aglomerate din Mingora.

Strada Haji Baba era o îngrămădeală de ricşe în culori ţipătoare, femei în robe curgătoare, bărbaţi pe scutere, claxonând şi făcându-şi loc prin trafic. Am trecut pe lângă un negustor care tăia găini. Un băiat vindea îngheţată la cornet. O reclamă pentru Institutul de Transplant de păr al doctorului Humayun. Discutam aprins cu Moniba. Aveam mai mulţi amici, dar ea era prietena de suflet, cea cu care împărtăşeam totul. În timp ce noi vorbeam despre cine avea să ia cele mai bune note semestrul acela, una dintre fete a început să cânte şi ne-am alăturat toate.

De îndată ce-am trecut de fabrica de snacksuri Micii Uriaşi și de curba de la care mai erau doar trei minute până la casa mea, camioneta a oprit. Afară se lăsase o liniște ciudată.

— Ce linişte e azi, i-am spus lui Moniba. Unde or fi toţi oamenii?

Din acest moment nu-mi mai amintesc nimic, dar iată

povestea care mi-a fost spusă mie:

Doi bărbaţi în robe albe au ieşit în fata maşinii.

— Asta e autobuzul Şcolii Khushal? a întrebat unul dintre ei.

Şoferul a râs. Numele şcolii era scris cu litere negre pe o parte a autobuzului.

Celălalt tânăr a sărit pe pragul din spate şi s-a aplecat înăuntru.

— Cine e Malala? a întrebat.

Nimeni n-a spus nimic, dar câteva fete s-au uitat spre mine. Altele au ţipat şi eu am strâns-o pe Moniba de mână.

Cine e Malala? Eu sunt, şi asta e povestea mea.

PARTEA ÎNTÂI

Înainte de talibani

1

Liberă ca pasărea cerului

Eu sunt Malala, o fată ca oricare alta, deşi am şi eu talentele mele.

Am încheieturi flexibile şi pot să-mi trosnesc degetele de la mâini şi de la picioare ori de câte ori vreau. (Şi-mi place să mă uit la chipurile oamenilor strâmbându-se atunci.) La skandenberg pot să bat pe cineva de două ori mai mare ca mine. Îmi plac prăjiturelele, nu şi bomboanele. Cred că ciocolatei negre nici n-ar trebui să i se spună ciocolată. Urăsc vinetele şi ardeii verzi. Mi se pare că Bella din *Saga Amurg* e prea capricioasă şi nu înţeleg cum de a putut să-l aleagă pe plictisitorul ăla de Edward. Aşa cum spun prietenele mele din Pakistan, nu prea îi aduce mare lucru.

Nu mă interesează prea mult cosmeticele sau bijuteriile, şi nu sunt o fetişcană. Dar culoarea preferată e rozul şi recunosc că obişnuiam să petrec mult timp în faţa oglinzii jucându-mă cu părul meu. Când eram mai mică, încercam să-mi deschid culoarea pielii cu miere, apă de trandafir şi lapte de bivoliţă. (Dacă-ţi pui lapte pe faţă, miroase foarte urât.)

Cred că rucsacul unui băiat este mereu un dezastru şi dacă-i verifici uniforma e tot timpul murdară. Nu e o părere de-a mea. E realitatea.

Sunt paştună, membră a unui trib mândru de oameni, răspândiţi prin tot Afganistanul şi Pakistan. Tatăl meu, Ziauddin, şi mama, Toor Pekkai, s-au născut în sate de munte, dar după căsătorie s-au mutat în Mingora, cel mai mare oraş din valea Swat, aflat în nordul Pakistanului, acolo unde m-am născut eu. Valea Swat e cunoscută pentru frumuseţea ei, iar turiştii veneau din toate părţile să vadă munţii înalţi, dealurile înverzite şi râurile cu apă limpede ca cristalul.

Am fost botezată după tânăra eroină paştună, Malalai, care şi-a inspirat poporul prin curajul ei. Eu nu cred însă în lupte, chiar dacă fratele meu de paisprezece ani, Khushal, mă scoate din minţi. Nu mă cert cu el. Mai degrabă, el se ceartă cu mine. Şi sunt de acord cu Newton: pentru flecare acţiune, există o

reacţiune egală şi opusă ei. Aşa că se poate spune că atunci când Khushal se ceartă cu mine, eu îi fac pe plac. Ne certăm pe telecomandă. Pe treburile casnice. Care dintre noi se descurcă mai bine la scoală. Cine-a mâncat ultimele Cheesy Wotsits. Ne certăm pentru tot ce-ţi trece prin cap.

Fratele meu de zece ani, Atal, mă enervează mai puţin, în plus e foarte bun la găsitul mingilor de crichet care ies din teren. Dar câteodată joacă după propriile lui reguli.

Când eram mai mică, şi apăruseră între timp şi aceşti fraţi ai mei, am avut o conversaţie cu Dumnezeu: „Doamne", am zis, „pe mine nu m-ai întrebat înainte să-i trimiţi pe lume pe ăştia doi. Nu m-ai întrebat ce părere am. Câteodată sunt chiar enervanţi", i-am spus. Când vreau să învăţ, fac o gălăgie teribilă. Şi dimineaţa, când mă spăl pe dinţi, încep să bată în uşa de la baie. Dar eu am făcut pace cu ei. Cel puţin cu ei doi poţi juca un meci de crichet.

Acasă, în Pakistan, fugeam toţi trei ca nişte iepuri pe aleile din jurul casei; jucam un soi de joc ca prinselea, un alt joc care se numea *mango, mango,* un joc ca şotronul, căruia noi îi spunem *chindakh* („broasca"), şi hoţii şi vardiştii. Câteodată sunam la uşa vreunei case, iar apoi fugeam şi ne ascundeam. Însă jocul nostru preferat era crichetul. Jucam crichet zi şi noapte în aleea din spatele casei sau pe acoperişul plat. Dacă nu ne permiteam o bilă normală de crichet, făceam una din ciorapi vechi pe care-i îndesam cu gunoaie, iar portiţele le desenam cu creta pe perete. Pentru că era cel mai mic, de fiecare dată îl trimiteam pe Atal să aducă bilele când cădeau de pe acoperiş; câteodată se întorcea şi cu bilele de crichet ale vecinilor. Se întorcea cu un rânjet şmecheresc pe faţă:

— Ce s-a întâmplat?

— Au luat-o şi ei pe-a noastră ieri! spunea ridicând din umeri.

Dar băieţii sunt… ei bine, băieţi. Majoritatea nu sunt la fel de civilizaţi ca fetele. Aşa că dacă n-aveam chef să fac lucrurile ca băieţii, coboram şi băteam în peretele dintre casa noastră și a Safinei. Două bătăi, ăsta era semnul nostru. Dacă auzea îmi răspundea şi ea printr-o bătaie. Atunci dădeam la o parte o cărămidă, deschizând o gaură între casa mea şi a ei, şi ne şopteam lucruri pe-acolo. Câteodată stăteam una pe la alta şi ne uitam la serialul nostru preferat, *Shaka Laka Boom Boom* – despre un tânăr care avea un stilou fermecat. Sau lucram la

micile noastre păpuşi pe care le făceam din beţe de chibrit şi bucăţi de stofă.

Safina a fost partenera mea de joacă de când aveam cam opt ani. Sunt cu câţiva ani mai mare decât ea, dar suntem foarte apropiate. Câteodată ne imitam una pe alta, dar odată mi s-a părut că a întrecut măsura, când obiectul meu preferat – singura mea jucărie, un telefon roz de plastic pe care mi-l luase tata – a dispărut.

Într-o după-amiază, am mers să mă joc cu Safina şi am văzut că avea un telefon identic! Ea spunea că e al ei; zicea că l-a cumpărat de la bazar. N-am crezut-o şi eram prea nervoasă ca să gândesc limpede. Aşa că atunci când nu era atentă i-am luat o pereche de cercei. A doua zi i-am luat un lănţişor. Nici măcar nu-mi plăceau bijuteriile alea, dar nu mă puteam abţine.

Câteva zile mai târziu am ajuns acasă şi am găsit-o pe mama atât de supărată că nici nu voia să se uite la mine. Găsise bijuteriile furate în dulapul meu şi le dăduse înapoi.

— Dar Safina a furat prima de la mine! am strigat eu.

N-am impresionat-o pe mama.

— Tu eşti mai mare, Malala, ar trebui să fii un exemplu.

M-am dus la mine în cameră, ruşinată din cale afară.

Mai rău a fost că a trebuit să aştept să vină tata acasă. El era eroul meu – curajos şi principial –, iar eu eram *jani* a lui. Avea să fie atât de dezamăgit.

Dar n-a ridicat vocea la mine şi nici nu m-a certat. Ştia cât eram de exigentă cu mine însămi, că nu mai era nevoie să mă dojenească. În schimb, m-a consolat povestindu-mi despre greşelile pe care le făcuseră marii eroi pe când erau copii. Eroii ca Mahatma Gandhi, mare pacifist, şi Mohammad Ali Jinah, fondatorul Pakistanului. Mi-a spus o anecdotă dintr-o poveste pe care obişnuia să i-o spună tatăl lui: „Un copil e tot copil atunci când e copil, chiar dacă e profet.“

M-am gândit la codul nostru Paştunvali, care guvernează felul în care-şi trăiesc paştunii viaţa. O parte a acestui cod e despre *badal* – tradiţia răzbunării – în care unei insulte trebuie să i se răspundă cu o alta, unei morţi cu o alta și tot așa.

Văzusem şi eu cum e să te răzbuni. Şi răzbunarea avea un gust amar. Mi-am jurat că n-o să mă mai folosesc niciodată de *badal.*

Mi-am cerut scuze Safinei şi părinţilor ei. Am sperat că

Safina o să-şi ceară şi ea scuze şi-o să-mi înapoieze telefonul. Dar n-a spus nimic. Şi, oricât de greu mi-a fost să mă ţin de promisiune, nu am spus că bănuiesc unde ar fi telefonul meu.

Safina şi cu mine am fost din nou prietene şi, împreună cu ceilalţi copii din cartier, ne-am întors iar la alergat şi la jocuri. Pe-atunci locuiam într-o parte a oraşului aflată departe de centru. În spatele casei noastre se afla un spaţiu plin de vegetaţie, cu ruine misterioase – statui de lei, coloanele căzute ale unei vechi *stupa,* şi sute de pietre enorme care păreau umbrele gigantice. Acolo ne jucam vara *parpartuni,* un soi de de-a v-aţi-ascunselea. Iarna făceam oameni de zăpadă până când mamele noastre ne chemau în casă pentru o cană de ceai fierbinte cu lapte și cardamom.

De când îmi aduc aminte, casa noastră a fost mereu plină de oameni; vecini, rude, prieteni de-ai tatei – şi un şir nesfârşit de veri, bărbaţi sau femei. Veneau din munţii în care crescuseră părinţii mei, sau dintr-un alt oraş. Chiar şi când ne-am mutat din prima noastră casă şi am avut un dormitor numai al meu, rareori dormeam singură. Întotdeauna mai era câte un văr care dormea pe podea. Asta pentru că una dintre cele mai importante părţi ale codului Paştunvali este ospitalitatea. Ca paştun, ai întotdeauna uşa deschisă pentru oaspeţi.

Mama şi celelalte femei se strângeau pe veranda din spatele casei, ca să gătească, să râdă şi să vorbească despre haine noi, bijuterii, sau despre alte femei din cartier, în timp ce tata şi ceilalţi bărbaţi stăteau în camera de oaspeţi, beau ceai şi discutau politică.

Adesea părăseam jocurile copiilor, mă strecuram pe lângă femei şi mă alăturam discuţiei bărbaţilor. Mi se părea că acolo se întâmpla ceva interesant şi important. Nu ştiam exact ce, şi cu siguranţă nu înţelegeam politica, dar mă atrăgea lumea asta serioasă a bărbaţilor. Mă aşezam la picioarele tatălui meu şi ascultam ce se vorbea. Îmi plăcea să-i ascult pe bărbaţi dezbătând politica. Dar cel mai mult îmi plăcea să stau printre ei, hipnotizată de tot ce auzeam vorbindu-se despre lumea mare care se-ntindea dincolo de valea noastră.

În cele din urmă părăseam camera şi mai stăteam o vreme cu femeile. Priveliştile şi sunetele din lumea lor erau diferite. Vorbeau în şoapte blânde, confesive. Câteodată răsunau râsete

aspre şi tumultuoase. Dar ce era cel mai uimitor: basmalele şi vălurile femeilor dispăreau. Era frumos să le vezi părul lung şi negru şi chipurile frumoase – machiate cu ruj şi henna.

Aproape în fiecare zi a vieţii mele le văzusem pe-aceste femei urmând codul *purdah,* acoperindu-şi feţele în public. Unele, ca mama, îşi puneau doar o eşarfă în jurul capului; se numeşte *niqab.* Altele purtau *burqa,* robe lungi şi curgătoare care le acopereau capul şi faţa, ca oamenii să nu le vadă nici măcar ochii. Unele mergeau până într-acolo încât purtau mănuşi şi ciorapi negri, ca să nu se vadă nici măcar o bucăţică de piele. Văzusem şi neveste cărora li se cerea să meargă câţiva paşi în spatele soţilor. Am văzut femei care-şi coborau privirea atunci când se întâlneau cu un bărbat. Şi fete mai mari cu care ne jucam şi care dispăreau în spatele voalurile de îndată ce deveneau adolescente.

Dar să le vezi pe aceste femei discutând degajat era cu totul altceva.

În bucătărie nu eram de prea mare ajutor – recunosc că, de câte ori puteam, încercam să scap de tăiatul legumelor şi spălatul vaselor –, aşa că nu stăteam mult prin preajmă. Dar când mă retrăgeam, mă întrebam cum era să trăieşti ascuns tot timpul.

Părea nedrept şi inconfortabil să trăieşti în spatele unor bucăţi de material. Încă de când eram foarte mică, le-am spus părinţilor că n-aveam să-mi acopăr faţa, indiferent ce făceau celelalte fete. Chipul meu era identitatea mea. Mama, care chiar e devotată și tine la tradiţie, a fost şocată. Rudele noastre considerau că sunt foarte îndrăzneaţă. (Unii spuneau că-s obraznică.) Dar tata zicea că pot să fac ce vreau.

— Malala o să trăiască liberă ca pasărea cerului, le spunea el tuturor.

Aşa că mă întorceam la jocurile mele cu ceilalţi copii. Mai ales când era vremea întrecerilor de zmeie, când băieţii încercau să taie frânghiile concurenţilor. Era un joc palpitant, cu eliberări şi plonjări imprevizibile. Era frumos, dar şi trist să văd zmeiele frumoase prăbuşindu-se la pământ.

Poate că eram tristă pentru că îmi închipuiam că viitorul meu va fi frânt, ca zborul zmeielor – și asta doar pentru că eram fată. În ciuda a ceea ce spunea tata, ştiam că atunci când Safina şi cu mine aveam să creştem, lumea avea să se aştepte

să gătim şi să facem curat pentru fraţii noştri. Puteam să ne facem doctori, pentru că era nevoie de medici femei care să aibă grijă de paciente. Dar nu puteam fi avocate sau inginere, creatoare de modă sau artiste – sau orice altceva am fi visat să fim. Şi n-am fi avut voie să ieşim din casă neînsoțite de un bărbat.

Uitându-mă la fraţii mei care se căţărau pe acoperiş să-şi lanseze zmeiele, mă întrebam cât de liberă voi putea fi de fapt.

Dar chiar și în acele momente ştiam că sunt feblețea tatălui meu. Un lucru foarte rar pentru o fată pakistaneză.

În Pakistan, când se naşte un băiat toată lumea sărbătoreşte. Se trag focuri de armă în aer. Se pun daruri în leagănul copilului. Numele băiatului e scris în arborele familiei. Dar când se naşte o fată, nimeni nu vizitează părinţii, iar femeile o compătimesc pe mamă.

Tata nu a băgat în seamă aceste obiceiuri. Mi-am văzut numele scris, cu o cerneală albastră strălucitoare, chiar lângă numele bărbaţilor din familia noastră. Numele meu e primul nume de femeie care apărea acolo în trei sute de ani.

Când eram mică, îmi fredona mereu un cântec despre faimoasa purtătoare a numelui meu.

— *Malalai din Maiwand,* spunea. *Ridică-te încă o dată să-i faci pe paştuni să priceapă cântecul onoarei. Cuvintele tale poetice schimbă lumi. Te implor, ridică-te.*

Atunci nu înţelegeam semnificaţia versurilor. Dar pe măsură ce-am crescut, am înţeles că Malalai era o eroină și un model, și voiam să învăţ ceva de la ea.

La cinci ani, când am început să citesc, tata mă lăuda prietenilor lui.

— Uitaţi-vă la fata asta, spunea el. E sortită să fie faimoasă.

Eu mă prefăceam ruşinată, dar cuvintele de laudă ale tatei erau cel mai preţios lucru din lume pentru mine.

Mai era un lucru care mă făcea să fiu mai norocoasă decât alte fete: tata conducea o școală. Era un loc sărăcăcios, doar cu table de scris şi cretă, aşezat lângă un râu puturos. Dar pentru mine era paradisul.

Părinţii îmi povestesc cum încă dinainte să ştiu să vorbesc, mă târâm în sălile goale de clasă pentru a ţine lecţii. Le ţineam în limbajul meu de copil. Uneori puteam să stau la ore alături de ceilalţi copii, plină de admiraţie pentru toate lucrurile pe

care le învăţau. Când am crescut, îmi doream să port uniformele pe care le vedeam la fetele mai mari care veneau la şcoală; *shalwar kamiz* – o tunică lungă, albastru închis şi nişte pantaloni lungi – cu un batic alb.

Tata deschisese şcoala cu trei ani înainte să mă nasc eu; el era profesor, contabil şi director – dar şi om de serviciu, mecanic-şef şi om bun la toate. Se căţăra pe scară să schimbe becurile şi cobora în fântână când se strica pompa de apă. Când îl vedeam coborând în fântână începeam să plâng, crezând că n-are să se mai întoarcă niciodată. Deşi pe-atunci nu-mi dădeam seama de asta, acum ştiu că nu ne-ajungeam niciodată cu banii. După ce plătea chiria şi salariile, rămâneam cu te miri ce pentru mâncare, aşa că adesea aveam cine sărăcăcioase. Dar şcoala fusese visul tatălui meu şi eram cu toţii bucuroşi să participăm la el.

Când în sfârșit a venit vremea să mă duc la scoală, eram atât de entuziasmată că abia puteam să-mi ţin astâmpărul. Se poate spune că am crescut într-o şcoală. Şcoala era lumea mea și lumea mea era şcoala.

2

Vise

În fiecare primăvară şi toamnă, în timpul Micului şi Marelui[2] Eid[3], plecam împreună cu familia mea să vizităm unul dintre locurile care-mi plac cel mai mult pe lumea asta: Shangla, satul de munte unde crescuseră părinţii mei. Încărcaţi cu daruri pentru rude – şaluri brodate, cutii cu dulciuri de fistic şi trandafir, şi medicamente pe care nu le găseau în sat, ne duceam la staţia de autobuz din Mingora, unde toată lumea din oraş aştepta venirea autobuzului.

Îngrămădeam cadourile, laolaltă cu sacii de făină şi zahăr, păturile şi geamantanele celorlalte familii deasupra autobuzului, într-un maldăr imens. Apoi ne înghesuiam toţi în maşină, pentru o călătorie de patru ore pe drumuri desfundate şi şerpuitoare prin munţi. În prima parte a călătoriei, drumul curgea în zig-zag de-a lungul râului Swat pe de-o parte şi mărginea nişte povârnişuri ascuţite de cealaltă. Fraţilor mei le plăcea să ne arate resturile vehiculelor care se prăbuşiseră în valea de jos. Autobuzul urca mai sus, tot mai sus, până când aerul devenea rece şi îngheţat. În cele din urmă nu mai vedeai decât lanţuri de munţi și o fâşie de cer.

Mulţi oameni din Shangla erau foarte săraci şi nu beneficiau de niciunul dintre avantajele moderne, cum ar fi spitalele, sau pieţele, dar de fiecare dată când veneam, eram aşteptaţi cu un mare ospăţ. Un ospăţ pe care-l aşteptam după micul Eid de la sfârşitul Ramadanului. Se puneau pe masă castroane cu orez şi pui, spanac şi miel, mere mari şi gustoase, prăjituri galbene şi ceainice mari de ceai dulce cu lapte.

Încă de pe la şapte, opt ani eram considerată o fată sofisticată de la oraş şi uneori verii mei mă tachinau pentru că nu-mi plăcea să merg desculţă, sau pentru că purtam haine

---

[2] *Eid Al Fitr* (micul Bairam) se sărbătoreşte la sfârşitul Ramadanului şi se mai numeşte şi Festivalul încheierii Postului. (N.tr.)

[3] *Eid al-Adha* (sau Sărbătoarea Sacrificiului), una dintre cele mai mari sărbători religioase. (N.tr.)

cumpărate de la bazar şi nu făcute acasă, ca ale lor. Aveam accent de oraş şi vorbeam limba celor de-acolo, așa că mă credeau modernă. Dacă ar fi ştiut ei… Oamenii din oraşe ca Peshawar și Islamabad, oraşe adevărate, m-ar fi crezut foarte înapoiată.

Însă cât stăteam la sat, duceam o viață de ţărancă. Dimineaţa, mă trezeam la cântatul cocoșului sau când auzeam zdrăngănitul vaselor la femeile care pregăteau jos, în bucătărie, micul dejun pentru bărbaţi. Apoi, toţi copiii ieşeau din casă ca să întâmpine ziua. Mâncam miere direct din stupi şi prune verzi presărate cu sare. N-aveam jucării sau cărţi, aşa că săream şotronul sau jucam crichet într-o vâlcea.

După-amiaza, băieţii se duceau la pescuit în timp ce noi, fetele, coboram la râu pentru jocul nostru preferat: nunta. Alegeam o mireasă şi apoi o pregăteam pentru ceremonie. O împodobeam cu brăţări şi coliere, o machiam şi-i pictam mâinile cu henna. De îndată ce era gata să fie dată mirelui, se prefăcea că plânge, iar noi îi mângâiam părul şi-i spuneam să nu-şi facă griji. Alteori ne tăvăleam pe jos de râs.

Dar femeile din munţi n-aveau o viață uşoară. Nu existau magazine, universităţi, spitale sau femei doctor, nici apă potabilă sau electricitate. Mulţi bărbaţi plecaseră din sate să lucreze la drumuri sau în mine, la mare depărtare, trimiţând bani acasă ori de câte ori puteau. Uneori, nu se mai întorceau.

Femeile din sat trebuiau să-şi acopere şi ele feţele de fiecare dată când ieşeau din casă. Nu se puteau întâlni sau vorbi cu bărbaţi care nu erau rude apropiate. Nu ştia niciuna să citească. Nici măcar mama, care crescuse şi ea tot în sat. În ţara mea, nu e aşa de neobişnuit să vezi femei analfabete, dar să-mi văd propria mamă, o femeie mândră şi inteligentă, încercând să citească preţurile la bazar, cred că era un lucru trist pentru amândouă.

Multe fete din sat – inclusiv majoritatea verişoarelor mele – nu mergeau la şcoală. Unii taţii nu-şi vedeau fetele ca pe membri valoroşi ai familiei, pentru că oricum le măritau de mici și se duceau să trăiască cu familia soţilor.

— De ce să-mi trimit fiica la şcoală? se-ntrebau adesea. N-are nevoie de educaţie ca să îngrijească o casă.

Nu mă împotriveam niciodată bătrânilor mei. În cultura noastră, nu te arăţi niciodată lipsit de respect în faţa bătrânilor,

nici măcar dacă greşesc.

Dar eram tristă și tulburată când vedeam ce viață tristă duceau aceste femei. De ce erau femeile tratate atât de prost în ţara noastră?

L-am întrebat pe tata, iar el mi-a răspuns că, în Afganistan, țară condusă de talibani, femeile aveau o viață și mai grea. Şcolile pentru fete fuseseră arse din temelii, şi toate femeile erau obligate să poarte o *burqa* exagerată – un văl care le acoperea din cap până-n picioare şi care avea doar o deschizătură mică în dreptul ochilor. Femeile nu aveau voie să râdă cu voce tare sau să se dea cu ojă şi erau bătute sau închise dacă erau găsite fără un însoţitor bărbat.

M-am cutremurat când am auzit toate astea și i-am mulţumit lui Dumnezeu că trăiam în Pakistan, unde fetele erau libere să se ducă la scoală.

Atunci am auzit pentru prima dată de talibani. Dar nu ştiam că nu erau numai în Afganistan. Exista un grup şi în Pakistan, nu foarte departe de zona tribală. Unii dintre ei sunt paştuni, ca şi noi, şi curând aveau să umbrească cu totul copilăria mea însorită.

Dar tata mi-a spus să nu-mi fac griji.

— Eu o să-ţi protejez libertatea, Malala. Tu vezi-ţi de visele tale.

3

Un creion fermecat

Când aveam opt ani, tata se îngrijea deja de opt sute de elevi şi trei campusuri – o şcoală primară şi două licee, unul pentru băieţi şi unul pentru fete – aşa că în sfârşit ne-am putut permite un televizor. Atunci am devenit obsedată să fac rost de un stilou magic. Ideea mi-a venit de la *Shaka Laka Boom Boom,* serialul la care mă uitam cu Safina după şcoală. Era despre un băiat pe nume Sanju, care putea să aducă la viaţă tot ce desena. Dacă-i era foame, desena un castron de curry şi apărea pe loc. Dacă era în pericol, desena un poliţist. Era un mic erou care apăra oamenii aflaţi în pericol.

„Doamne, dă-mi mie creionul lui Sanju“, mă rugam noaptea. „N-o să spun nimănui. Lasă-l la mine în dulap. O să-l folosesc să fac pe toată lumea fericită. “ De îndată ce terminam rugăciunea mă duceam să verific sertarele. Dar creionul nu era niciodată acolo.

Într-o după-amiază, băieţii nu erau acasă şi mama m-a rugat să arunc nişte resturi de cartofi şi coji de ou. Am mers spre containerele de gunoi aflate la o stradă sau două depărtare de casa noastră, strâmbând din nas pe măsură ce mă apropiam, alungând muşte cu mâna şi având grijă să nu calc în ceva cu pantofii mei frumoşi. Dac-aş fi avut atunci creionul fermecat al lui Sanju… Aş fi şters totul: mirosul, şobolanii, muntele imens de resturi putrezite. Când am aruncat gunoiul peste grămadă, am văzut ceva mișcându-se. Am tresărit.

Era o fată de vârsta mea. Avea părul negru şi faţa plină de bube. Sorta gunoiul în grămezi, una pentru cutii de tablă, alta pentru sticle. În apropiere, băieţii căutau prin gunoi fier vechi folosindu-se de nişte magneţi legaţi de o sârmă. Voiam să vorbesc cu ei, dar îmi era teamă.

În aceeaşi zi, mai târziu, i-am povestit tatei despre copiii de la containere şi l-am dus să-i vadă. Le-a vorbit cu blândeţe, dar ei au fugit. L-am întrebat de ce nu merg la şcoală. Mi-a spus că acei copii îşi întreţin familiile, vânzând tot ce găseau pe câteva

rupii; dacă se duceau la şcoală, familiile lor rămâneau flămânde. În drum spre casă, am văzut alunecându-i lacrimi pe obraz.

Eu cred că există tot atâta bine cât există rău, și că de fiecare dată când apare un om rău, Dumnezeu trimite pe lume şi unul bun. Aşa că am decis că era vremea să stăm de vorbă cu Dumnezeu despre problema asta. „Dragă Doamne“, am scris într-o scrisoare. „Tu ştii că există copii obligaţi să muncească la gropile de gunoi?“ M-am oprit. Fireşte că ştia. Apoi mi-am dat seama că el era cel care vrusese să-i văd. Îmi arăta ce fel de viață aș avea dacă nu m-aș duce la școală.

Până atunci, crezusem că un creion fermecat poate schimba lumea. Acum ştiam însă că eu eram cea care trebuia să facă ceva. Nu ştiam ce. Dar i-am cerut lui Dumnezeu să-mi dea puterea şi curajul să fac lumea mai bună. Mi-am semnat scrisoarea, am făcut-o sul şi-am legat-o de o bucată de lemn, i-am pus o păpădie deasupra, şi i-am dat drumul pe un pârâu care se varsă în râul Swat. Dumnezeu avea s-o găsească acolo, cu siguranţă.

Dacă eu voiam să-i ajut pe copiii de la containerele de gunoi, mama voia să ajute pe toată lumea. Începuse să pună firimituri de pâine într-un castron pe pervazul geamului de la bucătărie. Lângă ele era o porţie de pui cu orez. Pâinea era pentru păsări şi orezul pentru o familie săracă din cartier.

Într-o zi am întrebat-o de ce dă mereu mâncare.

— Şi noi ştim cum e să-ţi fie foame, *pisho.* Nu trebuie să uităm să împărţim ce avem.

Aşa că împărţeam tot ce aveam. Chiar şi casa ne-o împărţeam cu o familie de şapte oameni care intraseră la ananghie. Ar fi trebuit să-i plătească tatei chirie, dar de multe ori ajungea să-i împrumute el cu bani. Şi deşi şcoala lui nu prea făcea profit, oferea peste o sută de locuri gratis copiilor săraci. Îşi dorea să fi putut oferi mai multe. Între timp, mama începuse să servească micul dejun în fiecare zi pentru câteva fete.

— Cum să înveţe pe stomacul gol? spunea ea.

Într-o zi am observat că mulţi dintre elevii care învăţau de mult timp la şcoală nu s-au mai întors. L-am întrebat pe tata ce e cu ei.

— O**,** *jani,* mi-a spus el, oamenii mai bogaţi şi-au retras copiii de la şcoală când au văzut că împart clasa cu fiii şi fiicele

oamenilor care le fac curat în casă sau le spală rufele.

Eram tânără, dar suficient de mare cât să-mi dau seama că nu e corect şi să înţeleg că dacă plecau prea mulţi elevi plătitori, asta avea să însemne vremuri grele pentru şcoală şi pentru familia mea. Ceea ce nu ştiam atunci e că ne pândea un pericol şi mai mare – nu doar pentru şcoală şi familie, ci pentru întregul Pakistan.

4

Un avertisment de la Dumnezeu

Într-o zi de toamnă, când încă eram în şcoala primară, băncile noastre au început să vibreze şi să se mişte.

— Cutremur! a strigat toată lumea.

Am fugit afară, unii dintre noi căzând când ne strecuram pe uşa îngustă, şi ne-am adunat în jurul profesorilor, unde ne simţeam mai în siguranţă, ca puii în jurul cloştii. Câteva fete plângeau.

Trăiam într-o zonă unde cutremurele erau destul de dese, dar ăsta părea să fie diferit. Chiar şi după ce ne-am întors în clasă, clădirile continuau să tremure și huruitul nu se oprea. Domnişoara Ulfat, profesoara mea preferată, ne spunea să stăm liniştiţi. Ne asigura că totul avea să se termine în curând. Dar când după câteva minute a avut loc un alt cutremur puternic, am fost trimişi acasă.

Când am ajuns, am găsit-o pe mama în curte (unde se simţea în siguranţă, pentru că nu avea niciun acoperiş deasupra capului). Recita versete din Coran, cu lacrimile şiroindu-i pe obraji. Cutremure mai mici au venit încontinuu până târziu în noapte, şi de fiecare dată mama fugea afară şi insista să venim cu ea. Tata îi spunea să nu sperie copiii, dar eram deja speriaţi din cauza pământului care tremura!

Cutremurul din 8 octombrie s-a dovedit a fi unul dintre cele mai rele din istorie. A avut 7,6 grade pe scara Richter şi s-a simţit până în Kabul şi Delhi. Replicile au continuat cel puţin o lună. Oraşul nostru, Mingora, a fost cruţat în mare parte, dar părţile de nord ale Pakistanului, inclusiv satul nostru preaiubit Shangla, au fost devastate.

Când am primit veşti de la prieteni şi de la familia noastră de-acolo, ne-au spus că a fost ca la sfârşitul lumii. Descriau zgomotul stâncilor care se prăvăleau la vale şi toată lumea care fugea din casă recitând din Coran, ţipetele oamenilor când se prăbuşeau acoperişurile, şi zbieretele bivoliţelor şi ale caprelor. Erau înspăimântaţi; şi când s-a oprit distrugerea, au aşteptat să

primească ajutor.

Ajutorul din partea guvernului a întârziat să apară, dar a existat un răspuns imediat din partea membrilor unui grup religios conservator numit *Tehrik-e-Nifaz-e-Sharia-e-Mohammadi* (TNSM), sau Mişcarea pentru Aplicarea Legii Islamice, condus de Sufi Mohammad şi ginerele lui, Maulana Fazlullah.

În cele din urmă, guvernul a încercat să ajute, în plus am primit sprijin şi de la americani (care aveau trupe şi elicoptere în Afganistan). Dar majoritatea voluntarilor şi a ajutorului medical a venit de la organizaţii care erau în legătură cu grupuri militante, ca TNSM. Aceştia au ajutat la curăţarea şi reconstruirea satelor distruse. Au condus rugăciunile şi au îngropat morţii. Au luat în grijă mulţi dintre cei unsprezece mii de copii rămaşi orfani. În cultura noastră, orfanii sunt adoptaţi de alţi membri ai familiei, dar cutremurul a fost atât de devastator, că au pierit familii întregi sau au sărăcit atât de mult că nu mai putea avea grijă de alţi copii. Aşa că mulţi dintre aceştia s-au dus să trăiască în *madrasa* fundamentaliste.

Mullahii TNSM spuneau în predicile lor despre cutremur că fusese un avertisment dat de Dumnezeu. Dacă nu ne pocăiam şi nu începeam să trăim după *sharia,* sau legea islamică, aveau să ne aştepte pedepse şi mai grele.

Multă vreme după cutremur, întreaga ţară a fost în stare de soc. Eram vulnerabili. Și asta le-a făcut treaba mai uşoară celor cu intenţii rele care s-au folosit de frica unei naţiuni în folosul propriu.

5

Prima amenințare directă

În fiecare dimineaţă, în timp ce prietenii mei păşeau pe poarta şcolii, un bărbat se holba mereu la noi de pe cealaltă parte a străzii. Apoi, într-o noapte, a venit la noi acasă, împreună cu şase bătrâni ai comunităţii. Am deschis uşa. Pretindea că e un *mufti,* adică un învăţat islamic, şi spunea că are o problemă cu şcoala. Tata m-a trimis în cealaltă cameră, în timp ce el a rămas să stea de vorbă cu muftiul şi cu bătrânii înghesuiţi în căsuţa noastră, dar am auzit tot ce s-a spus.

— Eu vorbesc în numele multor musulmani buni, spunea muftiul. Şi cu toţii credem că liceul tău pentru fete e o blasfemie. Ar trebui să-l închizi. Adolescentele n-ar trebui să meargă la şcoală. Ar trebui să fie în *purdah.*

Muftiul fusese clar influenţat de un mullah care avea pe-atunci un post radio ce emitea ilegal, unde ţinea predici şi profera împotriva celor despre care nu credea că sunt islamiști.

Ce ştiam noi, însă, şi muftiul nu avea habar, era că propria lui nepoată venea, pe ascuns, la şcoala tatălui meu.

În timp ce tata discuta cu muftiul, unul dintre bătrâni a intervenit.

— Am auzit că nu eşti un om pios, i-a spus el tatei. Şi totuşi văd Coranul în casa ta.

— Sigur că e, i-a răspuns tata. Sunt musulman.

Muftiul a reluat conversaţia, plângându-se că fetele intră în şcoală pe aceeaşi poartă pe care o folosesc şi băieţi. Aşa că tata a făcut un compromis: fetele mai mari urmau să folosească altă intrare.

În cele din urmă, muftiul a cedat şi bărbaţii au plecat. Dar chiar şi după ce am auzit uşa închizându-se în urma lor, am simţit un gol în stomac. Crescusem văzând bărbaţi paştuni îndărătnici şi mândri. Dacă un paştun pierde o ceartă, n-o uită niciodată. Și nici nu iartă.

Chiar dacă eram doar un copil, ştiam că omul acela greşea. Studiasem Coranul, cartea noastră sfântă, încă de când aveam

cinci ani; iar părinţii mă trimiteau după-amiaza la o *madrasa,* să-mi fac studiile religioase, după ce terminam şcoala. Era o moschee în aer liber unde băieţii și fetele studiau Coranul împreună. Îmi plăcea să învăţ alfabetul arab. Îmi plăcea forma stranie şi misterioasă a literelor, sunetul rugăciunii în timp ce recitam împreună, şi poveştile despre cum să trăieşti în armonie cu învăţăturile lui Allah.

Aveam o profesoară care se ocupa de noi. Era o femeie blândă şi înţeleaptă. Pentru mine, *madrasa* era exclusiv locul educaţiei religioase; pentru celelalte materii mă duceam la şcoala Khushal. Dar, pentru mulţi dintre copiii de-acolo, *madrasa* avea să fie singurul loc în care aveau să înveţe. Nu aveau să mai studieze alte materii: nici științe, nici matematică, nici literatură. Studiau doar limba arabă, ca să poată citi Sfântul Coran. Însă nu învăţau sensul cuvintelor, ci doar pronunţia lor.

Nu m-am gândit la aceste lucruri decât mai târziu, după vizita muftiului. Într-o zi mă jucam pe alee cu copiii din cartier şi când a trebuit să alegem echipele pentru jocul de crichet, unul dintre băieţi mi-a zis că nu vrea să fie cu mine în echipă.

— Şcoala noastră e mai bună decât a ta, mi-a zis, ca și cum mi-ar fi dat o explicaţie.

Nu eram deloc de acord.

— Şcoala mea e mai bună, i-am răspuns.

— Şcoala ta e rea, a insistat el. Nu merge pe drumul drept al islamului.

Nu ştiam ce să mai zic, dar ştiam că greşeşte. Şcoala mea era un paradis.

Pentru că în şcoala Khushal zburam pe aripile cunoaşterii. Într-o tară în care femeile nu au voie să iasă din casă fără să fie însoţite de un bărbat, noi, fetele, călătoream în lung şi-n lat înăuntrul cărţilor. Într-o ţară în care multe femei nu puteau citi preţurile la piaţă, noi învăţam tabla înmulţirii. Într-un loc în care, de îndată ce intram în adolescenţă, trebuia să ne acoperim feţele şi să ne ascundem de băieţii cu care ne jucam în copilărie, alergam libere ca vântul.

Nu ştiam unde avea să ne ducă educaţia noastră. Nu voiam decât să avem şansa de a învăţa în pace. Şi asta făceam. Lumea nebună putea să continue în afara pereţilor şcolii Khushal. Înăuntru, puteam să fim noi cu adevărat.

Singurele noastre griji, de îndată ce ne aşezam în bancă, erau aceleaşi ca ale altor copii de vârsta noastră: cine lua cea mai mare notă la test, şi cine vorbea cu cine în pauză?

Era un motiv de mândrie pentru mine că la fiecare sfârşit de semestru în şcoala primară ieşeam pe locul întâi. Eram una dintre cele mai bune la învăţătură – și fata directorului – şi unele fete credeau că e o legătură între aceste două lucruri. Dar tata se mândrea cu faptul că nu mă trata preferenţial. Şi asta a devenit evident pentru toată lumea când, pe când aveam nouă ani, a apărut o altă fată în scoală.

Numele ei era Malka-e-Noor, era isteață și ambiţioasă, deşi nu credeam că era la fel de inteligentă ca mine. Aşa că, în ultima zi din anul acela, atunci când s-au anunţat premiile, am rămas şocată. Ea ieşise pe locul întâi şi eu pe-al doilea.

Am zâmbit politicos când şi-a primit trofeul, dar, de îndată ce-am ajuns acasă, am izbucnit în lacrimi. Când m-a văzut tata, a încercat să mă liniştească, dar nu aşa cum aş fi vrut.

— E bine să ieşi pe locul doi, mi-a spus. Pentru că aşa afli că dacă poţi câştiga, mai poţi şi pierde. Şi trebuie să înveţi să fii un bun perdant, nu numai un bun câştigător.

Eram prea mică şi prea încăpăţânată ca să înţeleg ce-mi spune. (Şi, ca să fiu sinceră, încă prefer să fiu prima.) Dar după primul semestru am muncit din răsputeri, ca să nu mai fie nevoie să mai învăţ vreodată lecţia aceea.

O altă grijă pe care-o aveam era dacă Moniba e supărată pe mine sau nu. Era cea mai bună prietenă a mea, tocilară ca mine, aproape ca o soră geamănă. Stăteam împreună cât de mult puteam – în autobuz, în pauză, la şcoală – şi mă făcea să râd ca nimeni altcineva. Dar obişnuiam să ne certăm des, mereu pe acelaşi lucru: când o altă fată apărea în peisaj.

— Eşti prietena mea sau a ei?

Mă întreba Moniba dacă mă vedea stând cu altă fată în pauză.

— Moniba, îi răspundeam, tu eşti cea care m-a ignorat!

Mai rău era când refuza să-mi vorbească. Atunci mă supăram pe ea pentru că era atât de supărată pe mine! Câteodată certurile astea durau zile întregi. În cele din urmă, mi se făcea dor de ea şi-i spuneam c-a fost vina mea. (Mereu părea să fie vina mea!) Ea se strâmba şi izbucneam în râs, şi dădeam uitării de ce ne certasem. Până când intervenea o altă fată între noi.

Cum ar fi putut să fie rău un loc în care învăţam şi râdeam atât de mult?

PARTEA A DOUA

O umbră se lasă peste vale

6

Radio Mullah

Într-o după-amiază, eram acasă la una dintre rudele mele din Mingora când am auzit un suspin bizar venind dinspre radio.

După o zi întreagă de gătit, femeile se strânseră în jurul radioului în timp ce făceau ordine. Ca de obicei, încercam să scap de spălatul vaselor, dar am rămas la auzul plânsetului acela ciudat.

La început, părea să fie un imam care dă sfaturi despre cum să trăieşti o viaţă în virtute. „Nu mai fumaţi“, le spunea el bărbaţilor. „Şi rugaţi-vă zilnic.“ Femeile scoteau murmure de aprobare, şi mama laolaltă cu ele.

Apoi a început să plângă.

— Nu mai ascultaţi muzică, implora el. Nu vă mai duceţi la filme. Nu mai dansaţi. Opriţi-vă, implora, sau Dumnezeu va trimite un alt cutremur ca să ne pedepsească.

Unele femei începuseră să plângă. Încă mai păstrau vii în minte amintirile îngrozitoare ale cutremurului; unele dintre ele îşi îngropaseră copiii şi soţii şi încă purtau doliu.

Ştiam că vorbele spuse de mullah la radio nu erau adevărate. Cutremur e un fenomen geologic care poate fi explicat ştiinţific, voiam să le spun. Dar femeile, multe fără educaţie și crescute urmând ordinele liderilor religioşi, erau speriate. Dacă mullah-ul plângea, plângeau și ele.

Chiar şi la şcoală, toţi prietenii mei vorbeau despre mullah-ul de la radio, deşi tata ne spusese să nu-l ascultăm. Vechiul nostru radio se stricase, aşa că nu auzisem ultimele emisiuni, dar le ascultam în casele prietenilor şi ale rudelor, iar amicii de la şcoală îmi repetau aproape cuvânt cu cuvânt predicile lui de noapte. Toată muzica era *haram,* spunea el, interzisă de islam. Numai staţia lui radio era permisă. Oamenii trebuie să-şi lase părul şi bărbile să crească, şi să nu le ţină scurte, în ceea ce el numea moda „inovativă“. Iar femeile, spunea el, trebuie să stea tot timpul în casă, izolate într-o încăpere din cauza practicării

purdah[4]**:** să iasă numai în caz de urgenţă, şi numai purtând burqa şi doar însoţite de un bărbat care le e rudă.

La început, mama se bucurase de predicile lui când le asculta alături de rude, mai ales când vorbea despre necesitatea rugăciunii zilnice. Oamenii, mai ales femeile, creau o adevărată poveste în jurul lui. Lumea credea că e un bun interpret al Sfântului Coran şi-i admira carisma. Oamenilor le plăcea când spunea că are să aducă legea islamică înapoi, pentru că toată lumea era nemulţumită de sistemul de justiţie pakistanez, lent şi corupt. Adepţii lui cântau poeme care sunau bine, dar care erau, de fapt, mesaje prin care li se cerea fetelor să nu se mai ducă la scoală.

Tata nu a fost de acord cu el de la bun început.

— Nu-mi spune mie un mullah de la radio ce să fac. Acest „mullah“, spunea el, vorbeşte prostii şi e de rău augur.

— Nu spune asta, zicea mama. Îl superi pe Dumnezeu.

Dar s-a dovedit că tata avea dreptate.

Căutase să afle cine e bărbatul din spatele misterioasei voci de la radio.

— Acest „mullah“ nici n-a terminat liceul. Nici măcar n-are studii religioase! Acest aşa-zis mullah nu face decât să împrăştie ignoranţă!

Vocea de la radio îi aparţinea lui Maulana Fazlullah, unul dintre liderii TNSM. Adepţii lui ajutaseră o mulţime de oameni după cutremur, dar el profitase de durerea lor ca să le inducă frică.

În curând, atacurile lui Fazlullah deveniseră personale. Spunea la radio numele oamenilor care vorbiseră împotriva lui. Oameni pe care-i ştiam. Oameni care militaseră pentru pace în vale, dar şi oameni care crezuseră că discuţiile lor sunt private. Brusc, erau cu toţii numiţi păcătoşi, în public. Părea că mullah-ul şi oamenii lui puteau să vadă prin pereţi.

Acum că mai crescusem, nu mai puteam participa pur şi simplu la discuţiile bărbaţilor fără să fiu observată. Aşa că mă ofeream să le duc ceai – numai ca să pot auzi ce mai discutau.

Pe-atunci existau doar două subiecte de conversaţie:

[4] Practică socială şi religioasă care presupune segregarea fizică între sexe şi obligarea femeilor să poarte burqa. Practica este întâlnită în comunitatea hindusă şi islamică. (N.tr.)

Mullahul Radio şi luptele care aveau loc peste graniţă, în Afganistan. Aveam patru ani când au avut loc atentatele din 11 septembrie, dar crescusem auzind mereu numele lui Osama bin Laden. Se spunea că plănuise atacurile nu foarte departe de noi, în Afganistan, şi în ultimii ani, Statele Unite ale Americii și aliaţii ei au dus un război ca să-l găsească şi ca să învingă Al-Qaeda şi guvernul taliban din Afganistan, care-l proteja.

Talibani. Ciuleam urechile de îndată ce auzeam cuvântul. Îmi aminteam de conversaţia pe care o avusesem cu tata în Shangla. Atunci talibanii păreau să fie departe, un lucru rău într-un loc îndepărtat. Mulţi dintre prietenii tatei credeau că în ciuda popularităţii mullahului şi în ciuda legăturilor sale cu talibanii din Pakistan, erau prea departe ca să fie motive de îngrijorare, dar el îi avertiza că va veni o zi în care talibanii aveau să ajungă şi-n valea noastră.

— Se află deja în zona tribală, spunea, se apropie din ce în ce mai mult.

Apoi a citat un proverb: „Evenimentele ce vin îşi aruncă umbra înainte. “

La început Fazlullah s-a mişcat încet, dar în următorii doi ani de după cutremur, şi-a aruncat într-adevăr o umbră lungă. Eram mai mare acum şi pentru prima oară îmi dădeam seama că lumea noastră se schimbă sub ochii mei și nu într-o direcţie bună.

În fiecare seară când mă duceam să mă culc, vorbeam cu Dumnezeu.

„Te rog, Doamne, spune-mi ce să fac. Eu sunt o fetiţă, dar poate că ai o sarcină mică şi pentru mine.“

Într-o zi m-am trezit cu un plan în minte. Aveam să ignor toată vorbăria despre Fazlullah la şcoală. Eu şi cu prietenii mei trebuia să vorbim despre Bella şi Edward sau despre Fruity din serialul indian *Son Pari;* dacă nu puteam să vorbim despre asta, aveam să vorbim despre crichet, sau despre fraţii noştri mici şi enervanţi, ori despre o sută de alte lucruri.

Dar când am ajuns la şcoală, mi-am găsit prietenii strânşi într-un colţ, vorbind despre ultima predică. Cu o noapte înainte, Fazlullah anunţase că şcolile pentru fete sunt *haram.* Tocmai declarase că sanctuarul nostru paşnic e interzis de litera Sfântului Coran.

Pe-atunci era doar o voce la radio. Ce nu ştiam noi e că toată

campania lui împotriva şcolilor de fete avea să meargă mult mai departe.

7

Talibanii în Swat

Mullahul Radio îşi continua campania împotriva lucrurilor pe care le considera împotriva islamului şi cu influenţe vestice. Oamenii îi ascultau emisiunile în mod regulat – mulţi o făceau ca să vadă ce nume mai anunţă şi să se asigure că ale lor nu erau pe listă. Prin emisiunile ilegale, îi încuraja pe părinţi să refuze vaccinarea copiilor. Susţinea că această măsură medicală nu era menită să ajute; spunea că e o stratagemă a ţărilor vestice de a le face rău copiilor musulmani.

Dar nu intervenea numai în chestiuni medicale sau predicatul împotriva şcolilor de fete, ci amenința şi frizerii care făceau tunsori vestice şi distrugea magazinele de muzică. Convinsese oamenii să-şi doneze bijuteriile şi banii şi se folosea de fondurile obţinute ca să producă bombe și să antreneze militanţi.

Văzusem adepţi de-ai lui, cu părul şi bărbile lungi, cu turbane negre pe cap şi *shalwar kamiz* alb, în oraşele mici pe care le întâlneam în drumul nostru când mergeam să ne vedem familia în munţi. Oamenii lui purtau arme şi mergeau amenințător pe străzi. Deşi nu văzusem oameni de-ai lui în Mingora, îi simţeam prezenţa. Ca şi cum ar fi vorbit din ceruri, aruncând un nor negru de teroare asupra întregii văi.

Poliţia a încercat să-l oprească, dar mişcarea lui devenea din ce în ce mai puternică. În mai 2007, a semnat un pact de pace cu guvernul, spunând că-şi va opri campaniile îndreptate spre vaccinarea împotriva poliomielitei, precum şi predicarea împotriva şcolilor de fete; avea să oprească şi atacurile împotriva proprietăţii de stat, în schimb, guvernul avea să-i dea voie să-și continue emisiunile.

În iulie, totul s-a schimbat.

Cam în jurul zilei mele de naştere – împlineam zece ani –, armata pakistaneză a pornit un asediu asupra unei madrasa de femei din Islamabad, capitala ţării noastre. Un grup de militanţi care se declarase deschis împotriva guvernului luase ostatici şi

se ascunsese în madrasa *Lal Masjid,* sau Moscheea Roşie. După atacul armatei, care a durat mai multe zile şi a provocat moartea mai multor oameni, Fazlullah a făcut unul dintre cele mai stranii anunţuri ale sale. A declarat război guvernului şi a instigat poporul la violenţă. Pactul de pace pe care-l semnase era doar o amintire.

Dar guvernul l-a ignorat, aşa cum ignori o muscă. Şi ne-a ignorat şi pe noi, oamenii din Swat, aflaţi sub puterea lui. Eram furioşi pe guvern şi pe aceşti teroriştii care încercau să ne schimbe modul de viaţă, dar tata ne spunea c-ar fi mai bine să nu-i bage în seamă.

— Trebuie să trăim din plin, fie şi numai în inimile noastre, spunea el.

Ca și mai înainte, discuţiile noastre la cină erau mai degrabă despre lucruri ale minţii: Einstein şi Newton, poeţi şi filosofi. Tot ca mai înainte, eu şi fraţii mei ne certam pe telecomandă, pe cine lua cele mai bune note, pe orice. Reuşeam cumva să-i ignor pe talibani, dar nu puteam să ignor aceste două personaje sâcâitoare. Să te certi cu fraţii tăi, îi spuneam tatei, face parte tot dintr-o viaţă trăită din plin!

La scurt timp, Fazlullah şi-a unit forţele cu Tehrik-i-Taliban-Pakistan (TTP), sau talibanii pakistanezi, şi a anunţat că femeile nu mai au voie să apară în locuri publice. Bărbaţii familiei trebuiau să controleze acest lucru, spunea el, şi „să menţină controlul asupra familiei, sau aveau să fie ei înşişi pedepsiţi“.

În şase luni străzile s-au golit de femei, temându-se chiar şi să iasă afară pentru cumpărături. Magazinele de DVD-uri care vindeau filme de la Bollywood şi filme pentru copii şi-au tras obloanele şi n-au mai vândut nimic. Fazlullah susţinea că e haram să te uiţi la filme şi seriale TV pentru că în felul acesta femeile vedeau bărbaţi şi bărbaţii femei la care n-aveau voie să se uite.

Oamenii trăiau cu spaimă, sub ameninţarea adepţilor lui Fazlullah. Unii și-au dus televizoarele, CD-urile și DVD-urile în piaţa publică, unde au fost arse de oamenii mullah-ului. Au început să apară poveşti despre oamenii lui care patrulau străzile în camionete, strigându-i ordinele de la megafon. Apoi se zvonea că adepţii lui ascultau pe la uşi şi dacă auzeau vreun televizor, spărgeau uşa şi făceau televizorul praf.

După şcoală, fraţii mei şi cu mine ne adunam în faţa

televizorului, cu volumul dat la minim. Ne plăceau serialele noastre şi nu pricepeam cum ar putea nişte luptători de wrestling cu nume ciudate şi un băieţel cu un creion fermecat să fie un lucru rău. Tresăream de fiecare dată când bătea cineva la uşă. Într-o seară, când s-a întors tata acasă, l-am întrebat:

— *Aba,* va trebui să dăm şi noi foc televizorului?

În cele din urmă, am ascuns televizorul într-un dulap. Dacă veneau străini la noi, cel puţin nu-l vedeau.

Cum se ajunsese aici? Cum reuşise un fanatic fără şcoală să devină un zeu radio? Şi de ce nu era nimeni gata să-l înfrunte?

Cu toate astea, lucrurile la şcoala Khushal mergeau ca de obicei. Câteva dintre colegele noastre au renunţat, dar restul apreciam cu atât mai mult ce învăţam. Am avut chiar şi o discuţie pe tema asta: dacă guvernul nostru nu făcea ce trebuie, noi puteam oare să ne conducem şcoala ca o democraţie? Apoi am pus în aplicare o idee: din moment ce fetele mai studioase stăteau în faţă, în fiecare săptămână urma să facem schimb de locuri. Dacă ajungeai în rândul din faţă, a doua săptămână urma să stai în spate. Era un joc, dar era felul nostru de a spune că toate fetele – şi toţi oamenii – sunt egali.

Dincolo de pereţii şcolii, Mingora era însă ca o închisoare.

Pancarte pe care scria „INTERZIS ACCESUL FEMEILOR“ erau agăţate deasupra intrării în piaţă. Magazinele de muzică şi de electronice fuseseră închise. Fazlullah interzisese şi un vechi joc de copii, *Carrom,* în care se aruncau nişte discuri pe o podea de lemn.

Începuse să dea nume de fete în emisiunea lui de la radio. „Domnişoara cutare a încetat să se mai ducă la scoală şi va ajunge în rai.“ Sau „Domnişoara cutare nu se mai duce la şcoală şi-i felicit părinţii. “ Mama insista să nu mă mai duc la şcoală de una singură, de teamă că o să mă vadă talibanii îmbrăcată în uniformă.

În fiecare zi, lipseau din ce în ce mai multe colege. Şi în fiecare noapte, Fazlullah îşi continua atacurile în emisiunea lui, spunând că fetele care continuă să se ducă la şcoală nu sunt bune musulmane şi că o să ajungă în iad.

Într-o zi, unul dintre profesori a venit la tata şi i-a spus că nu are de gând să mai predea în clase de fete. Un altul i-a spus că

se duce să-l ajute pe Fazlullah să construiască un centru religios. A fost o zi grea atunci. Şcoala Khushal, care fusese refugiul nostru, căzuse sub umbra Mullahului Radio.

Fazlullah organizase un tribunal în care dădea edicte, iar oamenii lui biciuiau sau omorau poliţişti, oficiali guvernamentali sau alte persoane care nu ascultau de el. Sute de oameni se adunau să vadă biciuirile, strigând *Allahu akbar* – Dumnezeu e mare! — la fiecare lovitură. Lumea spunea că uneori Fazlullah însuşi venea la aceste adunări, călare pe un cal negru.

O mare parte dintre actele de „dreptate” ale lui Fazlullah se făceau în toiul nopţii. În regimul său de teroare, „delincvenţii” erau târâți afară din case și omorâți; a doua zi, corpurile lor erau expuse în Piaţa Verde a doua zi. Adesea apărea câte o notă prinsă de corp: „Asta se întâmplă cu spionii şi necredincioşii.“

Sau „Nu atingeţi cadavrul acesta până mâine la ora 11, sau urmaţi voi!“ N-a trecut mult timp şi lumea a început să aibă alt nume pentru Piaţa Verde: oamenii au început să-i zică Piaţa Roşie.

Mă cutremuram auzind aceste poveşti. Ce-avea să ajungă oraşul meu? Ce-avea să se aleagă de noi?

„Doamne”, spuneam când mă duceam la culcare, „ştiu că eşti ocupat cu atât de multe lucruri în toată lumea. Dar nu vezi şi ce se întâmplă în Swat?“

Într-o noapte, mi-am auzit părinţii vorbind în şoaptă.

— Trebuie s-o faci, a spus mama. Frica nu este o soluţie.

— N-o să mă duc fără binecuvântarea ta, i-a răspuns tata.

— Dumnezeu va avea grijă de tine, a spus ea. Pentru că spui adevărul.

Am ieşit din ascunzătoare și am întrebat ce se întâmplă. Tata a spus că se duce la o întâlnire în acea seară, ca să vorbească împotriva talibanilor. Şi apoi avea să meargă în Islamabad, ca să tragă guvernul la răspundere pentru că nu-şi apără cetăţenii. Tata, un simplu director de şcoală, înfrunta acum cele două mari forțe ale țării. Și mama era alături de el.

Majoritatea femeilor paştune ar plânge şi ar implora şi s-ar agăţa de bărbaţii lor să-i împiedice. Dar majoritatea bărbaţilor paştuni îşi ignoră oricum soţiile. Sunt puţini cei care se consultă cu ele. Dar părinţii mei nu sunt ca majoritatea. Tata e

ca un şoim, din acela care zboară acolo unde alţii nu îndrăznesc. Iar mama e cea cu picioarele pe pământ.

În ce mă priveşte, încuiam casa în fiecare seară în perioada cât a fost plecat tata. Mă plimbam prin casă, o dată, de două ori, adesea chiar de trei ori, asigurându-mă că toate uşile și ferestrele erau închise. Câteodată tata venea acasă destul de târziu. Câteodată nu venea deloc. Uneori, în cazul în care era urmărit, dormea acasă la prieteni. Ne proteja ţinându-se departe de noi, dar nu ne putea opri să ne facem griji. În acele nopţi, o auzeam pe mama rugându-se până spre dimineaţă.

Într-o zi am plecat spre Shangla cu mama şi fraţii mei; nu aveam o maşină, așa că unul dintre verii noştri ne ducea până acolo. Când traficul a devenit mai aglomerat şi-am încetinit, a pus o casetă cu muzică pentru a trece timpul mai uşor. Brusc, însă, a scos caseta din aparat.

A scos în grabă şi celelalte casete pe care le păstra în torpedou.

— Repede, i-a spus mamei, ascunde astea în poşetă! Doi bărbaţi s-au apropiat de maşina noastră. Purtau turbane negre şi veste de camuflaj peste *shalwar kamiz.* Aveau părul lung şi barbă, şi erau înarmaţi cu mitraliere Kalasnikov. Eram față în față cu talibanii.

Inspectau maşinile să n-aibă lucruri interzise de Islam. Niciunul dintre noi n-a zis nimic, dar am văzut mâinile mamei tremurând pe poşetă, unde ascunsese obiectele *haram.* Și-a tras vălul mai bine pe față și și-a coborât privirea în poală.

Talibanul s-a aplecat la fereastra din spate. M-a sfredelit cu privirea.

— Surorilor, trebuie să purtaţi *burqa.* Ne faceţi de ruşine. Un taliban cu o mitralieră stătea la doar câţiva centimetri de mine. Cum făceam eu lumea de ruşine? As fi vrut să-l întreb. Eram o copilă, o fată de zece ani. O fetiţă care se juca de-a v-aţi-ascunselea şi căreia îi plăcea să studieze ştiinţa. Eram furioasă, dar ştiam că nu rezolvam nimic dacă vorbeam cu el. Ştiam că trebuie să-mi fie frică, dar simţeam doar frustrare.

Când ne-am întors acasă din Shangla, am găsit o scrisoare pentru tata prinsă în poarta şcolii.

„Domnule, şcoala pe care o conduci e vestică şi

necredincioasă. Predai fetelor şi elevii poartă uniformă neislamică. Opreşte-te, sau vei avea probleme, şi copiii tăi vor plânge pentru tine.“

Era semnată *Fedayeeni* ai Islamului – oameni devotaţi ai Islamului.

8

Nimeni nu e în siguranţă

Tata a răspuns talibanilor a doua zi, printr-o scrisoare trimisă ziarului.

„Vă rog, nu le faceţi rău copiilor, pentru că Dumnezeul în care credeţi voi este acelaşi Dumnezeu la care se roagă şi ei în fiecare zi. Puteţi să-mi luaţi mie viaţa, dar, vă rog, nu le faceţi rău copiilor de la şcoala mea.“

Scrisoarea a apărut în ziar – cu numele lui întreg şi adresa școlii noastre – deşi tata își scrisese doar numele.

Telefonul nostru a început să sune chiar în acea seară. Prietenii sunau să-l felicite pe tata că le-a răspuns.

— Ai pus tu prima piatră la dig, spuneau. Acum o să fie mulţi care o să-şi facă curaj să vorbească.

Dar n-au fost prea mulţi.

Tata a fost mereu un om ocupat. Participa la *mushaira,* concursuri de poezie; lucra la şcoală până seara târziu; îi ajuta pe vecini să-şi rezolve disputele. Dar acum, de fiecare dată când pleca de-acasă, mă simţeam ca la trei ani, atunci când îl vedeam coborând pe scară să repare pompa la fântână. În fiecare seară mă întrebam dacă avea să se mai întoarcă.

După ce-a primit scrisoarea, tata a luat o hotărâre: băieţii de la şcoala Khushal nu aveau să mai poarte uniforma formată din cămaşă şi pantaloni. Aceste haine „vestice“ aveau să-i identifice în ochii adepţilor lui Fazlullah cu necredincioşii, aşa că, pentru siguranţa lor, le-a cerut băieţilor să se îmbrace cu tunica tradiţională şi pantalonii *shalwar kamiz.* Eu încă purtam un *shalwar kamiz* alb cu albastru, dar talibanii spuneau că fetele nu trebuie să poarte *shalwar* alb. Uniforma pe care cândva o îndrăgeam mă făcea să mă simt ca o criminală. Dintr-odată, oriunde întorceai capul, talibanii apăreau ca buruienile.

Apoi m-am gândit: „Ce rău am făcut de care să mă tem? Tot ce vreau să fac e să merg la şcoală. Şi asta nu e o crimă. E dreptul meu.“ În plus, eram fata lui Ziauddin Yousafzai, omul care îndrăznise să le răspundă talibanilor. Aveam să ţin fruntea

sus, chiar dacă inima îmi tremura în piept.

În acea toamnă, în octombrie 2007, s-a întâmplat ceva care ne-a dat speranţă: Benazir Bhuto, prima femeie prim-ministru din Pakistan, candida din nou în alegeri. Plecase în exil în Marea Britanie pe când aveam eu doi ani, dar auzisem vorbindu-se despre ea. Era un model pentru fetele ca mine. A fost singurul politician care a avut curaj să vorbească împotriva teroriştilor. Eram cu toţii lipiţi de televizor când i-au anunţat sosirea. Am văzut-o lăcrimând în timp ce călca pe pământul ţării pentru prima oară în nouă ani. Mama era impresionată, dar se temea pentru ea. A întrebat televizorul: „Ai venit să mori?“ Toată lumea ştia că e periculos pentru ea să se întoarcă, dar speram că va fi în siguranţă.

Nu mult după aceea, două luni mai târziu, era moartă. S-a petrecut sub ochii mei, la televizor.

— Vom învinge forţele extremismului şi militantismului cu puterea poporului, declara ea.

Apoi s-a ridicat în picioare pe scaunul maşinii ei cu geamuri antiglonţ ca să facă cu mâna suporterilor.

S-a auzit o rafală de gloanţe şi zgomotul unei explozii. Am privit-o, cu respiraţia tăiată, cum cade înapoi în maşină. Mama, tata și bunica au izbucnit în lacrimi. Benazir Bhutto era prima femeie atacată de teroriști. În ciuda faptului că ne temeam pentru ea, nu ne aşteptam ca talibanii să atace o femeie. În codul Pastunvali e interzis să omori femei. Eram şocaţi.

Am rămas surprinzător de calmă. Prima oară m-am gândit: „Dacă Benazir Bhutto poate să fie omorâtă, atunci nimeni nu e în siguranţă.”

Şi chiar nu era nimeni în siguranţă în Pakistan. Femeile cărora le era interzis să meargă pe străzile din oraş. Bărbaţii care erau biciuiţi până la moarte pentru tot felul de motive meschine. Copiii care munceau la gropile de gunoi. Nici măcar copiii ca mine, care voiau să meargă la scoală.

Uitându-mă la televizor, o voce interioară mi-a şoptit: „De ce nu te duci tu să lupţi pentru drepturile femeilor? De ce nu te lupţi să faci din Pakistan un loc mai bun?”

Recent mi se luaseră nişte interviuri la canalele de ştiri Dawn şi Khyber News despre educaţia fetelor, şi deşi-mi fusese puţin teamă, mă descurcasem bine. Şi-mi plăcuse.

În timp ce toată lumea din jurul meu plângea, eu păstram acest secret. „O să continui să lupt pentru pace şi democraţie în ţara mea”, mi-am spus.

Aveam doar zece ani, dar ştiam pe-atunci că o să fac asta cumva.

9

Bomboane din cer

Într-o zi din toamna lui 2007, eram în clasă când am auzit un zgomot teribil venind de afară. Toată lumea, elevi şi profesori deopotrivă, a ieşit în curte să privească cerul. Un escadron de elicoptere imense ale armatei au întunecat cerul. Înteţeau vântul în jurul nostru provocând furtuni de praf şi nisip. Ne-am acoperit urechile cu palmele şi ţipam unii la alţii, dar vocile noastre se pierdeau în larma aceea.

Apoi s-a auzit o izbitură când ceva a aterizat la picioarele noastre. Zdup! Zdup! Am ţipat, apoi am început să urlăm de bucurie. Acadele! Soldaţii ne aruncau acadele. Râdeam de nu mai puteam, alergând prin toată curtea să culegem acadele.

Eram atât de încântate că ne-a luat ceva timp să ne dăm seama ce se întâmplă. Armata venise să salveze valea Swat de Fazlullah. Am scandat, am aplaudat şi-am sărit în sus de bucurie! Cădeau bomboane din cer! Și urma să fie pace în Swat!

În scurt timp, soldaţii erau peste tot. Erau elicoptere chiar şi pe terenul de golf din Mingora. Era ciudat să vezi armata în Swat. Ne tot rugasem să vină cineva să-i ţină piept lui Fazlullah şi oamenilor lui, cu turbanele lor negre şi mitralierele Kalaşnikov. Dar acum oraşul nostru era plin de oameni în uniforme verzi şi mitraliere Kalaşnikov.

Oamenii lui Fazlullah au dispărut peste noapte, ca zăpada care se topeşte în pământ. Deşi nu-i mai vedeam, ştiam că nu pot fi departe, aşa că atmosfera din Mingora era în continuare tensionată şi temătoare. În fiecare zi după şcoală, eu şi fraţii mei ne grăbeam să ajungem acasă şi încuiam uşile. Nu mai jucam crichet în alee. Nu ne mai jucam v-aţi-ascunselea pe stradă. Nu mai cădeau bomboane din cer.

Într-o după-amiază am auzit pe cineva făcând un anunţ la megafoanele din turnul moscheii. Armata impusese interdicţia de a ieşi din casă. Nu ştiam ce înseamnă asta, aşa că am bătut în peretele casei Safinei ca să vină cineva la gaura din perete şi

să-mi explice. În curând, Safina, mama şi fratele ei au venit la noi acasă şi ne-au spus că trebuia să stăm în casă toată noaptea şi ziua între anumite ore. Eram atât de speriaţi că fraţii mei şi cu mine nici nu mai ieşeam din camerele noastre. Stăteam înăuntru şi priveam, de după perdele, strada pustie din faţa casei noastre.

În acea noapte o rază de lumină albă a strălucit pe cer pentru o secundă, ca bliţul unui aparat de fotografiat. *Bum!* O bubuitură a scuturat pământul. Am sărit din pat şi am fugit la părinţii mei. Khushal şi Atal ni s-au alăturat. Ne-am cuibărit unul lângă altul, tremurând. Vasele zăngăneau, mobila se zdruncina şi ferestrele tremurau. Apoi, după nici zece minute, la marginea oraşului a început să se audă schimb de focuri. Cu fiecare explozie şi împuşcătură, ne ţineam şi mai strâns în braţe, până când am adormit.

A doua zi ne-am trezit ca dintr-un vis lung şi agitat. După o noapte de bombardamente, se lăsase liniştea, îndrăzneam să sperăm. Era posibil ca armata să-i fi învins pe talibani? Am scos capul pe poartă şi am văzut oamenii din cartier adunaţi în grupuleţe şi stând de vorbă. Tata s-a dus să vadă ce se întâmplă. S-a întors încruntat. Pe stradă se zvonea că talibanii vor prelua controlul asupra văii Swat. Operaţia militară nu avusese succes. Ni s-au strâns inimile.

Armata a mai trimis zece mii de oameni, şi luptele au continuat, noapte de noapte, timp de un an şi jumătate. Eu fugeam prima în camera părinţilor, urmată de fraţii mei. Şi cum patul era prea aglomerat, trebuia să dorm pe câteva pături pe podea. (Chiar şi în mijlocul unui război reuşeam să mă supăr pe cei doi că-mi fură locul!) Oricât de ciudat ar suna, ne obișnuiserăm cu bombele și focurile de armă. Câteodată Atal dormea neîntors până dimineaţa. Eu şi Khushal găsisem o metodă prin care ne dădeam seama unde au loc luptele. Dacă lupta se purta în apropiere, rămâneam fără curent. Dacă era mai departe, aveam electricitate.

Existau trei tipuri de atacuri şi învăţasem să le deosebim. Numai talibanii foloseau bombele, pe care uneori le detonau cu telecomandă, alteori cu oameni. Artileria din elicoptere şi de la tunurile din munţi era a armatei. Al treilea tip de atac, cel cu mitraliere, era folosit de amândouă părţile.

Mă speriam noaptea, mai ales în timpul bombardamentelor.

Stând pe podeaua din camera părinţilor mei, recitam un vers special din Sfântul Coran, *Ayat al-Kursi.* Dacă îl spui de trei ori, casa este protejată de duhuri necurate şi de orice alt pericol. Dacă-l spui de cinci ori, atunci cartierul tău nu mai e în primejdie. Dacă-l spui de şapte ori, – întreg oraşul. L-am spus de şapte, opt, nouă ori, de-atât de multe că n-am mai ştiut să număr. Apoi i-am vorbit lui Dumnezeu. „Binecuvântează-ne şi protejează-ne. Binecuvântează-ne tatăl şi familia.“ Apoi mă corectam: „Nu, cartierul. Binecuvântează întregul Swat.“ Apoi adăugam: „Nu, binecuvântează întregul Pakistan. Nu, nu doar Pakistanul. Binecuvântează toată lumea.“

Încercam să-mi acopăr urechile şi să-mi imaginez rugăciunea mea înălţându-se către Dumnezeu. În fiecare dimineaţă ne trezeam teferi şi nevătămaţi. Nu ştiam soarta celorlalţi oameni pentru care mă rugam, dar îmi doream ca toţi să trăiască în pace. Şi mai ales în Swat.

Într-o zi, rugăciunea mea a primit un răspuns. Armata nu câştigase, dar, deşi nu îndepărtase duşmanul, îl făcuse să se ascundă.

10

2008: Cum se manifestă terorismul

Viața de zi cu zi continua în ciuda bombelor și a crimelor. Şcoala rămânea un adăpost în oraşul cuprins de nebunia războiului. Nu puteam merge întotdeauna la ore, pentru că uneori erau bombardamente şi alteori se impunea interdicţia, care putea apărea în orice parte a zilei. Uneori elicopterele care zburau pe deasupra făceau atâta zgomot că nu mai auzeam nimic; în acele zile eram trimise acasă. Dar dacă şcoala îşi deschidea porţile, eu eram prezentă, gata să-mi petrec timpul cu prietenii şi să învăţ de la profesori.

Prietenii mei şi cu mine ne mutasem la şcoala superioară, aşa că mica noastră întrecere colegială devenise mai competitivă. Nu voiam doar să luăm note bune, voiam să le luăm pe cele mai bune.

Şi asta nu pentru că voiam să fim cei mai buni – deşi fiecare dintre noi se bucura de asta. Ci pentru că atunci când profesorii noştri, ca domnişoara Ulfat din şcoala primară, ne spuneau: „Excelent!“ sau „Bravo!“, inimile noastre zburau de bucurie. Atunci când te apreciază un profesor, te gândeşti: „Chiar e ceva de mine!“ Într-o societate în care oamenii cred că fetele sunt nişte fiinţe slabe, capabile doar să gătească şi să facă ordine, te gândeşti: „Am un talent!“ Când un profesor îţi spune că şi marii conducători sau oameni de ştiinţă au fost cândva copii, te gândeşti: „Poate că noi o să fim oamenii mari ai zilei de mâine.“ Într-o tară în care multora li se pare o pierdere de timp să trimită fete la şcoală, profesorul e cel care te ajută să crezi în visele tale.

Şi eu tocmai găsisem un astfel de profesor: doamna Maryam. Era isteaţă şi independentă – tot ce-mi doream şi eu să ajung. Făcuse o facultate. Avea o slujbă pentru care primea un salariu.

Acum că eram la şcoala superioară, materiile deveniseră mai dificile. Făceam algebră, chimie şi, preferata mea, fizică. Şi, deşi profesorii noştri dispuneau doar de o tablă şi nişte cretă, eram liberi să mergem oriunde ne îndemna curiozitatea. La o

oră de chimie, o fată a întrerupt lecţia ca să întrebe: „Dacă totul e făcut din atomi, atomii din ce sunt făcuți?“ O alta a întrebat: „Dacă electronii se mişcă tot timpul, de ce nu se mişcă şi scaunul pe care stau eu?“ Profesoara a renunţat să mai ţină lecţia după plan, şi noi toate i-am pus ce întrebări am vrut.

Dar pe-atunci vorbeam mai ales despre armată şi talibani. Oamenii din Swat erau prinşi la mijloc. Unui prieten îi plăcea să mă tachineze spunând: „Talibanii sunt buni, armata nu.“ Şi eu îi răspundeam întotdeauna: „Când eşti prins la mijloc între armată şi militanţi, nimic nu mai e bun.“

Drumul de la şcoală până acasă devenise tensionat şi înfricoşător şi de îndată ce ajungeam acasă în siguranţă nu voiam decât să mă relaxez. Într-o zi am ajuns înaintea fraţilor mei, încântată că nu trebuie să mă mai cert cu Khushal pe telecomandă, m-am aşezat să mă uit la noul meu serial preferat, *Shararat,* care înseamnă „a face pozne”. Era o comedie de la Bollywood, dar îmi plăcea.

Am dat drumul televizorului, dar nu apărea decât un ecran alb. Am schimbat programele. Nicio schimbare. Am încercat fiecare canal. Doar un ecran alb. La început am crezut că se luase iar curentul; se întâmpla asta în fiecare zi. Dar în noaptea aceea am aflat că oamenii lui Fazlullah întrerupseseră semnalul TV Spuneau că televizoarele sunt haram; arătau lumea occidentală, unde femeile au aventuri şi nu-şi acoperă părul. Nemaiavând la ce să ne uităm, în afara programului oficial al guvernului, eram izolaţi de lumea din afară.

Între timp, Fazlullah continua să-şi ţină predicile la radio. Fetele trebuie să stea acasă, predica el. Încercam să-l ignorăm, până într-o zi când am ajuns acasă şi l-am găsit pe tata cu fruntea sprijinită în mâini.

— Of**,** *jani,* mi-a spus, lumea a înnebunit. Fazlullah şi oamenii lui au aruncat în aer şcoala de fete din Matta.

Mi s-a strâns inima. Şcoala pe care o distrusese Fazlullah era o şcoală primară, nici măcar una pentru adolescente. Bombardase şcoala noaptea, când era goală, dar cât de crud putea să fie acest om ca să bombardeze un loc în care copiii mici nu voiau decât să înveţe să scrie, să citească și să adune. De ce? mă întrebam. De ce era şcoala o ameninţare atât de

mare pentru talibani?

Am spus o rugăciune scurtă pentru copiii care-şi pierduseră şcoala şi încă una pentru protecţia şcolii Khushal. „Te rog, Doamne, ajută-ne să ne apărăm valea şi să oprim violența.”

În fiecare zi, oamenii lui Fazlullah stabileau o altă ţintă. Magazine, drumuri, poduri. Şi şcoli. Majoritatea atacurilor aveau loc afară din Mingora, dar în curând aveau să ajungă mai aproape. Din ce în ce mai aproape. Într-o zi spălam vase în bucătărie – în ciuda încercărilor de a mă sustrage – când o bombă s-a declanşat atât de aproape de noi, încât casa s-a zguduit din temelii şi ventilatorul de deasupra ferestrei a căzut. Înainte să pot reacţiona, s-a luat lumina. Aflasem cum aveau loc penele de curent: întâi cădea bomba, apoi venea întunericul. Talibanii ne bombardau şi apoi curentul se oprea pentru cel puţin o oră.

Câteva zile mai târziu, talibanii au lovit din nou. Într-una din clădirile apropiate avea loc un priveghi pentru una dintre victimele ultimului atac. În timp ce rudele îndoliate veneau să-şi ia rămas-bun, un atentator sinucigaş s-a aruncat în aer. Au murit peste 55 de oamenii, printre ei şi rude de-ale lui Moniba.

Am crescut tot auzind cuvântul „terorism”, dar n-am ştiut ce înseamnă. Până acum. Terorismul e diferit de războiul în care soldaţii se înfruntă unul pe altul în bătălie. Terorismul e frica ce cuprinde totul în jur. E atunci când te duci să te culci fără să ştii ce alte orori te mai aşteaptă a doua zi. E atunci când te muţi cu toată familia în cea mai centrală cameră a casei, pentru că aţi decis că aceea e cea mai sigură. E atunci când mergi pe stradă, fără să ştii în cine să ai încredere. Terorismul e frica de a-ţi vedea tatăl ieşind dimineaţa pe uşă, neştiind dacă se va mai întoarce seara.

Inamicul era acum peste tot şi atacurile veneau de niciunde. Într-o zi a fost distrus un magazin. A doua zi o casă. Apoi apăreau zvonurile. Proprietarul magazinului se opusese lui Fazlullah şi ajutase armata. Omul a cărui casă fusese distrusă era activist politic. Într-o zi era aruncat în aer un pod, în altă zi o şcoală. Niciun loc nu mai era sigur. Nimeni nu mai era în siguranţă.

Familia mea continua să facă ce făcea de obicei, dar eram tot timpul în alertă. Bombardamentele deveniseră atât de obişnuite în viața noastră cotidiană că ştiam ce să facem atunci când

auzeam o explozie. Strigam unul la celălalt asigurându-ne că toată lumea e în siguranţă – Khaista, *pisho, bhabi,* Khushal, Atal! strigam.

Apoi ascultam sirenele. Apoi ne rugam.

Genul ăsta de teroare haotică ne împingea să facem lucruri ciudate. Tata începuse să folosească alte drumuri când venea seara acasă, în caz că cineva îl urmărea. Mama evita să se ducă la piaţă, şi fraţii mei rămâneau în casă chiar și în cele mai însorite zile. Și cum fusesem în bucătărie de fiecare dată când se auziseră explozii aproape de casă, acum mă ţineam cât mai departe de ea. Dar cum să trăieşti când ţi-e teamă de camerele din propria ta casă? Cum poate o mamă să cumpere mâncare pentru familia ei, când piaţa este o zonă de război? Cum să se mai adune copiii să joace crichet, când o bombă le poate exploda oricând sub picioare?

Noaptea era cel mai greu. Când se lăsa întunericul, tresăream la cel mai mic foşnet şi ne speriam de orice umbră. Oamenii lui Fazlullah organizau atacuri în special noaptea – mai ales când distrugeau şcoli. Aşa că în fiecare dimineaţă, înainte să dau colţul spre şcoala Khushal, închideam ochii şi spuneam o rugăciune – temându-mă să-i deschid ca nu cumva să văd o grămadă de dărâmături acolo unde înainte fusese şcoala. Așa se simţea terorismul.

Numai în 2008, talibanii au bombardat 200 de şcoli. Atentatele sinucigaşe şi asasinatele erau lucruri comune. Magazinele de muzică erau închise, fetelor le era interzis să se ducă la şcoală, şi-n timpul Ramadanului nu aveam nici electricitate, nici gaze în Mingora, pentru că oamenii lui Fazlullah aruncaseră în aer reţeaua de electricitate şi conductele de gaz.

Într-o noapte, când o explozie s-a simţit prea aproape de casă, m-am dus lângă tata.

— Acum ti-e frică? l-am întrebat.

— Noaptea ne e cel mai frică, *jani.* Dar *dimineaţa,* la lumină, ne regăsim curajul.

Eu, când eram bebeluș

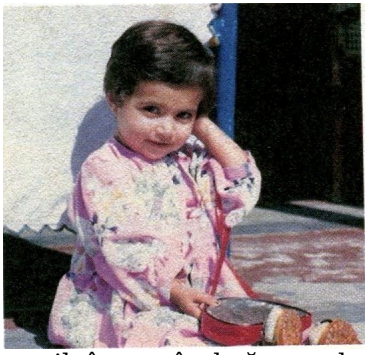

Mic copil, încercând să par elegată

Cu fratele meu Khushal în Mingora

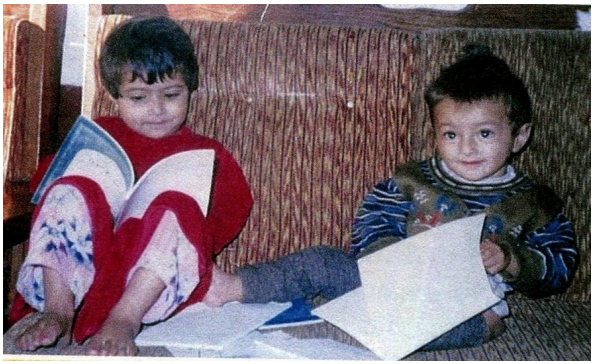

Citind împreună cu Khushal

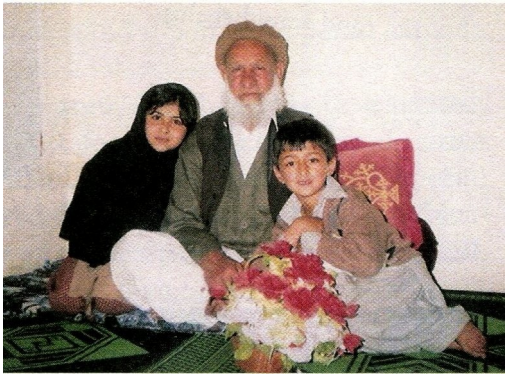

Bunicul din partea tatei, alături de mine și de Khushal, în casa noastră din Mingora.

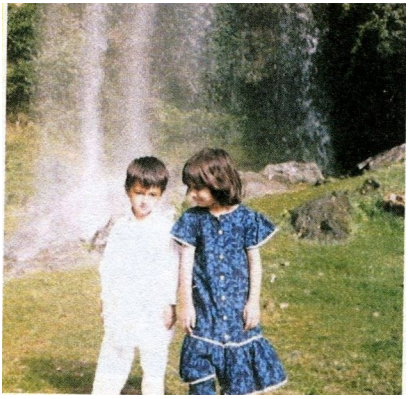

Alături de Khushal, bucurându-ne de cascada din Shangla.

Ninsoare în Mingora

La petrecerea zilei de naștere a fratelui meu, Atal, la casa noastră din Mingora

Jucând badminton cu frații mei.

Frumoasa vale Swat

Una dintre *stupele* din Swat. O *stupă* este o construcție despre care se crede că se ascunde vechi relicve asociate cu Budha.

La început, oamenii îi dădeau mulți bani lui Maulana Fazlullah

Talibanii biciuiau oamenii în public.

Premierea celor mai bune eleve

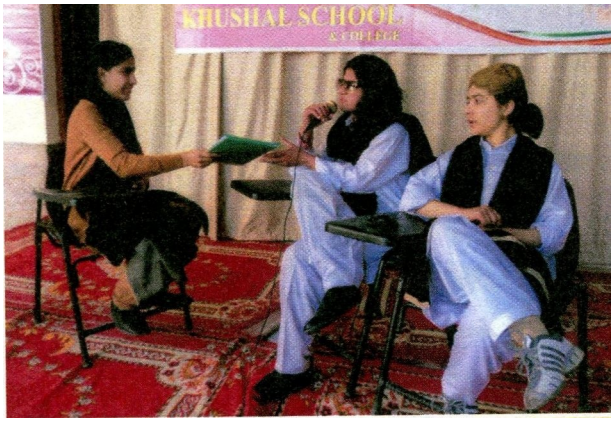

Jucând într-o piesă de teatru la școală.

Alături de premiile mele școlare.

Un desen pe care l-am făcut când aveam doisprezece ani, imediat ce am revenit în Swat, după ce fusesem refugiați. Reprezintă visul unei armonii între credințele lumii.

Elevii stand afară în timpl unei expoziții științifice la școala Khushal.

PARTEA A TREIA

Îmi găsesc vocea

11

O șansă să vorbesc

Zi ori noapte, curajul tatei nu părea să scadă, deşi primea scrisori de ameninţare sau avertismente de la prieteni îngrijoraţi. Cât timp bombardarea şcolilor a continuat, el a ridicat vocea împotriva lor; ba chiar s-a dus la locul unui astfel de atentat cât încă mai era o ruină în flăcări. Și a tot făcut drumuri la Islamabad şi Peshawar, cerând ajutorul guvernului şi vorbind împotriva talibanilor.

Îmi dădeam seama că uneori mama era îngrijorată. Ne îmbrăţişa cu putere şi se ruga pentru noi când plecam la şcoală şi de îndată ce ne întorceam acasă. Şi aştepta până noaptea târziu cu telefonul în mână – încercând să se abţină să-l sune pe tata din oră în oră.

Ne vorbea despre planul pe care trebuia să-l urmăm dacă veneau talibanii. Se gândea că ar putea dormi cu un cuţit sub pernă. Eu spuneam că m-aş putea ascunde în baie şi-aş suna la poliţie. Mă gândeam la creionul fermecat pe care obişnuiam să-l cer. Acum chiar ar fi fost cazul să răspundă rugăciunii mele.

La şcoală, eu şi prietenii mei ne întrebam ce e de făcut. Aşa că doamna Maryam lucra cu noi la eseuri şi discursuri în care ne exprimam cu privire la campania talibanilor de a distruge şcolile de fete şi cât de mult însemna şcoala noastră pentru noi. Am stabilit o adunare la care să ne ţinem discursurile; i-am spus „protest pentru pace“, dar nu veneam decât noi fetele.

În ziua adunării, o echipă de la Pastho TV a venit la şcoală. Eram entuziasmate şi surprinse – credeam că nu-i păsa nimănui de un grup de fete şi părerile lor despre pace. Fetele începuseră să se agite, dar eu mai dădusem câteva interviuri și mă simţeam mai confortabil în fata camerei de filmat, deşi, ca să fiu sinceră, încă mă intimida.

Eram o democraţie la şcoala Khushal, așa că fiecare fată avea dreptul să vorbească. Fetele mai mari au început primele. Vorbeau despre prietenele care de frică renunţaseră la şcoală. Vorbeau despre cât de mult ne plăcea să învăţăm.

Apoi a venit rândul lui Moniba. Campioana concursurilor de retorică a ieşit în faţă şi a vorbit ca un poet. „Noi, paştunii, suntem oameni cu dragoste de religie. Din cauza talibanilor, toată lumea spune că suntem terorişti. Dar nu e aşa. Noi iubim pacea. Munţii, copacii noştri, florile – toate lucrurile din valea noastră sunt paşnice.“

După Moniba, a venit rândul meu. Mi se uscase gura. Mă cuprinsese teama, ca de obicei înaintea interviurilor, dar ştiam că asta e o ocazie bună să împrăştii mesajul nostru despre pace şi educaţie. De îndată ce mi-au pus microfonul în faţă – cuvintele mi-au ieşit pe gură, sigure şi calme, puternice şi mândre. „Nu mai suntem în Epoca de Piatră“, am spus. „Dar părem să mergem înapoi. Fetele sunt din ce în ce mai lipsite de drepturi. “ Am vorbit despre cât de mult îmi place şcoala. Despre cât de important era să continui să înveţi. „Nu ne temem de nimeni, şi ne vom continua educaţia. Acesta este visul nostru.“ Şi am ştiut, chiar în clipa aceea, că nu eram eu cea care vorbea. Vocea mea era vocea celor mulţi care voiau să vorbească, dar nu puteau.

Microfoanele mă făceau să mă simt de parcă aş fi vorbit întregii lumi. Vorbisem numai cu posturi TV locale sau cu ziare, dar atunci simţeam că vântul mi-ar putea purta cuvintele, aşa cum poartă polenul florilor primăvara, ducându-le seminţele pe tot pământul.

Şi începusem să am un obicei amuzant: mă uitam în oglindă şi ţineam discursuri.

Casa noastră era plină de rude din Shangla, care veneau în Mingora când aveau nevoie să se ducă la doctor sau să meargă la cumpărături. Erau mereu câteva mătuşi care bârfeau în bucătărie. Şi sufrageria era plină de unchi care discutau. Casa era plină de copii jucându-se. Plângând. Certându-se. Cu tot haosul din jurul meu, mă strecuram în baie să mă privesc în oglindă. Dar când priveam oglinda nu mă vedeam pe mine. Vedeam sutele de oameni care mă ascultau.

Vocea mamei mă trezea din această reverie.

— *Pisho,* spunea, ce faci acolo? Oaspeţii noştri au nevoie la baie.

Uneori, când îmi dădeam seama că ţin un discurs în faţa oglinzii din baie, mi se părea prostesc. „Malala“, îmi spuneam, „ce Dumnezeu faci?“

Poate că încă eram Malala aceea micuţă care ţinea lecţii unei clase goale.

Dar poate că era ceva mai mult. Poate că fata aceea din oglindă, fata care se închipuia vorbind întregii lumi, era Malala care aveam să devin. Deci, în 2008, în timp ce valea Swat era atacată, n-am rămas tăcută. Am vorbit pe posturile locale şi naţionale, pe posturile radio şi la ziare – am vorbit tuturor celor care voiau să asculte.

12

Jurnalul unei fete de şcoală

„După cincisprezece ianuarie, nicio fată, mică sau mare, nu se va mai duce la şcoală. Dacă nu, ştiţi ce putem face. Iar părinţii şi directorul şcolii vor fi responsabili. “

Mullah-ul Radio a transmis ştirea asta în 2008, la sfârşitul lui decembrie. La început, am crezut că e doar una dintre nebuniile lui. Eram în secolul XXI! Cum ar fi putut un singur om să oprească peste cincizeci de mii de fete să meargă la şcoală.

Eu sunt un om optimist – prietenii mei ar spune că chiar prea optimist, că poate sunt un pic nebună. Dar pur şi simplu nu credeam că acest bărbat ne poate opri. Şcoala era dreptul nostru.

I-am dezbătut decizia în clasă.

— Cine o să-l oprească? spuneau celelalte fete. Talibanii deja au aruncat în aer sute de şcoli şi nimeni n-a făcut nimic.

— Noi o s-o facem, am spus eu. O să cerem guvernului să vină să pună capăt nebuniei.

— Guvernului? întreba o fată. Guvernul nici măcar nu poate închide postul de radio.

Discuţia se învârtea în cerc. Dar n-am cedat. Chiar și mie, însă, mi se părea că argumentele mele nu ţin.

Una după alta, fetele au încetat să mai vină la şcoală. Tații lor le-au interzis. Fraţii lor le-au interzis.

În câteva zile, din 27 de fete mai rămăsesem doar zece în clasă.

Mă simţeam tristă şi frustrată – dar înţelegeam. În cultura noastră, femeile nu înfruntă bărbaţii familiei. Şi mi-am dat seama că taţii şi fraţii şi unchii care-mi făcuseră prietenele să rămână acasă o făceau pentru că erau îngrijoraţi pentru siguranţa lor. Era greu câteodată să nu mă întristez, să nu mi se pară că familiile care ţineau fetele acasă i se predau lui Fazlullah. Dar de câte ori mă prindeam cedând ideii că eşuasem, începeam să discut cu Dumnezeu. „Ajută-ne să apreciem zilele de şcoală care ne-au mai rămas, Doamne, şi dă-

ne curajul să luptăm cu şi mai multă putere pentru încă mai multe.“

Şcoala trebuia să se încheie în prima săptămână din ianuarie, pentru vacanţa obişnuită de iarnă, aşa că tata s-a decis să amâne vacanţa. Aveam să rămânem în şcoală până pe 14 ianuarie. Aşa încât să putem face mai multe în puţinul timp rămas. Fetele care mai rămăseseră în clasa mea stăteam până mai târziu în curtea şcolii după ore, în cazul în care nu aveam să ne mai vedem vreodată.

Seara, acasă, mă întrebam ce-aveam să fac cu viaţa mea dacă nu mă duceam la şcoală. Una dintre fete se măritase înainte să apară ameninţarea lui Fazlullah. Avea doisprezece ani. Ştiam că părinţii mei nu-mi vor face aşa ceva, dar mă întrebam: oare ce-aveam să fac? Să-mi petrec toată viaţa în casă, fără televizor şi fără cărţi? Cum puteam să-mi termin studiile să fiu doctor, aşa cum plănuiam să ajung? Mă jucam cu păpuşile şi mă gândeam: „Talibanii vor să transforme femeile din Pakistan în păpuşi identice şi lipsite de viaţă. “

În timp ce noi ne bucuram de ultimele zile rămase până pe 15 ianuarie, Fazlullah dădea lovitură după lovitură. Anul dinainte fusese greu, dar acele zile din ianuarie 2009 au fost cele mai întunecate din viaţa noastră. În fiecare dimineaţă cineva vorbea la şcoală despre o altă crimă, alteori se petreceau chiar câte două sau trei pe noapte. Oamenii lui Fazlullah omorâseră o femeie în Mingora pentru că, spuneau ei, „era *fahashi*“, sau indecentă, fiind dansatoare. Şi omorâseră un bărbat din vale pentru că refuza să-şi poarte pantalonii scurţi, aşa cum făceau talibanii. Şi-acum aveau să ne interzică să mergem la şcoală.

Într-o după-amiază l-am auzit pe tata vorbind la telefon.

— Toţi profesorii au refuzat, spunea. Le e prea frică. Dar o să văd ce pot face.

A închis şi a năvălit pe uşă afară.

Un prieten care lucra la BBC, cunoscuta reţea britanică de radio-televiziune, îl rugase să găsească pe cineva de la şcoală – un profesor sau un elev mai mare – care să scrie un jurnal pentru site-ul său în urdu despre viaţa sub ocupaţia talibană. Toţi profesorii refuzaseră, dar Ayesha, sora mai mică a lui Maryam, una dintre fetele mai mari, fusese de acord.

A doua zi am primit un oaspete: tatăl lui Ayesha. Nu avea să-i dea voie fiicei sale să spună povestea.

— E prea riscant, spunea.

Tata nu l-a contrazis. Talibanii erau cruzi; dar nici măcar ei n-ar fi făcut rău unui copil, ar fi vrut să spună. Dar a respectat decizia tatălui lui Ayesha şi era pregătit să sune la BBC cu vestea proastă.

Eu aveam doar unsprezece ani, dar i-am spus:

— De ce nu scriu eu?

Ştiam că voia pe cineva mai în vârstă, nu un copil.

M-am uitat la chipul optimist – temător – al tatei. Fusese atât de curajos încercând să le ţină piept. Una era să vorbeşti în media locală şi naţională, dar jurnalul acesta putea fi citit de oameni din afara Pakistanului. Era la BBC, la urma urmei. Tata mă sprijinise mereu. Nu puteam fi şi eu alături de el? Ştiam fără să stau pe gânduri că o s-o pot face. Aş fi făcut orice ca să mă pot duce la şcoală în continuare. Dar am mers mai întâi să vorbim cu mama.

Dacă ei îi era frică, atunci n-aveam s-o fac. Dacă nu aveam sprijinul ei, ar fi fost ca şi cum aş fi vorbit doar cu jumătate de inimă.

Dar mama a fost de acord. Ne-a răspuns cu un verset din Sfântul Coran. „Falsitatea trebuie să moară şi adevărul să iasă la iveală.“ Dumnezeu avea să mă apere, pentru că misiunea mea era una bună.

Mulţi oameni din Swat vedeau pericole oriunde întorceau capul. Dar familia noastră nu privea aşa viaţa. Noi vedeam posibilităţi. Şi ne simţeam responsabili să ne apărăm patria. Tata şi cu mine suntem visătorii. „Lucrurile trebuie să fie mai bune“, spuneam noi de fiecare dată. Mama este stânca noastră. În timp ce noi suntem cu capetele în nori, ea stă cu picioarele pe pământ. Dar cu toţii avem speranţă.

— Numai vorbind despre asta putem să îndreptăm lucrurile, spunea ea.

Nu mai scrisesem niciun jurnal până atunci şi nu ştiam cum să încep, aşa că trimisul BBC a spus că mă ajută el. Trebuia să sune pe telefonul mamei, pentru că, deşi aveam calculator, erau pene dese de curent şi puţine locuri din Mingora aveau acces la internet. Prima dată când m-a sunat mi-a spus că foloseşte telefonul soţiei pentru că al lui era ascultat de

serviciile secrete.

Mi-a sugerat să folosesc un nume fals, pentru ca talibanii să nu ştie cine scrie jurnalul. Eu nu voiam să-mi schimb numele, dar îşi făcea griji pentru siguranţa mea. Aşa că a ales un pseudonim pentru mine: Gul Makai, care înseamnă „floare de porumb” şi este numele unei eroine dintr-o poveste paştună.

Prima mea însemnare în jurnal a apărut la 3 ianuarie 2009, cu două săptămâni înainte de termenul limită dat de Fazlullah. Titlul era „Îmi e teamă”. Scriam cât de greu era să studiezi şi să dormi noaptea, cu toată gălăgia luptelor care se duceau pe dealurile din afara oraşului. Descriam cum merg la şcoală dimineaţa, uitându-mă mereu peste umăr de teamă că m-ar putea urmări un taliban.

Scriam din dormitor, folosindu-mă de o identitate secretă, dar, datorită internetului, povestea din Swat putea fi citită acum de toată lumea. Ca și cum Dumnezeu răspunsese în sfârşit rugăciunii în care-i ceream un creion fermecat.

În următoarea însemnare am scris despre cum şcoala era centrul vieţii mele şi despre mândria pe care o simţeam mergând pe străzile din Mingora îmbrăcată în uniforma şcolară.

Pe cât de interesant era să fiu Gul Makai, pe atât era de greu să nu spun nimănui, mai ales la şcoală. Toată lumea vorbea despre jurnalul acestei pakistaneze anonime. O fată chiar a scos textul la imprimantă şi i l-a arătat tatălui meu.

— E foarte bun, a zis el, zâmbind înţelegător.

Acum că pericolul mersului la şcoală devenise din ce în ce mai mare, cu atât mai mult apreciam zilele petrecute acolo. În zilele de dinainte de închidere, se hotărâse că era prea periculos să purtăm uniformele, aşa că ni s-a spus să ne îmbrăcăm în haine obişnuite. Mă hotărâsem să nu-mi fie teamă în faţa mâniei lui Fazlullah. Aveam de gând să ascult sfatul cu uniforma, dar pentru acea zi am ales un *shalwar kamiz* roz strălucitor.

De îndată ce-am ieşit din casă, m-am gândit o clipă dacă să mă întorc. Auzisem poveşti din Afganistan despre oameni care aruncă fetelor acid pe faţă. Aici nu se întâmplase încă aşa ceva, dar cu toate lucrurile care avuseseră loc, nu părea imposibil. Dar cumva am reuşit să merg până la şcoală.

Ce loc ciudat devenise Mingora! Tunuri şi focuri de armă ca zgomot de fundal. Abia dacă mai vedeai câţiva oameni pe străzi. (Şi dacă vedeai pe cineva, nu puteai să nu te gândeşti că ar putea fi terorist.) Şi o fată într-un *shalwar kamiz* roz care se duce la şcoală.

Corespondentul BBC a cerut mai multe ştiri din Swat în următoarea însemnare din jurnal. Nu ştiam ce să-i spun. Mi-a cerut să scriu despre crime. Lui i se părea evident că asta e o ştire. Dar pentru mine lucrurile pe care le trăieşti în fiecare zi nu mai sunt o noutate.

Parcă devenisem imună la frică. Până într-o zi când, întorcându-mă de la şcoală, am auzit un bărbat în spatele meu spunând: „O să te omor.“ Mi-a stat inima, dar cumva picioarele au continuat să meargă. Am iuţit pasul până când m-am îndepărtat de el. Am fugit acasă, am închis uşa şi, după câteva clipe, m-am uitat afară la el. Mergea pe stradă, orb la ce se-ntâmpla în jur, ţipând la cineva la telefon.

Am râs de una singură.

„Malala“, mi-am spus, „sunt lucruri adevărate de care să-ţi fie frică. Nu e nevoie să vezi pericole unde nu e niciunul.“

Principala mea grijă era să nu se afle cine sunt. Şi, firește, Moniba a fost prima care a ghicit identitatea lui Gul Makai.

— Am citit un jurnal în ziar, mi-a spus într-o pauză, şi povestea semăna cu a noastră, cu ce se întâmplă în şcoala noastră. Tu eşti, nu-i aşa?

Nu puteam s-o mint, cel puţin nu pe Moniba. Dar când i-am spus, s-a supărat mai mult ca niciodată.

— Cum poţi să spui că eşti cea mai bună prietenă a mea, când îmi ascunzi ceva atât de important?

Mi-a întors spatele şi a plecat. Ştiam totuşi că, oricât ar fi fost de supărată, nu mi-ar fi trădat secretul.

Tata a fost cel care-a făcut asta. Fără să vrea, desigur. Le spunea reporterilor cât de înspăimântător era pentru copii până şi să meargă la şcoală. Însăşi fata lui crezuse că un om care vorbea la telefon voia s-o omoare. Toată lumea recunoscuse povestea din jurnal şi, prin aprilie, zilele mele sub pseudonimul de Gul Makai aveau să ajungă la sfârşit.

Dar jurnalul îşi făcuse treaba. Acum erau mai mulţi jurnalişti care urmăreau încercările lui Fazlullah de a închide şcolile de

fete din Pakistan, printre care şi unul de la *New York Times.*

13

S-au terminat orele

Încă de când am început să dau interviuri, oameni din Mingora veneau să-mi spună că fac bine. Dar mulţi dintre prietenii mamei erau scandalizaţi că apărusem cu faţa descoperită la televizor. Unii îi spuneau că va ajunge în iad pentru că nu ştiuse să mă crească. Şi, deşi mama nu mi-a spus nimic, ştiu că ar fi preferat să port un văl. Dar chiar dacă mama nu era de acord cu mine – şi chiar dacă prietenii ei o criticau – tot m-a susţinut.

Chiar şi unele dintre prietenele mele mă întrebau de ce las lumea să-mi vadă faţa.

— Oamenii lui Fazlullah poartă măşti, le spuneam eu, pentru că sunt criminali. Dar eu n-am nimic de ascuns şi n-am făcut nimic rău. Sunt mândră că apăr educaţia fetelor. Şi sunt mândră că pot arăta cine sunt.

Un nebun voia să dea afară din şcoli peste cincizeci de mii de fete şi tot ce-i interesa pe oamenii să vorbească era dacă trebuia sau nu să port văl! Fratele meu Khushal spunea că, măcar o dată, ar fi vrut şi el să fie fată, ca să nu fie nevoit să se ducă la scoală. Câteodată mă întrebam dacă nu cumva lumea se întorsese cu susul în jos.

Tatei şi mamei le plăcea să se uite la interviurile cu mine, eu fugeam din cameră când începeau. Îmi plăcea să dau interviuri pentru că ştiam cât de important e să vorbeşti despre drepturile fetelor, dar niciodată nu-mi plăcea să le văd. Nu ştiu de ce. Era în regulă dacă mă vedea tot restul lumii – doar că eu nu voiam să mă văd.

Şi până la urmă poate că trebuie să recunosc că sunt ca oamenii care se preocupă de cum arată. Începusem să observ brusc tot felul de lucruri despre cum arătam – lucruri care înainte nu-mi dădeau bătăi de cap. Pielea mea era prea întunecată. Aveam sprâncenele prea groase. Aveam un ochi mai mic decât altul. Şi nu-mi plăceau nici aluniţele mici de pe obraz.

Cu câteva zile înainte de data oficială de închidere a şcolii,

tata urma să meargă la Peshawar să se întâlnească cu doi video-jurnalişti de la *New York Times,* şi m-am dus şi eu cu el. Îl chemaseră pe tata să-l întrebe dacă-l puteau filma în ultima zi de scoală, dar la sfârşitul întâlnirii, unul dintre ei s-a întors spre mine şi m-a întrebat:

— Ce-ai face dacă într-o zi nu te vei mai putea întoarce în valea și la şcoala ta?

Pentru că eram şi încăpăţânată şi plină de speranţă, i-am răspuns:

— Asta nu se va întâmpla.

El a insistat că s-ar putea, totuşi, iar eu am început să plâng. Cred că atunci s-au hotărât să mă includă şi pe mine în documentar.

În dimineaţa ultimei noastre zile de şcoală, o echipă de doi cameramani a venit la noi acasă. Eu încă dormeam când au ajuns. Îi spuseseră tatei că veniseră să filmeze o zi din viaţa mea, de dimineaţă până seara. Tata era surprins; fusese de acord să lase camere de filmat în scoală, nu în casă. L-am auzit încercând să convingă reporterii să nu facă asta. În cele din urmă a cedat şi filmările au început.

— Nu mă pot opri. Eu o să-mi desăvârşesc educaţia, i-am spus cameramanului. Fie că e la şcoală, acasă, sau în altă parte. Asta e ce cerem noi lumii: salvaţi-ne şcolile, salvaţi Pakistanului, salvaţi Swatul!

Păream plină de speranţă, dar în sinea mea eram îngrijorată. Tata mă privea, zâmbind stingher, cu un amestec de mândrie şi tristeţe pentru fata lui, în timp ce eu mă închipuiam stând acasă, citind toate cărţile pe care le puteam găsi până când nu mai rămânea niciuna. Aveam unsprezece ani. Chiar avea să se termine şcoala? Aveam să ajung ca fetele care renunţă la şcoală ca să gătească şi să spele? Ceea ce nu ştiam, însă, e că vorbele mele urmau să ajungă la urechile multora. Unele în părţi depărtate ale lumii, altele chiar în Swat, în refugiile talibanilor.

Mai târziu, când eu şi prietenele mele intram pe poarta şcolii, iar camera de supraveghere ne înregistra fiecare gest, părea că mergem la o înmormântare. Visele noastre mureau.

Două treimi din elevi au rămas acasă, deşi cu toţii jurasem să fim acolo în acea ultimă zi. La un moment dat, una dintre fete a dat buzna pe uşă. Tatăl şi fraţii ei îi interziseseră să vină la şcoală, dar ea se furişase afară după ce plecaseră ei. Ce lume

ciudată era aceea, dacă o fată care voia să meargă la şcoala trebuia să înfrunte şi militanţi cu mitraliere, şi propria familie.

Pe parcursul zilei, profesorii au încercat să se poarte de parcă totul ar fi fost normal. Unii ne-au dat şi teme, ca şi cum după vacanţa de iarnă aveam să ne vedem din nou. În sfârşit, clopoţelul a sunat pentru ultima oară şi doamna Maryam a anunţat sfârşitul semestrului; spre deosebire de anii trecuţi, nu s-a mai anunţat şi prima zi a semestrului viitor. Prietenele mele şi cu mine stăteam în curtea şcolii, îmbrăţişându-ne, prea triste să plecăm.

Apoi am luat toate o hotărâre. Ultima noastră zi avea să fie şi cea mai bună. Am rămas până târziu, ca să o lungim cât putem de mult. Ne-am dus la şcoala primară să jucăm jocurile de când eram mici. *Mango, mango.* Şotron. *Parpartuni.* Ne jucam chestii prosteşti, cântam versuri fără sens şi ne prefăceam că, măcar pentru câteva ore, nu mai există talibani.

Din păcate, Moniba nu vorbea cu mine în acea zi, pentru că ne certasem cu câteva zile înainte.

Când am ajuns acasă nu mă puteam opri din plâns. Şi mama a plâns. Dar când a ajuns şi tata, mi-a spus:

— Nu-ţi face griji, *jani,* o să te duci la şcoală.

Dar părea îngrijorat. Şcoala de băieţi avea să se deschidă după vacanţa de iarnă, dar închiderea celor de fete însemna că i se reduceau drastic veniturile, de care avea nevoie ca să plătească salariile profesorilor şi chiriile clădirilor. Ca de obicei, multe familii aveau restanţe şi unele nu mai plătiseră taxa de când auziseră avertismentul lui Fazlullah. Tata şi-a petrecut ultimele zile înainte de sărbători încercând să găsească soluţii prin care să plătească chiria, facturile şi salariile profesorilor.

În noaptea aceea, aerul era încărcat de focul de artilerie și m-am trezit de trei ori. A doua zi, am vorbit cu familia mea dacă ar trebui să părăsesc Swat sau dacă să mă trimită la un internat mai departe. Dar, cum a spus şi tata, Swat era casa noastră. Aveam să rămânem alături de ea la greu.

14

Şcoala secretă

Tata voia ca eu să continui să-mi îmbunătăţesc engleza. Aşa că îmi zisese să mă uit la un DVD pe care mi-l dăduse unul dintre jurnaliştii din Islamabad: un serial TV care se numea *Betty cea urâtă.*

Îmi plăcea de Betty, cu aparatul ei dentar mare, şi cu inima pe măsură. Mă minunam să o văd pe ea şi pe prietenele ei plimbând-se şi discutând libere pe străzile din New York – fără să-şi acopere feţele şi fără să fie însoţite de bărbaţi. Partea mea preferată era când îl vedeam pe tatăl lui Betty gătind pentru ea şi nu invers!

Dar am mai învăţat ceva uitându-mă la serial. Deşi Betty şi prietenele ei aveau anumite drepturi, femeile din Statele Unite nu erau cu totul egale; imaginile lor erau folosite pentru a vinde lucruri. Într-un fel, îmi spuneam eu, femeile sunt piese de bibelou şi-n societatea americană.

Când mă uitam la serial şi vedeam fustele atât de scurte și decolteurile atât de adânci ale bluzelor, mă întrebam dacă nu cumva duc lipsă de îmbrăcăminte în SUA.

Ce ciudat că discul acesta de plastic, pe care erau imagini cu o fată cu ochelari mari şi aparat dentar era ilegal. Şi cât de ciudat, totuşi, să o văd pe urâta Betty şi pe prietenele ei mergând libere pe străzile din New York, în timp ce noi stăteam închise în casă fără nicio activitate.

Un alt serial pe care l-am primit era o comedie britanică din 1970. Se numeşte *Ai grijă ce spui* şi e despre o clasă de adulţi străini care încearcă să înveţe engleză. Doamna Maryam i-l dăduse tatălui meu, dar eu eram cea care se uita la el, fără să mă mai pot opri din râs. Nu e bun să înveţi engleză după el, pentru că toată lumea din serial vorbeşte foarte prost. Dar de-acolo am învăţat câteva dintre expresiile mele favorite, ca *jolly good, h'okay* şi *excoose me* şi *thassalrye* (*that's all right).*

Între timp, frăţiorul meu Atal şi prietenii lui au început să joace un joc. În loc să joace *parpartuni,* se jucau de-a armata şi

talibanii. Copiii din cartier făceau arme de jucărie din tot ce găseau. Făceau arme din beţe sau hârtie şi grenade din sticle vechi de apă.

Războiul şi terorismul deveniseră o joacă de copii.

Câteodată, chiar fraţii mei – fără să ştie ce înseamnă – se făceau că sunt militanţi talibani sau soldaţi ai armatei. Chiar îşi construiau buncăre pe acoperiş unde imitau o bătălie adevărată.

Într-o zi, l-am văzut pe Atal săpând o groapă în curtea din spate.

— Ce faci? l-am întrebat.

M-am cutremurat când mi-a răspuns pe un ton cât se poate de firesc:

— Sap un mormânt.

În tot acest timp, am continuat să scriu pe blog ca Gul Makai.

La patru zile după ce şcolile de fete fuseseră închise, oamenii lui Fazlullah au mai aruncat în aer altele patru. „Sunt foarte surprinsă", scriam. „Şcolile acelea fuseseră deja închise. De ce mai era nevoie să le distrugă?"

Armata nu făcea nimic, dar se prefăcea că era ocupată. Soldaţii stăteau în buncăre, fumând, trăgând cu obuze toată ziua şi bombardând dealurile toată noaptea. Iar dimineaţa, auzeam nu că armata câştigase teren, ci că talibanii mai omorâseră doi, trei oameni. Oamenii din Swat se duceau în continuare să vadă biciuirile anunţate la radio. Iar fetele care nu voiau decât să înveţe erau închise în case ca într-o închisoare.

În acele zile întunecate și anoste, auzeam zvonuri despre acorduri secrete cu talibanii. Apoi, ca din nimic, Fazlullah a fost de acord să ridice interdicţia asupra şcolilor primare pentru fete. Era în regulă dacă fetele mici se duc la şcoală, spunea, dar insista ca fetele peste zece ani să stea acasă, în *purdah.*

Eu aveam unsprezece ani, dar asta n-avea să mă oprească. În plus, puteam să trec drept o fată de zece ani.

Doamna Maryam le-a trimis mesaj tuturor fetelor din gimnaziu: dacă erau de acord să se opună acestei noi interdicţii, avea să deschidă porţile şcolii.

— Numai să nu purtaţi uniforme, le spunea. Îmbrăcaţi-vă în haine normale, un *shalwar kamiz* simplu, care să nu atragă

atenţia.

Așa că a doua zi m-am îmbrăcat în haine de zi cu zi și am plecat de-acasă cu cărţile ascunse sub şal şi cu fruntea sus.

Dar Mingora se schimbase în toată luna în care şcoala fusese închisă. Străzile erau înfricoşător de tăcute. Magazinele erau închise, casele întunecate, şi din zgomotul traficului nu mai rămăsese decât un murmur. Mai mult de o treime din populaţie părăsise oraşul.

Prietenele mele şi cu mine mergeam cu teamă spre şcoală, dar aveam un plan: dacă ne oprea vreun taliban aveam să-i spunem că suntem în clasa a patra.

Dimineaţă când am ajuns la şcoală, eram mai fericită ca niciodată să păşesc pe poartă. Doamna Maryam ne aştepta, îmbrăţişându-ne pe fiecare şi spunându-ne cât de curajoase suntem. Şi ea era curajoasă, fireşte; risca mult venind acolo. Fetele ca noi puteau fi certate. Femeile mature ca ea puteau fi bătute. Sau omorâte.

15

Pace?

Într-o dimineaţă din februarie, ne-am trezit în zgomotul unui schimb de focuri. Nu era foarte neobişnuit să fim treziţi de câteva ori pe noapte de sunetul mitralierei. Dar de data asta era diferit.

Oamenii din Mingora îşi descărcau puştile în aer ca să sărbătorească un tratat de pace. Guvernul fusese de acord să impună *sharia,* dacă talibanii renunţau la luptă.

Sharia înseamnă că toate aspectele vieţii – de la disputele pe pământ până la igiena personală – erau stabilite de judecători religioşi. Chiar dacă oamenii criticau pactul, eram fericită pentru că asta însemna că mă puteam întoarce la scoală.

Din 2007, muriseră mai bine de o mie de oameni. Femeile fuseseră ţinute în *purdah,* şcolile şi podurile fuseseră aruncate în aer, magazinele se închiseseră şi oamenii din Swat trăiseră într-o teroare permanentă. Dar acum toate acestea aveau să dispară. Poate că talibanii aveau să se liniştească, să se întoarcă la casele lor, și să ne lase să trăim ca nişte cetăţeni paşnici.

Cel mai bun lucru însă era că talibanii dăduseră înapoi în privinţa şcolilor pentru fete. Chiar şi fetele mai mari se puteau întoarce la şcoală. Aveam un preţ mic de plătit pentru asta: ne puteam duce la şcoală atâta timp cât rămâneam acoperite în public. „E în regulă“, m-am gândit, „dacă de atât e nevoie.”

Cât timp şcolile fuseseră închise, eu continuasem să dau interviuri despre dreptul la educaţie al fetelor, şi participasem împreună cu tata la proteste şi evenimente pentru a răspândi mesajul cât mai departe. Dar acum GEO TV**,** cel mai mare post de televiziune din ţară, voia să intervieveze o fată cu privire la tratatul de pace. Ni se lua interviu noaptea, pe acoperişul unui hotel. Mi-au pus un microfon şi au început să numere invers: cinci-patru-trei-doi-unu.

Intervievatorul m-a întrebat cum aveau să fie fetele afectate

de acordul de pace şi ce credeam eu că ar trebui să se întâmple. Doar ce fusese anunţat pactul şi deja apăruse cineva care îl încălcase – un jurnalist care-i luase interviu tatei fusese omorât.

Eram deja dezamăgită de tratat şi am spus asta.

— Suntem trişti că situaţia se înrăutăţeşte. Ne aşteptam la pace şi voiam să ne putem întoarce la şcoală. Viitorul ţării noastre nu poate fi unul strălucitor, dacă nu educăm tânăra generaţie. Guvernul ar trebui să facă ceva să ne ajute.

Dar nu m-am oprit aici. Am adăugat:

— Nu mi-e frică de nimeni. Eu o să-mi termin studiile. Chiar şi dacă o să stau pe jos la şcoală. M-am întors să o duc până la capăt şi asta o să fac.

Cum de ajunsesem aşa îndrăzneaţă? mă întrebam. „Ei bine, Malala“, mi-am spus, „nu faci nimic greşit. Vorbeşti pentru pace, pentru drepturile tale, pentru drepturile fetelor. Nu e greşit. E datoria ta.“

După interviu, un prieten de-al tatei l-a întrebat câţi ani am.

Când tata i-a spus că am unsprezece ani, a fost şocat. „E *pakha jenai*“, i-a spus, peste vârsta ei în înţelepciune.

Apoi l-a întrebat:

— Cum a ajuns aşa?

— Circumstanţele au făcut-o să fie aşa, i-a spus tata.

Dar ne înşelam. După impunerea *sharia,* talibanii au devenit şi mai îndrăzneţi. Acum patrulau liberi pe străzile din Mingora, cu arme şi bâte, de parcă ar fi fost o armată. Omorau poliţişti şi le aruncau cadavrele pe marginea drumului. Au bătut un negustor pentru că le dădea voie femeilor să cumpere ruj de la el fără să fie însoţite. Şi ameninţau femeile de la bazar, inclusiv pe mama.

Într-o zi, mama s-a dus la piaţă să cumpere un cadou pentru nunta unui verişor de-al meu, când un taliban mare și solid, a acostat-o și i-a tăiat calea.

— Să ştii că aş putea să te bat pentru că ieşi din casă fără *burqa* potrivită, i-a spus el. Înţelegi?

Mama era furioasă şi speriată. Se referea la o *burqa* completă, care acoperă toată faţa, decupată numai în dreptul ochilor. Ea purta o *burqa* normală, nici măcar nu avea din cealaltă.

— Da, bine, o să o port în viitor.

Până atunci nu mai minţise. Dar, la urma urmei, nici nu fusese oprită vreodată la piaţă de un bărbat cu mitralieră.

— Bine, i-a spus bărbatul, data viitoare n-o să mai fiu atât de blând cu tine.

În curând am aflat că nici măcar *burqa* nu ne proteja împotriva capriciilor talibanilor.

Într-o zi am venit acasă şi l-am găsit pe tata şi pe prietenii lui urmărind un videoclip pe telefon. M-am aplecat şi eu să văd despre ce era vorba. În videoclip, o adolescentă care purta o *burqa* neagră şi pantaloni roşii stătea cu faţa la pământ în timp ce era biciuită de un bărbos cu turban negru. „Te rog, opreşte-te!“, îl implora ea printre ţipete şi scâncete, în timp ce bărbatul continua s-o lovească. „Mor, pentru Allah!“

Îi puteai auzi pe talibani strigând: „Ţine-o! Ţine-i mâinile!” La un moment dat, *burqa* s-a ridicat în sus, cât să-i descopere pantalonii. S-au oprit din bătaie pentru câteva clipe, cât s-o acopere, apoi au reînceput. Mulţimea se adunase în jur, dar nu făcea nimic. Una dintre rudele fetei s-a oferit să o ţină la pământ. Fusese lovită de treizeci şi patru de ori cu biciul.

Câteva zile mai târziu videoclipul apărea peste tot – chiar și la televizor – și talibanii și-au asumat biciuirea. „Această femeie a ieşit din casă cu un bărbat care nu era soţul ei, aşa că a trebuit s-o pedepsim”, spusese un purtător de cuvânt. „Unele limite sunt de netrecut.”

Femeie? Era o adolescentă, poate cu vreo şase ani mai mare decât mine. Da, cineva întrecuse limita. Adulţii începuseră să bată adolescenţi.

Schimbul de focuri a reînceput. Stând toţi adunaţi în sufragerie, în mintea noastră se ridicase o singură întrebare: Ce fel de pace mai e şi asta?

Documentarul *New York Times* fusese urcat pe internet şi atrăsese şi mai mult atenţia asupra condiţiilor în care trăiau fetele în Swat, aşa că am început să primim mesaje de sprijin de la oameni din întreaga lume. Atunci mi-am dat seama cât de puternică poate fi presa. Am primit un mesaj de la o fată pakistaneză, Shiza Shahid, de nouăsprezece ani din SUA, studentă la Oxford. Ea avea să joace un rol important în campania noastră pentru educaţie. Pentru prima oară, ştiam că povestea noastră trecuse de graniţele Pakistanului.

În 20 aprilie, Sufi Mohammad, liderul TNSM care ajutase la semnarea tratatului de pace dintre guvern şi talibani (şi socrul lui Fazlullah), a venit în Mingora să ţină un discurs. În acea dimineaţă, fraţii mei și cu mine ne uitam de la poartă în timp ce sute de oameni treceau pe lângă casa noastră în drum spre întâlnire. Câţiva luptători, talibani adolescenţi ascultau cântece de victorie pe telefoanele mobile, cântând cu voci puternice şi entuziasmate. Am închis repede poarta, ca să nu ne vadă. În cele din urmă s-a adunat o mulţime imensă, aproape patruzeci de mii de oameni. Și deşi locul era la ceva distantă de casa noastră, miile de voci care fredonau cântece talibane ajungeau până la noi. Un sunet care-ţi dădea fiori.

Tata plecase de dimineaţă să vadă discursul de pe acoperişul unei clădiri din apropiere. După-amiază, când a ajuns acasă, părea să fi îmbătrânit o sută de ani.

Discursul fusese o dezamăgire. Sperasem că Sufi Mohammad avea să le zică adepţilor lui să renunţe la arme, dar declarase în schimb că democraţia nu e islamică şi le ceruse să continue lupta.

— Nu e suficient că au făcut ce-au vrut în Swat, a spus atunci tata. Talibanii vor să cucerească și Islamabadul.

Chiar şi unii dintre adepţii lui Sufi Mohammad erau nemulţumiţi de evoluţia evenimentelor.

În câteva zile, talibanii au intrat în oraşul Buner, la sud de Swat, la doar nouăzeci de kilometri depărtare de capitală. Acum, că era în pericol capitala, armata a pregătit un contraatac. Încă o dată, Mingora era prins la mijloc.

De data asta, mama a spus că trebuie să plecăm şi să ne adăpostim în Shangla.

16

Refugiaţi

„Niciun paştun nu-şi părăseşte pământul pentru că e voinţa lui. Fie pleacă de sărăcie, fie pleacă din dragoste.“ Aşa spune un faimos *tapa* paştun, un cuplet învăţat de la bunica mea. Acum eram daţi afară de o forţă pe care scriitorul nu şi-o putuse imagina: talibanii.

Stăteam pe acoperiş privind munţii, aleile pe care obişnuiam să jucăm crichet, caişii care dădeau în floare, încercam să-mi întipăresc în minte fiecare detaliu, în caz că n-aveam să-mi mai văd niciodată casa.

Apoi am coborât şi m-am apucat să-mi fac bagajul. Era haos. Fraţii mei se rugau de mama să ia cu ei puii de găină, iar soţia vărului meu plângea în bucătărie. Când am văzut-o pe ea, mi-a venit şi mie să plâng. Eram sătulă de plâns, dar uneori îmi dau şi mie lacrimile când văd pe cineva plângând. Am fugit în cameră, încercând să mă gândesc ce-aş putea lua cu mine. Mergeam cu maşina familiei lui Safina, deci n-aveam prea mult loc. (Restul familiei mergea într-o maşină cu prietenul tatălui meu.) Mai întâi mi-am umplut ghiozdanul cu cărţi şi caiete. M-am mai uitat o dată la premiile mele şi mi-am luat rămas-bun de la ele. Apoi am început să îndes haine într-o geantă. Am luat, grăbindu-mă, pantalonii de la un *shalwar kamiz* şi partea de sus de la un altul, aşa că m-am trezit cu lucruri care nu se potriveau.

Când am închis uşa camerei poate pentru ultima oară şi am intrat în bucătărie, am văzut-o pe mama spunându-i lui Atal că nu putem lua puii.

— Dacă fac mizerie în maşină? a ţipat.

Dar Atal nu se lăsa convins şi sugera să le luăm scutece. Săracul Atal. Avea numai cinci ani şi deja fusese martor la două războaie. Era un copil; armata şi talibanii urmau să se bată în oraşul nostru şi lui îi păsa de micile lui păsări. Nu puteam să le luăm cu noi, fireşte, şi când mama i-a spus că trebuie să-i lăsăm acasă cu o porţie suplimentară de mâncare şi apă, Atal a

izbucnit în plâns. Apoi, când mi-a spus că trebuie să renunţ la cărţi, aproape că mi-a venit şi mie să plâng. Iubeam şcoala şi nu-mi păsa decât de cărţi. Eram copii, la urma urmei, copii cu griji copilăreşti, chiar dacă venea războiul peste noi.

Mi-am ascuns cărţile într-o geantă din camera de oaspeţi, unde păreau că vor fi în siguranţă, şi am şoptit câteva versete coranice peste ele ca să le protejez. Apoi toată familia s-a strâns la un loc şi ne-am luat rămas-bun de la casă. Am spus câteva rugăciuni şi am lăsat dulcea noastră casă în paza Domnului.

Afară, străzile erau împânzite de maşini. Maşini şi rişte, căruţe trase de cai şi camionete – toate pline cu oameni şi bagaje, saci de orez şi saci de dormit. Erau motociclete care ţineau familii întregi, în timp ce alţii fugeau pe stradă doar cu hainele din spinare. Puţini ştiau unde se duc, majoritatea ştiau doar că trebuie să plece. Două milioane de oameni fugeau din casele lor. Era cel mai mare exod din istoria paştunilor.

Mama, fraţii mei şi cu mine mergeam să stăm cu familia noastră în Shangla. Dar tata spunea că datoria lui era să se ducă în Peshawar să avertizeze oamenii în legătură cu ceea ce se întâmplă. Niciunuia dintre noi nu-i plăcea ideea asta, mai ales mamei, dar înţelegeam situaţia. Stabilisem că avea să meargă o parte din drum cu noi, şi că aveam să-l lăsăm în Peshawar.

Călătoria, care de obicei dura doar câteva ore, de data asta a durat două zile. A trebuit mai întâi să facem un ocol, pentru că familia Safinei şi prietenul tatei mergeau în altă parte, iar noi ne foloseam de maşinile lor, pentru că n-aveam alta. Când am ajuns în Mardan, am continuat drumul singuri, cu autobuzul până unde putea să ne ducă. Spre sfârşitul călătoriei am mers pe jos. Ultimii 20 de kilometri a trebuit să-i facem pe drumuri desfundate şi periculoase, cu toate lucrurile în spate. Aproape că se lăsase întunericul și starea de asediu urma să fie declarată din clipă-n clipă, când am ajuns la curba care ducea spre Shangla. Acolo, am fost opriţi de un ofiţer de armată la un baraj rutier.

— Stare de asediu. Nimeni nu poate să treacă pe aici, spunea.

— Suntem refugiaţi, i-am spus noi. Trebuie să ajungem în satul familiei noastre.

Dar nu voia să ne lase să trecem.

Refugiaţi. Asta eram noi acum, nu pakistanezi, nu paştuni. Identitatea noastră se redusese la un singur cuvânt: refugiaţi.

L-am implorat, şi după ce bunica a început să plângă, ne-a lăsat să trecem. Ultimii kilometri pe care i-am făcut pe întuneric, ne-au trecut toţi fiorii. Ne era teamă că un vehicul al armatei ne-ar fi putut confunda cu teroriştii şi ne-ar fi împuşcat.

În cele din urmă, când am ajuns în Shangla, rudele noastre erau şocate. Talibanii plecaseră recent din munţi, dar se zvonea că aveau să se întoarcă.

— De ce-aţi venit aici? întrebau.

Pentru refugiaţi niciun loc nu era sigur.

Am încercat să ne obişnuim cu noua noastră viață din munţi, nefiind siguri cât de mult o să rămânem acolo. M-am înscris în clasă cu vara mea Sumbul, care era cu un an mai mare ca mine, apoi mi-am dat seama că va trebui să împrumut haine de la ea, pentru că hainele pe care le împachetasem, pantaloni şi tunici, nu se potriveau sub nicio formă.

Ne-a luat mai bine de o jumătate de oră să ajungem la şcoală pe jos şi, odată ajunşi, am văzut că sunt doar trei fete în clasa lui Sumbul. Majoritatea fetelor din sat nu se mai duc la şcoală după ce împlinesc zece ani, aşa că puţinele fete care-şi continuă studiile învaţă laolaltă cu băieţii. Reuşisem să şochez pe toată lumea pentru că nu-mi acopeream faţa ca celelalte fete şi pentru că vorbeam liber în clasă şi puneam întrebări.

În curând, aveam să primesc o lecţie despre cum merg lucrurile la ţară. S-a întâmplat în a doua zi de şcoală, când Sumbul şi cu mine am întârziat la ore. Era vina mea – îmi place să dorm mai mult – şi am încercat să explic. Am fost nedumerită când profesorul ne-a cerut să întindem mâinile – şi ne-a lovit peste palme cu un băţ.

M-am întors la locul meu, incredibil de umilită. Dar, după ce mi-a trecut ruşinea, mi-am dat seama că pedeapsa asta însemna că eram tratată ca făcând parte din grup.

Eram fericită să fiu împreună cu verii mei, dar, vai, ce dor îmi era de casă. Și de vechea mea scoală. Și de cărţi. Şi chiar de *Betty cea urâtă.*

Sus în munţi, radioul era colacul nostru de salvare şi-l ascultam mereu. În mai guvernul a anunţat că a trimis trupe în

Mingora, pentru o confruntare decisivă cu talibanii din oraş. Luptele pe străzile Mingorei au durat patru zile. Era greu de spus cine va câştiga. La sfârşit, pe străzi aveau loc confruntări directe.

Am încercat să-mi închipui totul: talibanii luptându-se pe aleea pe care noi jucam crichet. Soldaţii armatei trăgând cu arma de la ferestrele hotelurilor.

Într-un sfârşit, armata a anunţat că pusese talibanii pe fugă. Distrusese Imam Deri, fortăreaţa lui Fazlullah. Apoi ocupase aeroportul. După patru săptămâni, armata declarase că recuperase întreg oraşul.

Am respirat uşuraţi, dar ne-am mirat: Unde s-ar fi putut retrage talibanii? Oare aveau să vină acolo, sus în munţi?

În tot acest timp, ne făceam multe griji pentru tata. Sus în munţi era aproape imposibil să ai semnal la telefon, şi, câteodată, mama trebuia să se caţere pe o bucată de stâncă din mijlocul câmpului ca să primească măcar o liniuță la semnal. Așa că abia vorbeam cu el.

Era în Peshawar, într-o cameră de hostel împreună cu alţi trei bărbaţi, încercând să le explice ziariştilor şi oficialilor guvernamentali situaţia din Swat. Apoi, după încă vreo două săptămâni, ne-a sunat şi ne-a spus să venim la el în Peshawar.

Am plâns toţi de fericire când ne-am reîntâlnit.

Avea să ne dea o ştire importantă: Richard Holbrooke, un ambasador special din SUA, avea să participe la o întâlnire în Islamabad şi noi eram invitaţi. Dar în dimineaţă când a avut loc întâlnirea, am dormit mai mult decât trebuia. Nu pusesem alarma cum trebuie, şi tata era puţin supărat pe mine. Cumva am reuşit să ajungem la timp la hotel.

Era o conferinţă cu douăzeci de activişti sociali pakistanezi din zone tribale distruse de război, adunaţi toți în jurul unei mese; eu stăteam chiar lângă ambasador.

Domnul Holbrooke s-a întors spre mine:

— Câţi ani ai?

Mi-am îndreptat spatele ca să par mai înaltă.

— Doisprezece, i-am spus.

Era aproape adevărat. Făceam doisprezece ani în câteva zile.

Am tras aer în piept.

— Stimate domnule ambasador, am spus, vă cer să ajutaţi

fetele din această ţară să primească o educaţie.

A râs.

— Aveţi deja nenumărate probleme şi facem deja multe lucruri pentru voi. Am promis miliarde de dolari ca ajutor economic; lucrăm cu guvernul vostru ca să vă dăm electricitate şi gaze, dar ţara are multe probleme.

Nu-mi dădeam seama ce înseamnă râsul lui. Dar înțelegeam ce spune. Educaţia fetelor era la capătul listei de probleme pe care le avea Pakistanul. Poate că m-am îndoit puţin de spate. Poate că mi-a pierit puţin zâmbetul. Dar n-am lăsat să se vadă că sunt dezamăgită. În plus, acum ştiam că apariţia la televizor şi apăratul dreptului fetelor la educaţie nu era decât jumătate din ce trebuia făcut. Cealaltă jumătate încă ne aştepta. Şi eu aveam de gând să continui lupta.

După vizita noastră în Islamabad, unde am participat la o conferinţă de presă ca să ne spunem povestea, pentru ca lumea să ştie ce se întâmplă în Swat, nu prea ştiam unde să ne mai ducem. Mingora era încă în ruine. Talibanii se retrăgeau în munţii din Swat. Aşa că am acceptat o invitaţie să locuim în Abbotabad. M-a bucurat mai ales vestea că și Moniba stătea tot în Abbotabad. Nu mai vorbisem cu ea de când ne certasem înaintea ultimei zile de şcoală, dar încă era prietena mea cea mai bună.

Aşa că am sunat-o şi am invitat-o să ne vedem într-un parc. Am luat cu mine nişte Pepsi şi biscuiţi, ca ofrandă de pace.

— A fost numai vina ta, mi-a spus.

Am fost de acord. Nu-mi păsa dacă greşise cineva sau nu (deşi sunt sigură că nu făcusem nimic rău). Eram fericită că eram din nou prietene.

Între timp, venise ziua mea. Toată ziua am aşteptat petrecerea – dar, în tot haosul, lumea uitase. Încercam să nu-mi plâng de milă, dar nu puteam să nu-mi amintesc cum fusese ultima mea zi de naştere. Mâncasem tort cu prietenele mele. Avusesem baloane. Dorinţa pe care mi-o pusesem fusese să avem pace în vale.

Am închis ochii şi mi-am pus aceeaşi dorinţă şi când am împlinit doisprezece ani.

17

Acasă

După trei luni în care trăisem pe unde apucasem, alături de străini sau de rude, eram în sfârşit în drum spre casă. De îndată ce-am trecut de trecătoarea din munţi și am văzut râul Swat, tata a început să plângă. Şi când am văzut cum arăta Mingora, eram toţi în lacrimi.

Oriunde întorceam capul, vedeam clădiri în ruină, grămezi de vehicule distruse, maşini arse, geamuri sparte. Obloanele de metal ale magazinelor fuseseră deschise cu forţa, ferestrele sparte, iar rafturile lor golite. Fiecare clădire părea să fie lovită de gloanţe.

Încă se simţea ca o zonă de război. Soldaţii ne priveau din baricadele lor de pe acoperişuri, cu mitralierele îndreptate spre stradă. Deşi guvernul declarase că oamenii se pot întoarce în siguranţă, multora le era încă frică să revină. Staţia de autobuz, de obicei plină cu maşini colorate şi sute de călători, era acum părăsită şi printre pietrele din pavaj creştea vegetaţia.

Dar nu se mai vedea niciun taliban.

Luând curba spre casă, ne pregăteam pentru ce e mai rău. Auzisem că fuseseră spargeri în locuinţele din jur. Se furaseră televizoare şi bijuterii. Ne-am ţinut respiraţia cât a deschis tata poarta. Primul lucru pe care l-am văzut a fost că grădina din faţa casei devenise o junglă. Fraţii mei au fugit imediat să-şi verifice puii de găină. S-au întors plângând, nu mai rămăsese din ei decât o grămadă de oase şi pene. Păsările muriseră de foame. Eu am fugit în camera de oaspeţi unde-mi ascunsesem cărţile. Erau în siguranţă. Am spus o rugăciune de mulţumire şi le-am răsfoit. Cât de bine mă simţeam să-mi văd ecuaţiile, însemnările de la studii sociale şi gramatica engleză. Aproape că am plâns de bucurie, până când mi-am dat seama că încă nu ştiam dacă şcoala noastră mai era în picioare.

— A fost cineva aici, mi-a spus tata când am intrat pe poarta şcolii.

Clădirea de vizavi fusese lovită de o rachetă, dar, în mod

miraculos, şcoala rămăsese intactă. Înăuntru, podelele erau pline de mucuri de ţigară şi ambalaje de mâncare. Mesele şi scaunele erau toate întoarse şi lăsate în dezordine. Firma şcolii era pusă în colţul în care o lăsase tata ca să nu păţească nimic. Am ridicat-o şi am ţipat. Sub ea erau câteva cranii de capră. Mi-a luat câteva clipe să-mi dau seama că erau resturile de la cina cuiva.

Pereţii erau plini cu sloganuri anti-talibane. În clase, podelele erau pline de cartuşe. Cineva scrise pe o tablă *Army Zindabad* – ceea ce înseamnă „Trăiască armata“. Atunci am înţeles cine stătuse acolo. Soldaţii dăduseră o gaură într-unul din pereţii de la etaj, prin care puteau vedea strada de jos. Poate că folosiseră locul pentru lunetişti. Deşi era o harababură totală, şcoala noastră dragă era încă în picioare.

După ce-a evaluat pagubele din fiecare clasă, am intrat cu tata în biroul lui. Acolo a găsit o scrisoare pe care i-o lăsase armata. Dădeau vina pe locuitorii din Swat pentru că le dăduseră voie talibanilor să preia controlul asupra regiunii.

„Am pierdut atâţia soldaţi, şi asta vi se datorează numai vouă. Trăiască armata pakistaneză! “

Tata a ridicat din umeri:

— Tipic! Mai întâi oamenii din Swat intră sub control taliban, apoi sunt omorâţi de talibani şi acum sunt vinovaţi pentru talibani!

Era o confuzie totală. Înainte mă gândeam că aş vrea să fiu doctor, dar după întâmplările prin care trecusem, am început să mă gândesc că ar fi o alegere mai bună dacă m-aş face politician. Ţara noastră avea atâtea probleme. Poate că într-o zi aveam să le pot rezolva.

18

O cerinţă modestă şi o pace ciudată

În Swat se instalase, în sfârşit, pacea. Armata rămăsese încă în oraş, dar magazinele s-au redeschis, femeile puteau merge libere la piaţă – şi eu am bătut-o pe Malka-e-Noor şi am luat premiul întâi. Îmi pusesem atâtea speranţe în viitorul văii noastre că plantasem o sămânţă de mango lângă casă. Ştiam că seminţei avea să-i ia mult timp să răsară, ca şi reconcilierii şi reconstrucţiei promise de guvern, dar era felul meu de a spune că speram că viitorul avea să fie lung şi paşnic în Mingora.

Una dintre cele mai mari temeri pe care le aveam pe atunci era că în jurul vârstei de treisprezece ani încetasem să mai cresc. Deşi înainte eram una dintre cele mai înalte fete din clasă, acum eram printre cele mai mici. Aşa că ceream un lucru modest. În fiecare noapte mă rugam lui Dumnezeu să mă facă mai înaltă, şi apoi mă măsuram pe peretele din dormitor cu un creion şi o riglă. Şi-n fiecare dimineaţă mă aşezam din nou acolo ca să văd dacă am mai crescut. Dacă aveam să cresc cât de puţin – fie şi doi centimetri –, promiteam că o să spun o sută de *nakat nafl,* rugăciuni în plus pe lângă cele zilnice.

Vorbeam la foarte multe evenimente, dar aveam impresia că înălţimea mă împiedica să am mai multă autoritate.

Eram atât de scundă, că uneori îmi era greu să atrag atenția oamenilor.

La începutul lui 2010, şcoala noastră fusese aleasă să ia parte la Adunarea Districtuală a Copiilor din Swat, organizată de UNICEF şi Fundaţia pentru orfani Khpal Kor (Casa mea). Membrii erau şaizeci de elevi din întregul Swat. Majoritatea erau băieţi, dar participaseră şi unsprezece fete de la şcoala mea. Şi când am votat cine să fie purtătorul de cuvânt, eu am câştigat! Era ciudat să urc pe scenă şi lumea să mi se adreseze cu „doamna purtător de cuvânt“, dar mi-am luat sarcina foarte în serios.

Adunarea a avut loc în fiecare lună, timp de un an, şi în urma discuţiilor am luat nouă hotărâri. Ceream să se pună capăt

exploatării copiilor în muncă. Ceream ajutor pentru trimiterea copiilor străzii şi a celor cu handicap la scoală. Am cerut ca toate şcolile distruse de talibani să fie reconstruite. De îndată ce am stabilit aceste moţiuni, ele au fost trimise oficialilor – şi câteva chiar au fost puse în aplicare. Eram auziţi, schimbam ceva şi ne simţeam bine.

Până-n toamnă însă, au început din nou să se adune norii. Un prieten de-al tatei, un om care se opusese talibanilor, fusese prins într-o ambuscadă când se îndrepta spre casă. Apoi un altul, un politician care criticase talibanii, a fost ucis de un atentator sinucigaş. Vara lui 2010 a venit cu ploi torenţiale – un muson a inundat valea, măturând totul în cale. În întreaga ţară au pierit înecaţi două mii de oameni, milioane şi-au pierdut casele, şi şapte mii de şcoli au fost distruse.

Casa noastră era situată pe un deal, aşa că am fost feriţi de inundaţii, dar şcoala, care era chiar pe malul râului, a fost grav afectată. Când s-au retras apele, se putea vedea că i-ar fi ajuns unui om până la piept; băncile şi scaunele noastre erau acoperite cu un nămol gros şi urât mirositor. Reparaţiile aveau să fie foarte costisitoare. Pagubele din Shangla erau şi mai mari, iar liderii religioşi fundamentalişti au început din nou să sugereze că Dumnezeu a trimis un dezastru natural ca pedeapsă pentru că ne dedam unor comportamente nemusulmane.

Până la începutul lui 2011, talibanii au mai aruncat în aer două şcoli. Au răpit trei voluntari străini şi i-au omorât. Un alt prieten de-al tatei, un preşedinte universitar care criticase talibanii, a fost omorât de doi oameni înarmaţi care-au dat buzna în biroul lui.

În luna mai a aceluiaşi an, Osama bin Laden, creierul operaţiunilor din 11 septembrie, fusese omorât în casa în care se ascundea în Abbottabad, la câţiva metri de academia noastră militară.

Apoi tata a primit acasă o scrisoare anonimă. „Eşti fiul unui preot. Dar parcă te-ai convertit. Nu eşti un bun musulman. Ai vorbit împotriva noastră şi o să suporţi consecinţele. Mujahedinii o să te găsească oriunde te-ai duce pe faţa pământului.”

Începea să pară că talibanii nu plecaseră niciodată cu totul.

Încercam să-mi spun că această scrisoare îngrozitoare era ultimul gest inutil al unui taliban care pierduse războiul. Dar mă rugam în fiecare zi pentru siguranţa tatălui meu. Mă rugam ca şcoala mea să rămână deschisă şi să înceapă reconstrucţia celorlalte şcoli bombardate. Continuam să-i cer lui Dumnezeu să mă facă mai înaltă. Dacă aveam de gând să fiu politician şi să muncesc pentru ţara mea, trebuia ca măcar să pot vedea dincolo de podium.

19

În sfârșit, vesti bune!

În octombrie 2011, tata m-a chemat să-mi arate un e-mail pe care-l primise. Abia dacă-mi venea să cred ce scria în el: fusesem nominalizată la premiul internaţional de pace Drepturile Copiilor, un grup care milita pentru drepturile copiilor şi avea sediul în Amsterdam. Numele meu fusese propus de episcopul Desmond Tutu din Africa de Sud, unul dintre eroii tatălui meu pentru lupta împotriva apartheidului.

Apoi a mai venit un e-mail: eram invitată să vorbesc la o conferinţă despre educaţie în Lahore. Ministrul educaţiei de-acolo inaugura o nouă reţea şcolară; toţii copiii aveau să primească laptopuri. Dădea premii în bani copiilor din provincia lui care se descurcau bine la examene. Şi, spre surprinderea mea, îmi dădea şi mie un premiu pentru campania mea pentru drepturile fetelor.

La eveniment am purtat un *shalwar kamiz* roz, preferatul meu, şi mă hotărâsem să le spun tuturor despre cum eu şi prietenele mele din liceul Khushal sfidasem edictul talibanilor şi mersesem în secret la şcoală. Voiam ca peste tot copiii să se poată bucura de educaţia lor, şi le-am spus că acum ştiam pe pielea mea suferinţa milioanelor de copii care sunt lipsiţi de educaţie.

— Dar, am spus eu publicului, fetelor din Swat nu le-a fost frică şi nici acum nu le e.

Nici nu mă întorsesem acasă de o săptămână, când într-o zi, una dintre prietene a dat buzna în clasă să mă anunţe că am câştigat un alt premiu. Guvernul îmi decernase primul Premiu Naţional pentru Pace al Pakistanului. Nu-mi venea să cred. Au venit atâţia jurnalişti la şcoală în acea zi, că se stârnise un haos ca la balamuc.

Nu crescusem cu niciun centimetru până în ziua decernării, dar hotărâsem să am un aer mai autoritar. Când primul ministru mi-a dat premiul, i-am înmânat şi eu o listă de cerinţe – printre care se număra şi că trebuie să reconstruiască şcolile

distruse de Fazlullah și să deschidă o universitate pentru fete în Swat. Atunci mi-am întărit hotărârea să ajung om politic, ca să pot acţiona eu însămi şi să nu fie nevoie mereu să cer ajutor de la alţii.

Când s-a anunţat că premiul avea să fie decernat în fiecare an şi că avea să fie numit Premiul Malala, în onoarea mea, l-am văzut pe tata încruntându-se. În tradiţia ţării noastre, cât timp oamenii sunt încă în viaţă, nu-i onorăm în felul acesta, ci numai după ce mor. Era puţin superstiţios şi nu i se părea un semn bun.

Dar fraţii mei încercau să mă facă să mă simt umilă, încă se băteau cu mine şi mă tachinau şi se certau cu mine pe telecomandă. Poate că mi se dădea mai multă atenţie în lume, dar pentru ei rămăsesem aceeaşi Malala.

Mă întrebam, însă, cum aveau să reacţioneze prietenii mei la toată această publicitate. Eram un grup foarte competitiv, la urma urmei. Şi, fireşte, mai trebuia să am grijă şi să nu rănesc sentimentele Monibei. Mi-era teamă că o să creadă că am abandonat-o în timpul călătoriilor mele, sau că o să-şi găsească o altă prietenă. Dar nu aveam timp să mă gândesc la toate astea în prima mea zi de şcoală. Când am ajuns, mi s-a spus că un grup de jurnalişti aşteaptă să-mi pună întrebări. Când am intrat în cameră, mi-am văzut toţi prietenii de la şcoală aşezaţi în jurul unui tort, strigând: „Surpriză!“ Făcuseră chetă şi cumpăraseră un tort alb cu glazură de ciocolată pe care scria: SUCCES ÎNTOTDEAUNA!

Dragele mele prietene erau cât se poate de generoase și nu voiau decât să se bucure de succesul meu. În inima mea ştiam că fiecare dintre noi ar fi putut să facă ce-am făcut eu; eram norocoasă că am avut părinţi care m-au încurajat, în ciuda fricii pe care o simţeam cu toţii.

— Acum vă puteţi întoarce la muncă, ne-a spus doamna Maryam după ce am terminat de mâncat. Aveţi examene în martie!

PARTEA A PATRA

Luată în vizor

20

Sunt amenințată cu moartea

Într-o zi, la începutul lui 2012, eram în Karachi, ca invitaţi ai GEO TV şi o jurnalistă pakistaneză care trăia în Alaska a venit să ne vadă; văzuse videoclipul din *New York Times* și voia să mă cunoască. Voia și să-l întâlnească pe tata să-i spună ceva.

Am văzut că avea ochii în lacrimi; apoi s-a dus cu tatăl meu la calculator. Păreau tulburaţi şi au închis în grabă pagina la care se uitau.

Puţin mai târziu, tatei i-a sunat telefonul. S-a dus să vorbească unde nu putea fi auzit şi a revenit alb la faţă.

— Ce s-a întâmplat? l-am întrebat. E ceva ce nu-mi spui.

Întotdeauna vorbise cu mine de la egal la egal, dar acum îmi dădeam seama că încerca să decidă dacă să mă protejeze de chestia asta sau să mi-o spună. A oftat din greu şi mi-a arătat la ce se uitase pe calculator.

Mi-a căutat numele pe Google. „Malala Yousafzai”, spuneau talibanii, „ar trebui să fie omorâtă”.

Era acolo, negru pe alb. Eram ameninţată cu moartea.

Cred că ştiusem că momentul acela putea veni; şi acum, iată-l. Mi-am amintit de dimineţile din 2009, când s-a redeschis şcoala şi trebuia să merg până acolo cu cărţile ascunse sub văl. Eram atât de înfricoşată atunci. Dar mă schimbasem mult. Eram cu trei ani mai mare, călătorisem şi ţinusem discursuri, câştigasem premii. Mă uitam la cineva care-mi cerea moartea – o invitaţie pe care un terorist o făcea altuia: „Haide, împuşc-o!“ – şi eu eram cât se poate de calmă. Era de parcă aş fi citit despre altcineva.

M-am uitat din nou la mesajul de pe ecran. Apoi am închis laptopul şi nu am mai citit niciodată cuvintele acelea. Se întâmplase ce era mai rău. Eram în vizorul talibanilor. Acum trebuia să mă întorc să fac ceea ce eram menită să fac.

Eu eram calmă, dar dragul meu tată era în pragul plânsului.

— Eşti bine, *jani*? mă întreba el.

— *Aba,* i-am spus, încercând să-l liniştesc. Toată lumea ştie

că trebuie să murim cândva. Nimeni nu poate opri moartea. Nu contează dacă vine de la un taliban sau de la cancer.

Nu era convins.

— Poate că ar trebui să oprim campania asta pentru o vreme. Poate că ar trebui să intrăm în hibernare.

Tatăl meu paştun, mândru şi neînfricat, era zguduit într-un fel cum nu-l mai văzusem. Și ştiam de ce. Era una să fie el în vizorul talibanilor. Spunea mereu:

— Lasă-i să mă omoare. O să mor pentru lucrurile în care cred.

Dar nu-şi închipuise niciodată că talibanii aveau să-şi verse furia asupra unui copil. Asupra mea.

Am privit chipul nefericit al tatei şi am ştiut că avea să-mi respecte decizia, indiferent care ar fi fost aceea. Dar nu aveam nicio decizie de luat. Asta era menirea mea. O forţă puternică venise să locuiască în mine, ceva mai mare şi mai puternic decât mine, şi mă făcuse neînfricată. Acum era rândul meu să-i dau tatei o doză din curajul pe care el mi-l insuflase întotdeauna.

— *Aba,* i-am spus. Tu mi-ai spus că dacă credem în ceva mai mare decât viața noastră, atunci vocile noastre se vor înmulţi, chiar şi după ce vom fi morţi. Nu ne putem opri acum.

A înţeles, dar mi-a zis că trebuie să fim atenţi ce spunem și cui.

În drum spre casă m-am întrebat ce m-aş face dacă un taliban ar veni să mă omoare.

Ei bine, mi-aş fi scos pantoful şi l-aş fi aruncat în el.

Dar apoi m-am gândit: „Dacă arunci cu pantoful într-un taliban, nu mai e nicio diferenţă între tine și el. Nu trebuie să-i tratezi pe alţii cu cruzime. Trebuie să-i confrunţi prin pace şi dialog. “

„Malala“, mi-am spus, „spune-i ce e în inima ta. Că vrei o educaţie. Pentru tine. Pentru toate fetele. Pentru sora sau fata lui. Pentru el.“

Asta aveam de gând să fac. Apoi mi-am spus: „Acum poţi să faci ce vrei.“

21

Promisiunea primăverii

În primăvară Valea a început să înflorească, plopii au dat în floare, şi în oraşul meu s-a petrecut un mic miracol în campania pentru educaţie. Mama a început să înveţe să citească.

În timp ce tata şi cu mine eram ocupaţi să colindăm prin Swat, luând apărarea fetelor din valea noastră, mama începuse pregătirea cu una dintre profesoarele de la şcoala Khushal. De câte ori doamna Ulfat avea o pauză în program, mama o vizita, cu caietul şi creionul în mână, până când a început să înţeleagă liniile şi simbolurile ciudate de pe pagină. În curând avea să poată citi urdu – şi începuse să înveţe engleză.

Mamei îi plăcea şcoala chiar mai mult decât mie, dacă aşa ceva era posibil. Asta şi pentru că, spunea tata, foarte mult timp nu învăţase nimic. Adesea, seara, ne făceam temele împreună, sorbind ceai – două generaţii de femei paştune aplecate peste cărţile lor.

Între timp, nu mai dădusem atât de multă atenţie şcolii din cauza călătoriilor. Aproape că nu-mi venea să cred, dar Malka-e-Noor ieşise prima în ultimul trimestru. Khushal fireşte că s-a folosit de asta ca să mă tachineze.

— În timp ce tu erai ocupată devenind cea mai cunoscută elevă din Pakistan, altcineva ţi-a furat coroana acasă, îmi spunea el.

Dar nu mai conta. Prietenele mele și cu mine eram bucuroase pentru că în sfârşit se terminaseră examenele şi urma o excursie cu clasa, prima după mulţi ani. În timpul regimului lui Fazlullah, toate excursiile fuseseră anulate, pentru că fetele nu aveau voie să apară în public. Dar, iubitul nostru ritual de primăvară revenise.

Am mers cu autobuzul până la Palatul Alb, o minune din marmură albă, atât de nepământească, încât părea să plutească ca un nor deasupra pământului. I-am privit uimite camerele şi grădinile. Apoi am început să alergăm, luându-ne una după alta într-o pădure deasă şi înverzită. Când am ajuns la o cascadă cu

apa limpede ca cristalul, am stat să ne facem fotografii.

O fată a stropit-o pe alta. Stropii de apă au strălucit în aer ca nişte diamante. Era unul dintre cele mai frumoase lucruri pe care le văzusem, aşa că am aşteptat acolo o vreme, visătoare, ascultând sunetul apei curgătoare.

Apoi Moniba a început să mă stropească. N-aveam chef, aşa că i-am spus să se oprească. Dar a făcut-o din nou. Şi din nou. Tata m-a strigat, aşa că m-am îndepărtat. Când m-am întors, era supărată pe mine că plecasem. Şi prostia noastră tipică ne-a stricat iarăşi ziua. Ne-am întors acasă cu autobuzul, supărate una pe cealaltă şi stând pe scaune separate.

A doua zi, un bărbat a venit la noi la uşă să ne aducă o scrisoare scoasă la xerox. În timp ce o citea, tata devenise alb ca varul.

Dragi fraţi musulmani,

Există o şcoală, Şcoala Khushal... care e un centru de vulgaritate şi obscenitate. Cei de-acolo duc fetele la picnicuri în diferite staţiuni. Întrebaţi-l pe directorul Hotelului Palatul Alb şi o să vă spună ce-au făcut fetele astea...

A lăsat hârtia jos.

— N-are semnătură, ne-a spus.

Eram uimiţi. Ştiam că nu se întâmplase nimic indecent în excursia noastră.

Telefonul a început să sune. Scrisoarea fusese distribuită în tot cartierul şi lipită pe pereţii moscheii de lângă scoală.

Devenise clar că cineva ne spionase în timpul excursiei. Şi cineva făcuse eforturi mari ca să răspândească minciuni despre noi şi şcoala noastră. Realitatea nu mai putea fi ignorată: talibanii or fi fost ei învinşi, dar credinţele lor erau răspândite.

22

Semne rele

În acea vară împlinisem cincisprezece ani. Multe fete sunt măritate la vârsta asta. Şi mulţi băieţi pleacă de la scoală ca să-şi întreţină familiile. Eu aveam noroc. Puteam să rămân la şcoală oricât aş fi vrut. Şi atâta timp cât era pace… sau cel puţin o pace parţială. Exploziile de bombe fuseseră reduse la doar două sau trei pe an, şi puteai trece prin Piaţa Verde fără să mai vezi urmările vreunui masacru taliban. Dar pacea adevărată părea mai degrabă o veche amintire sau o speranţă.

Ziua de naştere părea să fie un punct de cotitură pentru mine. Eram deja văzută ca un adult; în societatea noastră asta se întâmplă la 14 ani. Dar venise timpul să fac inventarul şi să mă gândesc la viitorul meu. Ştiam sigur că voiam să fiu un lider politic. Cuvântul politic mi se părea că e puţin pătat, dar eu aveam de gând să fiu diferită. Aveam de gând să fac lucrurile de care politicienii numai vorbeau. Şi aveam să încep cu educaţia – cu educaţia fetelor. Doar pentru că nu mai trebuia să lupt ca să mă duc la şcoală nu însemna că eram mai puţin interesată de această cauză.

Primisem o groază de premii şi începuse să mi se pară că e puţin cam mult. Că nu le meritam pe toate. Încă vedeam atâţia copii care suferă – pentru ce să mă bucur de gale şi ceremonii? I-am spus tatei că voiam să folosesc o parte din banii primiţi ca să ajut oamenii care chiar aveau nevoie. Nu uitasem niciodată de copiii pe care-i văzusem cu ani în urmă căutând prin gunoaie. Voiam să ajut oameni ca ei. Aşa că m-am hotărât să înfiinţez o fundaţie educaţională. Am organizat o întâlnire cu 21 de fete de la şcoală, şi am discutat despre cum am putea să ajutăm fetele din Swat să aibă acces la educaţie. Ne-am hotărât că o să ne aplecăm asupra copiilor străzii şi asupra celor care munceau de la vârste fragede. Urma să mai discutăm, şi-n toamna aceea aveam să decidem ce-am fi avut exact de făcut.

La începutul lui august, tata a primit o veste înspăimântătoare. Unul dintre prietenii lui apropiaţi, Zalid

Khan, fusese atacat. Ca şi tata, fusese un oponent vocal al talibanilor. Într-o seară, întorcându-se acasă de la rugăciune, a fost împuşcat din apropiere drept în faţă.

Când a primit vestea, tata a căzut în genunchi, de parcă el însuşi ar fi fost împuşcat.

— Eram amândoi pe lista talibanilor, a recunoscut el de faţă cu mama. Oamenii se întrebau care dintre noi va fi primul.

Deşi ni se spusese că talibanii fugiseră, încă aveau loc violenţe în vale. Dacă înainte erau în pericol toţi cei prinşi la mijloc în schimbul de focuri, acum ameninţaţi erau doar aceia care în trecut ridicaseră vocea împotriva talibanilor şi care continuau campania pentru pace.

Printr-un miracol, Zahid Khan supravieţuise. Însă după întâmplarea asta, am văzut că tata începe să se schimbe. A început să-şi schimbe rutina în fiecare zi. Într-o zi se ducea la şcoala primară dimineaţa; a doua zi se ducea întâi la şcoala de fete, şi apoi la cea de băieţi. Şi înainte să intre pe poartă, se uita pe stradă de patru cinci ori, asigurându-se că nu e urmărit.

Noaptea venea la mine în cameră, spunând că vine să-mi spună noapte bună. De fapt verifica să vadă dacă am toate ferestrele închise. Ştiam ce face, aşa că-l întrebam:

— *Aba,* de ce-ai închis ferestrele?

— Am închis ferestrele pentru că vreau să fii în siguranţă, îmi răspundea.

— Dacă talibanii voiau să mă omoare, ar fi trebuit s-o facă în 2009. Atunci era vremea lor.

Clătina din cap şi zicea:

— Nu, trebuie să fii în siguranţă.

Camera mea era mare, cu vedere spre faţa casei şi avea multe ferestre. Câteodată îmi făceam griji că cineva se putea căţăra pe peretele exterior şi apoi putea sări la mine în cameră. Îmi mai făceam griji să nu fi uitat cineva să încuie poarta. Aşa că după ce se culcau toţi ai casei, eu mă strecuram afară și verificam lacătul.

În toamna aceea, s-au întâmplat tot felul de lucruri ciudate. Veneau străini la noi acasă să-i pună tatei întrebări despre prietenii lui şi despre familie. Tata îmi spunea că erau de la serviciile secrete. Câteodată veneau la scoală şi-şi băgau nasul peste tot.

Şi alte întâmplări mărunte. Într-o dimineaţă, o profesoară a

venit la şcoală pe jumătate isterică, spunând că a avut un coşmar cu mine.

— Erai rănită rău, mi-a spus, picioarele îţi luaseră foc.

O poză cu mine, agăţată pe un perete al casei, şi-a schimbat locul peste noapte. Tata, cel mai blând om pe care-l ştiu, era foarte supărat când a văzut că stă poza strâmb.

— Te rog, îndreapt-o! a ţipat la mama.

Am început şi eu să am coşmaruri. Visam bărbaţi care-mi aruncau acid pe faţă. Sau bărbaţi care mă pândesc. Uneori mi se părea că aud paşii cuiva care mă urmăreşte, de câte ori intram pe aleea din faţa casei. Alteori îmi imaginam siluete care se ascund în umbră când treceam pe lângă ele.

Începusem să mă gândesc la moarte, întrebându-mă cum o fi să mori.

Nu le-am vorbit părinţilor despre visele şi temerile mele, nici lui Moniba. Nu voiam să-şi facă griji pentru mine.

23

O zi ca oricare alta

A doua zi de marţi din octombrie a început ca oricare alta. Întârziasem, ca de obicei, pentru că, tot ca de obicei, dormisem mai mult. Stătusem trează până târziu după ce vorbisem cu Moniba, ca să învăţ pentru examenul de sfârşit de an la studii pakistaneze. Nu mă descurcasem cum trebuie la examenul de la fizică, aşa că trebuia să iau o notă bună la examenul ăsta, dacă voiam să-mi iau locul întâi înapoi de la Malka-e-Noor. Era o chestiune de mândrie. În plus trebuia să mă gândesc şi la fratele meu: dacă nu luam locul întâi, Khushal mi-ar fi făcut capul calendar.

Am luat o gură dintr-un ou ochi şi chapati la micul dejun şi am dat buzna pe uşă, la timp să prind autobuzul plin cu fete care se duceau la şcoală. Eram fericită în dimineaţa aceea, ridicol de fericită. Înainte să plec, tata îl tachinase pe Atal, spunându-i că poate fi secretarul meu când aveam să ajung prim-ministru. Şi Atal spusese fireşte că, nu, el avea să fie prim-ministru şi eu secretara lui.

Părea că toate lucrurile în viaţa mea merg bine. Mama învăţa să citească. Eu eram în drum spre şcoala pe care o iubeam. Iar eu şi Moniba eram din nou prietene. Îmi spusesem să nu-mi fac griji cu Malka-e-Noor şi să învăţ bine. Şi trebuia să-i mulţumesc lui Dumnezeu pentru tot ce aveam. Asta am făcut. Am şoptit o rugăciune de mulţumire cu câteva minute înainte să închid cărţile pentru examen. „Şi Doamne”, i-am spus, „te rog nu uita să-mi dai mie premiul întâi, din moment ce am muncit atât de mult.”

Mă rugam cel mai des în timpul examenelor. De obicei, nu mă rugam tocmai „la timp”, ceea ce înseamnă de cinci ori pe zi, aşa cum cere datoria noastră religioasă. Dar în această perioadă a anului, prietenele mele şi cu mine ne rugam de fiecare dată la timp. Ceream ajutor la examene, sau ceream să ies prima din clasă la învăţătură. Profesorii, însă, ne spuneau întotdeauna: „Dumnezeu nu vă va da note bune, dacă nu

munciţi mult. Dumnezeu ne aduce binecuvântări, dar e şi drept.” Aşa că munceam din răsputeri.

Dimineaţa examenelor trecuse şi eram sigură că mă descurcasem bine. Moniba a sugerat să rămânem la urmă şi să aşteptăm al doilea autobuz, ceea ce făceam destul de des, ca să mai putem sta de vorbă înainte să ajungem acasă

Când a sosit *dyna,* m-am uitat după Atal. Mama îi spusese să vină cu mine acasă în fiecare zi.

Dar mi-au atras atenţia fetele adunate în jurul şoferului care, printr-un truc magic, făcea o piatră să dispară. Indiferent cât de mult încercam, nu-i descopeream secretul. Am uitat de Atal când ne-am urcat în maşină. Ne-am înghesuit la locurile noastre, douăzeci de fete cu totul. Moniba stătea lângă mine şi restul prietenelor noastre stăteau în cealaltă parte, pe bancheta opusă. O fetiţă pe nume Hina s-a aşezat pe locul de lângă mine, unde stătea de obicei prietena mea Shazia – obligând-o pe ea să stea pe o banchetă din mijloc unde ne puneam de obicei rucsacurile. Shazia părea atât de tristă, încât am rugat-o pe Hina să se mute.

Când maşina era pe cale să plece, a venit şi Atal în goană. Uşile se încinseseră, dar el sărise pe clapa din spate. Făcea asta mai nou, mergând până acasă în spatele maşinii. Era periculos şi şoferul se săturase de el.

— Treci înăuntru, Atal.

Dar Atal nu se mişca.

— Treci înăuntru, Atal Khan Yousafzai, sau nu te mai iau! a continuat şoferul, cu mai multă hotărâre.

Atal a ţipat că ar prefera să meargă pe jos până acasă decât să stea cu fetele şi a fugit pufnind.

În maşină aerul era cald şi umed, în timp ce ne legănam pe străzile aglomerate din Mingora, la ora de vârf. Una dintre fete a început să cânte ca să treacă timpul. În aer se simţea mirosul cunoscut de benzină, pâine şi chebap, amestecat cu duhoarea care venea de la un pârâu din apropiere, unde toată lumea-şi arunca gunoiul. La barajul armatei, am ieşit de pe drumul principal, aşa cum făceam de fiecare dată, trecând pe lângă un poster pe care scria TERORIŞTI CĂUTAȚI.

Chiar după ce-am trecut de fabrica de biscuiţi MICII GIGANŢI, s-a lăsat o linişte ciudată şi autobuzul s-a oprit. Nu

mai ţin minte că ne-a oprit un tânăr să ne întrebe dacă ăsta era autobuzul şcolii Khushal. Nu-l mai ţin minte nici pe celălalt bărbat care se urcase pe clapa din spate, aplecându-se înăuntru, unde stăteam toate înghesuite. Nu l-am auzit întrebând: „Cine e Malala?“ Şi nici n-am auzit pocnetul celor trei gloanţe.

Singurul lucru pe care-l mai ţin minte e că mă gândeam la examenul de a doua zi. Apoi s-a lăsat întunericul.

PARTEA A CINCEA

O viaţă nouă, departe de casă

24

Un loc numit Birmingham

M-am trezit pe 16 octombrie înconjurată de o grămadă de oameni care se uitau la mine. Fiecare dintre ei avea patru ochi, două nasuri şi două guri. Am clipit, dar nu m-a ajutat. Vedeam totul dublu.

Primul lucru la care m-am gândit a fost: „Slavă Domnului că nu sunt moartă!“

Dar nu aveam nicio idee unde eram, sau cine erau oamenii aceia.

Vorbeau engleză, deşi păreau să fie din ţări diferite. Am încercat să vorbesc, pentru că ştiam engleză, dar nu reuşeam să scot niciun sunet. Păream să am un soi de tub băgat pe gât, care-mi furase vocea.

Mă aflam într-un pat înalt şi peste tot în jurul meu erau maşinării complexe care scoteau tot felul de sunete. Atunci am înţeles că eram într-un spital.

Apoi m-am panicat. Dacă eram în spital, atunci unde erau părinţii mei? Era şi tata rănit? Mai trăia? Ştiam că mi se întâmplase ceva. Dar eram sigură că i se întâmplase ceva și tatei.

O femeie de treabă, care purta văl, a venit la marginea patului. Mi-a spus că o cheamă Rehanah şi că era capelanul musulman al spitalului. A început să se roage în urdu. Brusc, m-am simţit alinată, calmă şi în siguranţă. Ascultând cuvintele frumoase şi mângâietoare ale Sfântului Coran, am închis ochii și-am adormit la loc.

Când m-am trezit din nou, eram într-o cameră verde, fără ferestre, dar cu lumini foarte strălucitoare. Femeia musulmană plecase, iar în locul ei erau un doctor şi-o asistentă.

Doctorul îmi vorbea în urdu. Vocea lui era înăbuşită cumva, de parca ar fi vorbit de la depărtare. Îmi spusese că sunt în siguranţă şi că mă adusese din Pakistan. Am încercat să vorbesc, dar nu puteam, aşa că am început să desenez cu degetul litere pe mână, gândindu-mă că aş putea scrie o

întrebare. Asistenta a plecat şi s-a întors cu hârtie şi-un creion pentru mine, dar nu puteam scrie cum trebuie. Voiam să le dau numărul de telefon al tatei, am vrut să-i întreb ceva, dar îmi ieşeau numai mâzgălituri. Aşa că asistenta a scris alfabetul pe o bucată de hârtie şi eu am indicat literele.

Primul cuvânt pe care l-am scris a fost tata. Al doilea a fost țară?

Unde e tata? Asta voiam să ştiu. Și în ce țară suntem?

Vocea doctorului încă o auzeam cu greu, dar părea să spună că suntem în Birmingham. Nu ştiam unde e asta. Mi-am dat seama mai târziu că suntem în Anglia.

Nu spusese nimic despre tata. De ce? I se întâmplase ceva. Asta putea fi singurul motiv. Îmi intrase în cap că doctorul ăsta mă găsise pe marginea drumului şi că nu ştia că și tata fusese rănit. Sau că nu ştia cum să dea de tata. Voiam să-i dau numărul lui de telefon ca să-i poată spune: „Fiica ta e cu noi.“

M-am mişcat cât să mai scriu încă o dată „tata“, dar o durere ascuţită mi-a străpuns creierul. Ca şi cum aş fi avut o sută de lame de ras în creier, zăngănind toate odată. Am încercat să trag aer în piept. Apoi asistenta s-a aplecat şi mi-a curăţat urechea cu o bucată de pânză, care se îmbibase de sânge. Îmi curgea sânge din ureche. Ce însemna asta? Am încercat să ridic mâna s-o ating, dar am văzut că nu-mi mişcăm mâna cum trebuie. Ce mi se întâmplase?

Asistente şi doctori intrau şi ieşeau. Nimeni nu-mi spunea nimic. În schimb, îmi tot puneau întrebări. Răspundeam clătinând din cap. M-au întrebat dacă ştiu cum mă cheamă. Am dat din cap. M-au întrebat dacă pot să-mi mişc mâna dreaptă. Nu. Aveau atât de multe întrebări, şi totuşi nu voiau să răspundă alor mele.

Era prea mult. Întrebările, durerea din cap, grija pentru tata. Când mi-am închis ochii, nu am văzut întuneric, ci doar o lumină orbitoare, de parcă soarele mi-ar fi strălucit sub pleoape. Eram când conştientă, când fără conştienţă, dar nu mă simţeam de parcă aş fi dormit. Erau perioade lungi în care stăteam trează, cu capul plin de întrebări şi durere, apoi se lăsa liniştea.

Camera mea era la recuperare intensivă şi nu avea ferestre, aşa că nu ştiam dacă e zi sau noapte. Ştiam doar că nimeni nu

răspunsese când îi întrebasem de tata.

Dar, în cele din urmă, uitându-mă prin cameră şi văzând maşinile alea complicate m-am gândit la o nouă întrebare. Cine avea să plătească pentru toate astea?

O doamnă a intrat în cameră şi mi-a spus că e dr. Fiona Reynolds. Îmi vorbea de parcă am fi fost prietene vechi. Mi-a dat un ursuleţ verde – mie mi s-a părut o culoare ciudată – şi un caiet roz. Primul lucru pe care l-am scris a fost „Mulţumesc“.

Apoi am scris: „De ce nu tata?“

Şi „Tata nu are bani. Cine o să plătească pentru toate astea?“

— Tatăl tău e în siguranţă, mi-a spus. E în Pakistan. Nu-ţi face griji pentru bani.

Dacă tata era în siguranţă, de ce nu era cu mine? Şi unde era mama?

Aveam mai multe întrebări, dar nu păream să găsesc cuvintele de care aveam nevoie. Părea să înţeleagă.

— Ţi s-a întâmplat ceva rău. Dar acum eşti în siguranţă.

Ce se întâmplase. Încercasem să-mi aduc aminte. Tot felul de imagini îmi goneau prin minte. Nu ştiam ce era adevărat și ce nu.

Sunt în autobuz cu tata şi doi oameni ne împuşcă.

O mulţime se adună în jurul meu, când stau întinsă pe un pat sau pe o targă. Nu-l văd pe tata şi încerc să strig „Unde e *aba,* unde e tata?“ Dar nu pot vorbi. Apoi îl văd, și mă simt bucuroasă și uşurată.

Simt pe cineva aplecat deasupra mea, un om care-şi întinde mâinile spre gâtul meu, gata să mă sufoce.

Stau pe o targă şi tata întinde mâna spre mine. Încerc să mă trezesc şi să mă duc la şcoală, dar nu pot. Apoi îmi văd şcoala şi prietenele, dar nu pot ajunge la ele. Văd un om în negru ameninţându-mă cu o armă.

Văd doctori încercând să-mi bage un tub pe gât. Îmi spun: „Eşti moartă.“ Dar apoi îmi dau seama că încă n-a venit îngerul care să-mi pună întrebările ce li se pun musulmanilor după moarte: Cine e dumnezeul tău? Cine e profetul tău? Îmi dau seama că nu pot fi moartă, mă zbat şi dau din picioare şi strig, încercând să mă trezesc din coşmarul acela oribil.

Aceste imagini păreau foarte adevărate, totuşi ştiam că nu puteau fi toate reale. Dar sfârşisem cumva în locul acesta numit Birmingham, într-o cameră plină de maşini, doar cu ursuleţul

acela verde lângă mine.

25

Probleme, soluţii

În acele prime zile petrecute în spital, mintea mea a alunecat încontinuu în lumea viselor. Credeam că am fost împuşcată, dar nu eram sigură. Erau vise sau amintiri?

Nici cuvintele nu mi le aminteam. Le-am scris asistentelor cerându-le „fir să-mi curăţ dinţii“. Aveam o durere de cap îngrozitoare, care nu se mai oprea. Vedeam dublu; abia dacă puteam să aud; nu-mi puteam mişca mâna stângă şi nici închide ochiul stâng – dar, din nu ştiu ce motiv, tot ce voiam eu să fac era să-mi curăţ dinţii.

— Dinţii tăi n-au nimic, mi-au spus doctorii. Dar ţi-a amorţit limba.

Am încercat să dau din cap. Nu, voiam să le explic, îmi rămăsese ceva în dinţi. Dar când dădeam din cap, mă apuca durerea, aşa că am rămas nemişcată. Nu-i puteam convinge. Şi nici ei nu mă convingeau pe mine.

Apoi am văzut că ursuleţul verde dispăruse. În locul lui era unul alb. Mă ataşasem de ursuleţul verde, pentru că fusese alături de mine în fiecare zi. Mă ajutase.

Am luat carneţelul şi am întrebat: „Unde e ursuleţul verde?“

Nimeni nu mi-a răspuns ce voiam să aud. Spuneau că e acelaşi ursuleţ din prima zi. Luminile şi pereţii îl făcuseră să pară verde, dar ursuleţul era alb. Întotdeauna fusese alb.

Luminile albe din camera mea erau insuportabile, şi le simţeam în ochi ca nişte pumnale încinse, mai ales în bietul meu ochi stâng, care nu se închidea. „Opriţi luminile“ i-am implorat în carneţel.

Asistentele au făcut tot ce-au putut ca să facă întuneric în cameră, dar de îndată ce-am scăpat puţin de durere, am reînceput să mă gândesc la tata. „Tata?“ am scris din nou în carneţel. Când nu te poţi mişca, auzi şi vedea cum trebuie, mintea începe să ţi se învârtă – şi a mea se întorcea mereu la aceeaşi întrebare. Unde era tata?

De fiecare dată când un doctor sau o asistentă intra în

cameră să-mi schimbe pătura sau să-mi verifice ochii, îi dădeam carneţelul şi îi arătam întrebarea despre tata. Toţi îmi spuneau să nu-mi fac griji.

Dar îmi făceam. Nu mă puteam opri.

Mă obseda şi gândul că n-aveam cum să plătim pentru toate. De câte ori vedeam doctori sau asistente vorbindu-şi, mă gândeam că sigur zic: „Malala nu are bani, Malala nu-şi poate plăti tratamentul.“ Unul dintre doctori părea întotdeauna trist, aşa că i-am scris un bilet: „De ce eşti trist?“ l-am întrebat. Credeam că e pentru că ştia că nu pot să plătesc.

— Dar nu sunt trist, mi-a răspuns.

„Cine o să plătească?” i-am scris. „Noi nu avem niciun ban.“

— Nu-ţi face griji, va plăti guvernul vostru.

După episodul ăsta, zâmbea întotdeauna când mă vedea.

Apoi m-a apucat o nouă grijă. Ştiau părinţii mei unde mă aflu? Poate că umblau pe străzile şi aleile din Mingora, căutându-mă. Dar eu sunt o persoană optimistă, şi oriunde văd probleme încep să caut soluţii. Aşa că m-am gândit să mă duc până la recepţia spitalului şi să cer un telefon ca să-mi sun părinţii.

Apoi mi-am dat seama că nu am bani să plătesc pentru o convorbire aşa scumpă. Nici nu ştiam cum să sun în Pakistan de-acolo. Apoi m-am gândit: „Trebuie să ies şi să-ncep să muncesc, ca să câştig bani să pot cumpăra un telefon și să-mi sun familia, ca să ne reîntâlnim.“

Dr. Fiona a venit la mine în cameră şi mi-a arătat un articol dintr-un ziar. Era o imagine cu tatăl meu, stând lângă şeful statului major al armatei pakistaneze. Tata era în viaţă! Şi Atal se vedea şi el în fundalul fotografiei.

Am zâmbit. Mi se întâmplase ceva rău. Dar acum eram în viață, și tata la fel. Era un motiv să fiu recunoscătoare.

Apoi am văzut o siluetă, acoperită de un şal, stând lângă fratele meu. Nu-i vedeam decât picioarele. Erau picioarele mamei.

„Ea e mama!” i-am scris Fionei.

În noaptea aceea am dormit puţin mai bine. A fost un somn plin de vise ciudate. Visam că eram pe pat, înconjurată de o mulţime de oameni. Visam că eram împuşcată. Visam bombe explodând. Mă trezeam şi căutam ursuleţul verde. Dar nu-l

găseam decât pe cel alb.

Acum că ştiam că familia mea e în siguranţă, îmi petreceam timpul făcându-mi griji că n-aveam cum să plătim tratamentul. Tata rămăsese acasă, fireşte, ca să vândă tot ce aveam şi să plătească spitalul. Închiriase casa, la fel şi şcoala. Chiar dacă ar fi vândut tot ce aveam, tot n-ar fi fost de ajuns. Împrumuta bani, cumva? Îşi suna prietenii să le ceară un împrumut?

Mai târziu în ziua aceea, bărbatul care-mi vorbise în urdu, Dr. Javid Kayani, a intrat în cameră cu un telefon în mână.

— O să-ţi sunăm părinţii, mi-a spus simplu.

Nu-mi venea să cred.

— Să nu plângi şi să nu fii tristă. Să fii puternică. Nu vrem ca familia ta să-şi facă griji.

Am dat din cap. Nu plânsesem deloc de când mă trezisem. Îmi lăcrima ochiul stâng, dar nu plânsesem.

După ce-am auzit câteva tonuri, am auzit vocea cunoscută a tatei:

— *Jani,* mi-a spus, ce faci, *jani* a mea?

Nu-i puteam răspunde din cauza tubului. Şi nu puteam zâmbi pentru că aveam faţa amorţită. Dar zâmbeam în adâncul sufletului și ştiam că tata ştie asta.

— O să vin în curând, mi-a spus. Acum odihneşte-te, și în două zile o să fim acolo.

Vocea lui era puternică şi veselă. Poate puţin cam prea veselă.

Apoi mi-am dat seama că şi lui îi spuseseră să nu plângă.

26

O sută de întrebări

Am scris un alt cuvânt în caietul meu roz: „Oglindă.”

Când mi s-a îndeplinit dorinţa şi asistentele mi-au adus o oglindă mică şi albă, am rămas surprinsă. Aveam capul ras pe jumătate, iar părul meu lung dispăruse. Aveam copci în sprânceana stângă. O vânătaie imensă şi galbenă îmi înconjura ochiul stâng. Aveam faţa umflată cât un pepene. Şi colţul stâng al gurii era aplecat în jos, de parcă m-as fi încruntat.

Cine era biata şi diforma Malala? Şi ce se întâmplase cu ea?

Eram tulburată, dar nu supărată. Doar curioasă. Şi nu ştiam cum să exprim ceea ce simţeam.

„Acum am părul mic.“ Asta e tot ce-am putut scrie.

Oare mă tunseseră talibanii?

„Cine mi-a făcut asta?” am scris, cu litere mâzgălite. „Ce mi s-a întâmplat?”

Dr. Fiona mi-a repetat ce-mi spunea de obicei.

— Ţi s-a întâmplat ceva rău, dar acum eşti în siguranţă.

Dar de data asta nu era de ajuns. Am arătat spre alte cuvinte.

„Am fost împuşcată?” Nu puteam mişca creionul pe cât de repede îmi veneau întrebările. Mai fusese cineva rănit? Fusese o bombă?

Începeau să mă frustreze cu durere mea de cap, memoria mea slabă şi tubul care mă împiedica să vorbesc. Începusem să mă agit. Urma să ies de-acolo, să găsesc un calculator unde să-mi verific mailurile şi să întreb pe cineva ce se întâmplase. Am văzut telefonul mobil agăţat de cureaua doctoriţei şi i-am făcut semn că-l vreau – am mimat că formez un număr în palmă, apoi am dus mâna la ureche.

Dr. Fiona şi-a pus mâna uşor pe încheietura mea şi a oftat. Apoi mi-a spus încet, cu o voce calmă:

— Ai fost împuşcată. În autobuz, când te întorceai de la scoală.

„Deci ei o făcuseră”, m-am gândit. Talibanii chiar făcuseră ce spuseseră că vor face. Eram furioasă. Nu că mă

împuşcaseră, ci că nu avusesem şansa să vorbesc cu ei. Acum nu mai aveau să-mi audă niciodată părerea.

— Alte două fete au fost rănite, a spus dr. Fiona. Dar ele sunt în siguranţă. Shazia şi Kainat.

Nu ştiam numele. Sau dacă le ştiam, nu mai ţineam minte cine sunt.

Mi-a explicat că glonţul îmi zgâriase tâmpla, lângă ochiul stâng, şi intrase apoi, treizeci de centimetri mai jos, în umăr, unde s-a şi oprit. Ar fi putut să mi se ducă în ochi, sau chiar în creier.

— E un miracol că eşti în viaţă.

Am încercat să vorbesc, dar mi-am adus aminte că nu pot.

Am luat oglinda şi am arătat spre o serie de puncte negre de pe tâmplă.

Doctoriţa a făcut o grimasă uşoară.

— Praf de puşcă.

Am ridicat mâna să-i arăt alte puncte de negre pe degetele de la mâna stângă.

— Tot praf de puşcă e. Cred că ai ridicat mâna să-ţi acoperi faţa în ultima clipă.

Recunosc că obişnuiam să mă gândesc mult la felul în care arăt. Nu eram niciodată mulţumită. Aveam nasul prea mare. Avem tot felul de puncte negre pe faţă. Pielea prea întunecată. Degetele de la picioare prea lungi.

Dar m-am uitat la Malala din oglindă numai din curiozitate. Eram ca un om de ştiinţă care studiază un specimen. Voiam să înţeleg ce se întâmplase exact, pe unde o luase glonţul, ce anume făcuse. Eram fascinată de ceea ce vedeam.

Nu eram tristă. Nu eram speriată. Mă gândeam doar: „Nu contează cum arăt. Sunt în viaţă. Sunt recunoscătoare. “

M-am uitat la dr. Fiona. Pusese o cutie de şerveţele de hârtie între noi şi mi-am dat seama că se aşteptase să plâng. Poate că vechea Malala ar fi plâns. Dar când eşti la un pas de moarte, faţa ciudată pe care o vezi în oglindă nu e decât o dovadă a faptului că eşti încă în viaţă. Nu voiam decât să ştiu mai multe lucruri despre ce făcuse glonţul, îmi trecuse prin creier? De-asta nu auzeam bine? De ce nu-mi puteam închide ochiul stâng? Şi ce legătură aveau toate astea cu braţul meu stâng?

Aveam o mie de întrebări pentru dr. Fiona, dar am pus una singura:

— Când mă pot duce acasă?

27

Fac ceva să treacă timpul

Într-o zi, o altă Fiona a venit la mine în cameră. O chema Fiona Alexander, şi spunea că e şefa departamentului de relaţii publice a spitalului. Era amuzant. Nu-mi puteam închipui un spital din Swat care să aibă birou de relaţii publice.

Mi-a spus că ar fi vrut să mă fotografieze. Asta mi s-a părut şi mai amuzant. Cine-ar fi vrut să vadă o fotografie cu mine în starea în care eram?

Eram de acord să mi se facă poze? m-a întrebat Fiona din nou. Nu vedeam ce rost ar fi avut o fotografie cu mine şi cu faţa mea tumefiată pe un pat de spital, dar lumea de-acolo era foarte drăguţă şi voiam să fiu drăguţă şi eu cu ei. M-am gândit că părinţii mei ar fi putut vedea o imagine cu mine şi asta le-ar fi dat speranţă şi i-ar fi făcut să ajungă mai repede. Am fost de acord, dar le-am cerut două lucruri: să-mi aducă un şal să-mi acopăr părul şi să mă fotografieze din partea dreaptă. Partea stângă a feţei mele nu coopera cu mine.

Cel mai urât lucrul din spital era plictiseala. Cât timp mi-am aşteptat familia, m-am holbat la ceasul din cameră. Mişcarea acelor în jurul cadranului mă asigura că eram cu adevărat vie şi mă ajuta să măsor orele până când ajungea familia mea. Acasă, ceasul fusese întotdeauna un duşman – îmi strica somnul dimineaţa, când tot ce voiam să fac era să mă ascund sub pătură. Abia aşteptam să-i spun familiei mele că mă împrietenisem cu ceasul – şi pentru prima oară în viaţa mea, chiar mă trezeam devreme! În fiecare dimineaţă aşteptam cu nerăbdare ora şapte când Yma, o prietenă care lucra la spital, şi asistentele de la pediatrie veneau la mine, ca să-mi ţină de urât.

Când am început să văd mai bine, mi-au adus un DVD player şi un teanc de DVD-uri.

În primele zile, porneau televizorul pentru mine. Atunci m-am uitat la BBC pentru câteva minute şi vorbeau despre cursa electorală de la americani dintre Barack Obama şi celălalt

bărbat, apoi au schimbat canalul la MasterChef, la care mă uitasem și-n Pakistan – dar încă vedeam înceţoşat, aşa că le-am rugat să-l stingă şi nu m-am mai uitat la televizor de-atunci.

Dar acum vedeam mai bine, chiar dacă încă puţin dublu. Aveam de ales între *Joacă ca Beckham, Musical de liceu, Hannah Montana* și *Shrek.* Am ales *Shrek.* Mi-a plăcut atât de mult că m-am uitat imediat şi la a doua parte.

Una dintre asistente şi-a dat seama că dacă-mi acoperea ochiul rănit cu ceva, atunci vedeam mai bine. Dar urechea mea stângă continua să sângereze şi capul mă durea la fel de tare. Însă mi-am petrecut ziua aceea cu un căpcăun verde şi cu un măgar vorbitor, aşteptându-mi părinţii să vină în Anglia.

În a cincea zi, mi-au scos tubul din gât şi am putut să vorbesc. Tot pe-atunci am reuşit să-mi duc mâna la burtă şi am simţit ceva ciudat acolo. Un soi de nod tare chiar sub piele.

— Ce e asta? am întrebat-o pe una dintre asistente.

— Este o bucăţică din craniul tău, mi-a spus.

Mi se părea că n-am auzit bine. Cu auzul meu slab şi problemele pe care le aveam cu sensul cuvintelor, mi se păruse c-a spus că o bucată din craniul meu e în burtă!

Dr. Fiona a venit să-mi explice. Când glonţul mi-a lovit tâmpla, a fracturat osul, trimiţând fragmente de os în ţesătura exterioară a creierului. Şocul a făcut creierul să se umfle. Aşa că doctorii din Pakistan au îndepărtat o bucată din craniu pentru a permite creierului să se extindă. Pentru a ţine osul în siguranţă, îl puseseră sub pielea abdomenului.

Aveam o mulţime de întrebări pentru dr. Fiona; parcă eram din nou la ora de biologie la şcoală. Voiam să ştiu exact cum îmi îndepărtaseră osul cutiei craniene. Cu un ferăstrău, mi-a spus ea. Am întrebat-o ce s-a întâmplat după aceea.

Dr. Fiona mi-a explicat că operaţia fusese un succes, dar că dezvoltasem o infecţie şi că starea mea se înrăutăţea. Plămânii şi ficatul începuseră să cedeze şi am fost la un pas de moarte. Aşa că doctorii m-au băgat în comă; în felul ăsta m-au putut trimite în Anglia, să primesc îngrijiri medicale mai bune.

— Ai venit cu un avion privat, mi-a spus.

— Un avion privat? De unde ştii?

— Pentru că am venit împreună cu tine.

Am aflat mai târziu că avionul fusese împrumutat de

Emiratele Arabe Unite, şi că avea un echipament medical complet la bord.

Doctoriţa mi-a explicat că ea şi cu dr. Javid fuseseră în Pakistan ca să le arate medicilor militari cum să organizeze un sistem de transplant de ficat. Dr. Javid fusese chemat să dea sfaturi şi el o chemase la rându-i pe Fiona, pentru că ea era expert în urgenţe pediatrice. A recunoscut că s-a temut să meargă în Peshawar, pentru că devenise periculos pentru străini. Dar când a aflat că eram o activistă pentru drepturile fetelor, a venit.

Ea şi dr. Javid le-au spus medicilor din Pakistan că n-aveam să supravieţuiesc dacă nu mă trimiteau într-un spital mai bine echipat, aşa că părinţii mei au fost de acord să mă lase să merg cu ei. Dr. Fiona şi dr. Javid fuseseră alături de mine timp de aproape două săptămâni. Nu e de mirare că se purtau de parcă m-ar fi cunoscut de multă vreme.

Doctoriţa trebuia să se ducă să aibă grijă de ceilalţi pacienţi ai ei, copii care erau mai bolnavi decât mine, dar mai aveam o singură întrebare.

— Am fost în comă, am spus. Cât timp?

— O săptămână.

Pierdusem o săptămână din viaţă. Şi de-atunci fusesem împuşcată, fusesem operată, aproape că murisem şi ajunsesem pe lumea cealaltă. Prima oară când am mers cu avionul în afara Pakistanului s-a întâmplat să fie ca să-mi salvez viaţa.

Lumea mersese mai departe, şi eu nu ştiam nimic despre asta. Mă-ntrebam ce altceva mai pierdusem.

28

Suntem cu toții aici

După ce mi-au scos tubul din gât, am mai avut o convorbire cu tata, doar că de data asta puteam să vorbesc, îmi spunea că avea să ajungă la mine în două zile. Dar acelor două zile li s-au mai adăugat altele două.

Dr. Javid l-a mai sunat o dată în Pakistan. Tata mi-a promis că avea să ajungă toată familia – mai dura o zi.

— Să-mi aduci ghiozdanul, l-am rugat. Vin examenele.

Credeam că mă voi întoarce acasă în scurt timp şi că o să mă bat din nou pentru locul întâi în clasă. A doua zi, a zecea pe care o petreceam în spital, am fost mutată de la terapie intensivă într-o altă cameră. Aceasta avea o fereastră.

Mă aşteptasem ca Birmingham să arate ca oraşele pe care le văzusem la televizor. Ca New York, cu clădiri înalte, maşini, trafic și oameni de afaceri îmbrăcaţi în costume pe stradă. Dar când am privit afară, n-am văzut decât un cer de culoarea unui ceainic vechi, ploios şi gri. Jos se vedeau casele, aranjate uniform, liniştite, organizate. Nu-mi puteam închipui o ţară în care toate casele să arate la fel. O țară în care să nu fie soare. Unde erau munţii? Cascadele?

În aceeaşi zi, dr. Javid mi-a spus că vin şi părinţii mei. Nu l-am crezut până ce nu mi-a ridicat patul, ca să-i pot vedea când ajungeau. Trecuseră şaisprezece zile de când ieşisem din casa din Mingora, luându-mi la revedere înainte să plec la şcoală. În tot timpul ăsta, trecusem prin patru spitale – mai întâi în Mingora, apoi în Reshawar, în Rawalpindi şi în Birmigham – şi călătorisem mii de kilometri. Întâlnisem doctori și asistente minunate, și restul personalului din spitale. Nu plânsesem nici măcar o dată. Nici când îmi scoseseră copcile din cap, nici când îmi făcuseră injecţii, nici când lumina îmi înjunghia ochii ca un pumnal.

Dar când s-a deschis ușa și am auzit vocile cunoscute strigându-mă *jani* şi *pisho,* când toată lumea a venit spre mine, cu ochii în lacrimi şi au început să-mi sărute mâinile, pentru că

le era frică să mă atingă, am plâns. Am plâns şi am tot plâns şi am mai plâns încă puţin. Doamne, cât am mai plâns!

Şi pentru prima oară în viaţa mea, eram fericită să-i văd pe fraţii mei.

În sfârşit, după cele mai înfricoşătoare şaisprezece zile din viaţa noastră, eram din nou împreună. După ce ne-am oprit toţi din plâns, am stat o clipă să ne privim bine unii pe alţii. Eram şocată de cât de bătrâni şi obosiţi păreau părinţii mei. Erau epuizaţi după lungul zbor din Pakistan, dar ăsta nu era singurul motiv. Am văzut că aveau, dintr-odată, fire de păr alb şi riduri. Le avuseseră dintotdeauna, sau îi îmbătrânise cumva acest chin?

Îmi dădeam seama că și ei erau şocaţi de felul în care arătam. Încercau să ascundă, dar am văzut îngrijorarea din ochii lor. Mă atingeau cu grijă, de parcă m-aş fi putut sparge. Şi cine i-ar fi putut învinui? Ştiam, văzându-mă în oglindă, că jumătate din faţa mea nu se comporta cum trebuie. Umflătura se redusese, dar ochiul meu stâng era ieşit în afară, nu mai aveam jumătate din păr şi gura îmi cădea într-o parte.

Eram atât de bucuroasă că puteam vorbi din nou că nu-mi dădusem seama că o puteam face numai în propoziţii simple, ca şi cum aş fi avut trei ani. Abia când am văzut figura surprinsă a lui Atal mi-am dat seama ce straniu trebuie să sun.

Am încercat să zâmbesc ca să-i liniştesc. „Nu vă faceţi griji“, voiam să le spun. „Vechea Malala e tot aici.“

Dar când zâmbeam, o umbră se lăsa peste faţa mamei. Eu credeam că zâmbesc, dar părinţii mei vedeau ceva ce arăta ca o încruntătură ciudată, strâmbă.

— *Aba,* cine erau oamenii ăia? l-am întrebat.

A înţeles ce voiam să ştiu. Voiam să-mi spună cine-mi făcuse asta.

— *Jani,* nu pune întrebări din astea. Totul e în regulă. Suntem cu toţii aici acum.

Apoi m-a întrebat cum mă simt, dacă mă mai durea capul.

Ştiam că încearcă să schimbe subiectul și, deşi voiam să răspundă la întrebare, l-am lăsat.

Tatăl meu, mândrul meu tată paştun, nu era în pielea lui. Parcă şi el fusese împuşcat; părea să aibă dureri fizice.

Într-o zi, când am rămas singuri, m-a luat de mână.

— *Jani,* dac-aş putea, mi-a zis, aş lua eu toate cicatricile tale, şi fiecare minut în care-ai suferit.

I-au dat lacrimile.

— Pe mine m-au ameninţat de multe ori. Glonțul acela era pentru mine. Pe mine ar fi trebuit să mă împuşte. Oamenii trăiesc și bucurii și tristeți în vieţile lor, dar tu ai trăit toată suferinţa dintr-odată, așa că toată viața ta va fi plină de bucurii de-acum încolo.

N-a mai putut să continue.

Dar nu mai era nevoie să mai spună nimic. Ştiam că şi el suferă. Nu se îndoise niciodată de dreptatea cauzei noastre – dar acea cauză aproape că-i omorâse fiica.

Cât de nedreaptă poate fi viaţa uneori. Vorbisem televiziunilor din toată lumea, și de data asta creierul meu nu putea să găsească cuvintele potrivite pentru persoana pe care o iubeam cel mai mult pe lume.

„Nu sufăr, *aba,* aş fi vrut să-i spun, nici tu nu trebuie să suferi.”

Am zâmbit cu zâmbetul meu strâmb şi am spus, simplu:

— *Aba!*

Tata mi-a zâmbit şi el, printre lacrimi. Ştiam că ştie exact la ce mă gândesc. N-aveam nevoie de cuvinte. Fusesem alături în fiecare pas al călătoriei care ne adusese, cumva, în acea cameră de spital. Şi-aveam să fim alături şi mai departe.

Ceva mai târziu ni s-a alăturat și mama. Abia începusem să merg puţin, dar tot aveam nevoie de cineva să mă însoţească până la baie. Încă din prima zi, mama a încercat să nu se holbeze la faţa mea. Dar când m-a condus la toaletă, am văzut-o trăgând cu ochiul la imaginea mea în oglindă. Ni s-au întâlnit privirile, apoi ea s-a uitat în altă parte.

Apoi mi-a şoptit:

— Fața ta are să se facă mai bine?

I-am spus ce-mi spuseseră şi mie doctorii: trebuia să trec prin câteva operaţii şi luni întregi de terapie fizică, dar faţa avea să se amelioreze. Dar nu putea să fie chiar la fel ca înainte. Când m-a condus înapoi la pat, mi-am privit părinţii.

— Asta e faţa mea, le-am spus, şi o accept aşa cum e. Acum trebuie să o acceptaţi şi voi.

Voiam să le spun mult mai multe lucruri. Avusesem timp să mă obişnuiesc cu noua mea faţă. Dar pentru ei era un şoc.

Voiam să ştie că nu-mi pasă cum arăt. Eu, care înainte stăteam ore întregi aranjându-mi părul şi făcându-mi griji pentru înălţimea mea. „Dar când vezi moartea cu ochii“, aş fi vrut să le spun, „lucrurile se schimbă”. Nu conta dacă nu puteam să clipesc, sau să zâmbesc. Eram tot eu, Malala.

— Faţa mea nu contează, am spus. Dumnezeu mi-a dat o nouă viaţă.

Recuperarea mea a fost o binecuvântare, un dar de la Dumnezeu şi de la toţi oamenii cărora le păsase şi se rugaseră pentru mine. Şi acum eram împăcată. Dar în timp ce eu stătusem în Birmingham, uitându-mă la Shrek şi măgarul lui vorbitor, bieţii mei părinţi erau la mii de kilometri depărtare, îndurând propriile lor dureri.

Eu mă vindecam, în timp ce ei sufereau. Începând cu acea zi, însă, familia mea a început să se vindece împreună.

29

A umple spaţiile goale

Zilele următoare, le-am petrecut aflând de la părinţii mei ce se întâmplase în cele şaisprezece zile de când fusesem împuşcată până când ne-am întâlnit.

Iată ce-am aflat:

De îndată ce şoferul şi-a dat seama ce s-a întâmplat, m-a dus până la Spitalul Central din Swat. Celelalte fete ţipau şi plângeau. Eu stăteam în poala Monibei, sângerând.

Tata era la o întâlnire a Asociaţiei Şcolilor Private ca să țină un discurs. Când a terminat și a aflat ce s-a întâmplat, a venit în fugă la spital. M-a găsit întinsă pe o targă, cu capul bandajat, ochii închişi şi părul răvăşit.

— Fata mea, tu eşti fata mea curajoasă, fata mea frumoasă…, mi-a spus de mai multe ori, de parcă zicându-mi asta ar fi putut să mă trezească.

Cred că ştiam cumva că e acolo, chiar dacă nu eram conştientă. Doctorii i-au spus că glonţul îmi trecuse pe lângă creier şi că rana nu e gravă. În curând, armata a preluat cazul meu şi la ora trei eram într-un elicopter care avea să mă ducă la un alt spital, în Peshawar. Nu mai aveam timp s-o aşteptăm pe mama, aşa că doamna Maryam, care ajunsese la spital imediat după tata, a insistat să vină, în cazul în care aveam nevoie de ajutorul unei femei.

Mamei i se spusese la început că fusesem împuşcată în picior. Apoi i s-a spus că glonţul mi-a intrat în creier. Vecinii au venit la noi acasă plângând când au auzit vestea.

— Nu plângeţi, le spunea mama. Rugaţi-vă!

Când elicopterul a trecut pe deasupra străzii noastre, mama s-a urcat pe acoperiş. Şi când l-a văzut zburând şi-a scos baticul de pe cap, un gest foarte rar pentru o femeie paştună, şi l-a ridicat spre cer, ţinându-l cu amândouă mâinile, ca pe o ofrandă.

— Doamne, o las în grija ta, a spus.

Bietul Atal a aflat despre atentat când a ajuns acasă şi a

aprins televizorul. Şi şi-a dat seama că dacă n-ar fi insistat să meargă pe bara din spate a maşinii, ar fi fost și el în autobuz.

La câteva ore după ce-am fost împuşcată, televiziunea pakistaneză transmitea imagini cu mine, cu rugăciuni şi poeme. Când se întâmplau toate astea, eu tocmai ajungeam la Spitalul Militar Mixt în Peshawar, unde un neurochirurg, colonelul Junaid, m-a examinat şi a descoperit un lucru surprinzător: glonţul era încă în mine. Aflase că ceea ce doctorii din Swat îi spuseseră tatei era incorect: glonţul chiar trecuse foarte aproape de creier.

Le-a spus mamei şi tatei că aveam creierul umflat şi că trebuia să-mi îndepărteze o parte din craniu, ca să-i lase loc să se extindă.

— Trebuie să o operăm acum, ca să-i dăm o şansă, le-a spus.

Superiorilor lui li se spunea că trebuie să fiu trimisă în străinătate imediat, dar colonelul Junaid şi-a menţinut decizia – și tocmai acea decizie mi-a salvat viața.

Mama s-a rugat toate cele cinci ore cât a durat operaţia. Tata era aşa convins că o să mor, aşa că a început să se gândească la înmormântarea mea. A încercat să nu se gândească prea mult la trecut, la dacă greşise sau nu când mă încurajase să vorbesc şi să particip în campanii.

Doi doctori britanici se aflau din întâmplare în Rawalpindi, şi armata i-a chemat ca să le ceară sfatul. Erau dr. Fiona și dr. Javid – și aveau să fie următorii cărora le datoram faptul că eram în viaţă.

Dr. Fiona şi dr. Javid spuneau că dacă rămân în Peshawar aveam fie să pierd o parte din creier, fie să mor. Erau îngrijoraţi de calitatea îngrijirii medicale; credeau că risc să fac o infecţie. Deşi trebuia să se întoarcă în Birmingham, dr. Fiona a rămas şi a aranjat să fiu mutată într-un alt spital militar, cel din Rawalpindi.

Securitatea era mult mai în alertă la noul spital, din cauza posibilităţii unui nou atac taliban. Familia mea stătea într-un hotel militar de lângă spital, şi nu avea acces aproape deloc la ştiri, pentru că hotelul nu avea internet. Încă nu ştiau că toată lumea aflase de povestea mea şi că oamenii începuseră deja să ceară să fiu trimisă afară pentru tratament. Abia când unul dintre bucătarii mai prietenoşi de la hotel le-a adus nişte ziare au aflat că întreaga lume ştia că fusesem împuşcată.

Părinţii mei nu prea au fost consultaţi ce să se facă cu mine, dacă situaţia mea s-ar fi înrăutăţit. Nu era timp. Armata a luat toate deciziile. Dr. Fiona insista să fiu tratată afară pentru că acolo îngrijirea era mai bună. În cele din urmă, s-a hotărât să fiu dusă la spitalul doctorului Javid din Birmigham, Spitalul Regina Elisabeta. Dar trebuia să fiu mutată în 48 de ore, sau cel mult 72. Însă mama şi fraţii mei nu aveau paşapoarte şi vize, aşa că armata i-a spus tatei că trebuie să vină singur cu mine.

Se afla într-o situaţie imposibilă. Dacă pleca din ţară cu mine, şi-ar fi lăsat soţia şi fii în Rawalpindi, riscând să fie atacați. Așa că a ales:

— Cei s-a întâmplat fiicei mele i s-a întâmplat, i-a spus doctorului Javid. Acum e în mâinile Domnului. Trebuie să rămân cu restul familiei.

Dr. Javid l-a asigurat că aveam să fiu pe mâini bune.

— Nu e un miracol că s-a întâmplat să fiţi aici când Malala a fost împuşcată? l-a întrebat tata.

— Eu cred că Dumnezeu trimite mai întâi soluţia și după aceea problemele, i-a răspuns dr. Javid.

Tata a semnat apoi un document prin care o făcea pe dr. Fiona tutorele legal pentru călătoria noastră spre Regatul Unit. Era în lacrimi când i-a înmânat paşaportul meu.

Deşi nu mai ţin minte, părinţii mei şi-au luat la revedere de la mine la 11:00 noaptea, în 14 octombrie. Era ultima oară când mă vedeau în Pakistan și nu aveau să mă mai vadă decât peste unsprezece zile. Tata nu voia să mă trezesc într-o ţară străină, fără familie alături. Îşi făcea griji că o să fiu pierdută, că o să mă simt abandonată. Dar şi-a închipuit că paşapoartele şi vizele lor erau deja procesate şi că aveau să fie cu mine în câteva zile.

Nu-şi imaginase că un oficial guvernamental le amânase plecarea pentru că vrusese să vină odată cu ei. Aşteptarea aceea li s-a părut nesfârşită.

În primele zile pe care le-a petrecut în Peshawar, înfiorat şi trist, a întrebat-o pe mama dacă nu cumva e vina lui.

— Nu, *khaista,* i-a răspuns ea. Nu ai trimis-o pe Malala să fure sau să comită crime. Era o cauză nobilă. N-ar trebui să te învinovăţeşti. Talibanilor ar trebui să le fie ruşine pentru că au împuşcat un copil, şi guvernului, pentru că n-a avut grijă de ea.

Talibanii făcuseră o declaraţie, spunând că mă împuşcaseră

pentru că întreaga mea campanie era o „obscenitate”. Spuneau că se folosiseră de doi bărbaţi din Swat care adunaseră informaţii despre mine şi despre drumul pe care-l fac până la şcoală, şi că mă împuşcaseră dinadins lângă un punct de control militar, ca să arate că pot să lovească oriunde. Semnul lor distinctiv era că împuşcau oamenii în cap.

Shazia și Kainat, celelalte două fete care fuseseră împuşcate în aceeaşi zi, se recuperau şi ele. Braţul lui Kainat fusese şters de un glonţ, iar Shakia fusese lovită în palmă şi clavicula stângă. Două gloanţe, trei răni.

Pierdusem atât de multe lucruri. Totuşi, pe când părinţii mei îmi povesteau tot ce se întâmplase cât timp fusesem în comă sau în camera fără ferestre din spital, era de parcă îmi vorbeau despre altcineva. Parcă lucrurile alea i s-ar fi întâmplat unei alte fete, nu mie.

Asta poate pentru că nu mai ţin minte nimic despre atentat. Absolut nimic.

Doctorii şi asistentele mi-au oferit explicaţii complicate asupra motivului pentru care nu-mi aminteam atacul. Spuneau că creierul ne protejează de amintiri care sunt prea dureroase. Sau, mi-au spus, creierul meu ar fi putut să se oprească de îndată ce-am fost rănită. Iubesc ştiinţa şi nu-mi place nimic mai mult decât să pun întrebare după întrebare pentru a afla cum funcţionează lucrurile. Dar n-am nevoie de ştiinţă ca să ştiu de ce nu pot ţine minte atacul. Ştiu de ce: Dumnezeu e blând cu mine.

Oamenii nu înţeleg când le spun asta. Bănuiesc că dacă n-ai fost aproape de moarte, atunci nu poţi înţelege. Dar moartea şi cu mine am fost foarte aproape una de cealaltă. Şi se pare că moartea nu m-a vrut.

Aparent, mulţi oameni au încercat să mă viziteze. Jurnalişti, vedete, şi câţiva politicieni. Dar spitalul îi ţinuse departe, ca să mă pot vindeca în linişte.

Într-o zi, un ministru important din Pakistan a venit şi s-a întâlnit cu tata.

A spus că guvernul întorsese ţara cu susu-n jos ca să-i găsească pe cei care mă împuşcaseră. Tata a tăcut, dar ştia că astea sunt vorbe goale. Nici măcar nu găsiseră persoana care-o omorâse pe Benazir Bhutto.

O singură persoană a intrat la puşcărie după atac – sărmanul

nostru şofer de autobuz. Armata spunea că-l reţinuse ca să-i poată identifica pe atacatori. Dar de ce îl arestase pe el şi nu pe atacatori, atunci? Era o nebunie.

Ministrul l-a întrebat pe tata dacă pot „să zâmbesc pentru naţiune”. Nu ştiuse că ăsta era singurul lucru pe care nu-l puteam face. Tata era nefericit, dar, din nou, a tăcut. Tata, care îndrăznise să se opună talibanilor, învăţase că tăcerea poate să fie un răspuns la fel de elocvent.

Când m-am uitat în cele din urmă la ştiri, am aflat că unul dintre purtătorii de cuvânt ai lui Fazlullah declarase că talibanii fuseseră forţaţi să mă împuşte, pentru că vorbeam împotriva lor.

Spuseseră presei că mă avertizaseră, dar că nu vrusesem să mă opresc.

Care erau crimele mele? Că vorbeam despre educaţie şi pace. Ei înţelegeau că vorbeam despre educaţia vestică, care în opinia lor se opunea islamului.

Fazlullah a spus că talibanii aveau să încerce din nou să mă omoare.

— Să fie o lecţie pentru toată lumea.

Şi chiar a fost o lecţie. Mama avusese dreptate când citase din Sfântul Coran. „Minciuna trebuie să moară”, îmi spusese cu mult timp în urmă, când mă gândeam dacă să scriu blogul acela pentru BBC, „şi adevărul trebuie să iasă la iveală”.

Adevărul va triumfa mereu asupra minciunii. Aceasta este adevărata credinţă islamică care ne-a ghidat în călătoria noastră.

Talibanii m-au împuşcat pentru că au vrut să-mi închidă gura. În schimb, acum întreaga lume îmi asculta mesajul.

30

Mesaje din jurul lumii

Fiona Alexander mi-a adus o plasă de cărţi poştale. Era *Eid ul-Azha,* Marele Eid, sărbătoarea în care familia mea se ducea la Shangla. Aşa că m-am gândit: „Ce frumos, prietenele mele mi-au trimis cărţi poştale de Eid.“ Dar cum de ştiau unde sunt, mă întrebam.

Apoi am văzut datele poştale. 16, 17 octombrie. Astea erau zilele imediate după atentat. Scrisorile n-aveau nimic de-a face cu Eidul. Erau de la oameni din toată lumea care-mi urau însănătoşire grabnică. Multe erau de la copii. Eram uimită câte cărţi poştale primisem.

— Şi încă n-ai văzut nimic, mi-a spus Fiona.

Se pare că primisem opt mii de scrisori. Pe unele nu scria decât „Malala, Spitalul din Birmingham“. Adresa uneia era „Fata împuşcată în cap, Birmingham“.

Erau şi pachete. Cutii de ciocolată, şi urşi de pluş de toate mărimile. Dar cel mai important fusese un pachet trimis de copiii lui Benazir Bhutto. Am găsit înăuntru două eşarfe care fuseseră ale mamei lor.

Erau mesaje de la lideri guvernamentali, diplomaţi şi vedete de cinema. Selena Gomez scrisese pe *Twitter* despre mine, Beyonce îmi trimisese urări de bine pe *Facebook* şi Madonna îmi dedicase un cântec. Primisem un mesaj şi de la Angelina Jolie. Era interesant, copleşitor şi – pentru că creierul meu nu funcţiona încă cum trebuie – derutant.

De unde ştia Angelina Jolie cine sunt?

În timp ce eu stăteam într-o cameră fără ferestre, neştiind ce se întâmplă în lumea de-afară, lumea de-afară ştia exact ce mi se întâmplase mie. Fiona mi-a spus că peste două sute de jurnalişti din toată lume veniseră la spital să mă vadă. În afară de ziua aceea în care încercasem să mă uit la BBC, nu mai văzusem nicio ştire de când ajunsesem. Dar acum înţelesesem: eu eram ştirea.

Oamenii se rugaseră pentru mine. Dr. Fiona şi dr. Javid şi toţi

doctorii şi asistentele din Pakistan şi Anglia îmi salvaseră corpul. Rugăciunile şi sprijinul acestor oameni îmi salvaseră viața.

Era uimitor! În timp ce eu mă simţeam singură în spital, făcându-mi griji pentru familia mea, întrebându-mă cum aveam să plătim pentru îngrijiri, oameni din toată lumea îşi făceau griji pentru mine.

Abia aşteptam să ajung acasă să-i spun Monibei despre Angelina Jolie.

31

O zi dulce-amăruie

Doctorii m-au operat în spatele urechii – aproape opt ore – încercând să repare nervul facial care fusese rupt de glonţ. Era nervul care-mi permitea să închid şi să deschid ochiul stâng, să-mi ridic sprânceana şi să zâmbesc. Dacă nu făceau ceva cât de curând, faţa mea avea să fie paralizată pentru totdeauna.

A fost o operaţie complicată. Mai întâi mi-au curăţat urechea de cicatrici şi de fragmente de os; atunci au descoperit că timpanul meu fusese distrus. Nu era de mirare că nu puteam să aud! Apoi doctorii au început – cu delicateţe – să îndepărteze porţiuni din nervul rupt şi să-l reconstruiască.

Sarcina mea, de îndată ce s-a terminat operaţia, era să fac exerciţii faciale în faţa unei oglinzi în fiecare zi. Cine ştia că mişcări atât de mici pot fi o muncă aşa de obositoare? Aveau să mai treacă patru luni înainte să pot zâmbi şi să fac cu ochiul. Părinţii mei au aşteptat momentul în care am putut din nou să zâmbesc şi să fac cu ochiul. Era faţa mea, firește, dar mi s-a părut că ei erau cei mai fericiţi când mi s-a vindecat.

Făceam fizioterapie şi exerciţii în fiecare zi, învăţând să-mi fac mâinile şi picioarele să funcţioneze din nou cum trebuie. Cât de ciudat era să fii nevoită să munceşti atât de mult pentru ceva ce înainte făceai fără să gândeşti. Primele dăţi în care-am încercat să merg a fost epuizant – de parcă aş fi umblat prin nămeţi.

Trecuse aproape o lună de la atac. Familia mea trăia într-un apartament într-un bloc înalt în Birmingham şi mă vizita în fiecare zi. Și, ca semn că viața revenea la normalitate, fraţii mei începuseră să mă scoată din minţi! Îmi imploram părinţii:

— Lăsaţi-i pe ăia doi acasă. Nu vin decât să facă gălăgie şi să-mi ia cadourile pe care le-am primit.

Fraţii mei mă trataseră ca pe un bibelou de porţelan doar în prima zi, pentru ca apoi să mă tachineze, să mă bată la cap şi, în general, să mă enerveze.

— Ce tot vorbeşte lumea atât de Malala? spunea Atal. Doar

am văzut-o, a supravieţuit.

Puteam, în sfârșit, să citesc, așa că am devorat *Minunatul Vrăjitor din Oz,* o carte pe care mi-o dăduse fostul premier al Marii Britanii, Gordon Brown. Îmi plăcea de Dorothy şi eram impresionată că, deşi voia să găsească drumul spre casă, se oprea să-i ajute pe cei care aveau nevoie, ca Leul cel Fricos şi ruginitul Om de Tinichea. Mie, morala poveştii mi se părea că e că vor fi mereu obstacole în viaţă, dar dacă vrei să-ţi atingi scopul, atunci trebuie să continui să mergi.

Şi limbajul şi memoria începeau să-mi revină. Eram şocată când m-am uitat la carneţelul roz pe care mi-l dăduse Fiona şi am văzut primele întrebări pe care le scrisesem. Majoritatea erau pline de cuvinte scrise greşit şi propoziţii cu o gramatică incorectă. Încă mă chinuiam să-mi aduc aminte unele dintre numele prietenelor mele, şi nu ţineam minte nimic despre atac. Aşa că munceam ca să le arăt tuturor cât de mult mi se îmbunătăţise situaţia.

Progresul meu era constant şi eram din ce în ce mai binedispusă.

În sfârşit, în decembrie, după ce petrecusem două luni prin spitale, am avut voie să ies pentru prima oară afară. Mi-era dor de dealurile verzi ale văii mele, așa că Yma, care lucra la spital, a aranjat să mergem în vizită la Grădina Botanică din Birmingham. Mama şi cu mine am mers cu două asistente; tata n-a venit, pentru că devenise o faţă atât de cunoscută la TV că îi era teamă că o să fie urmărit de camere. Pe drum, am stat pe bancheta din spate, uitându-mă când într-o parte când într-alta, pentru a vedea cât mai mult din ţara asta care-mi era atât de străină.

Nu ştiam cum avea să fie vremea. Sperasem să fie soare, dar am dat peste un vânt puternic şi un aer îngheţat şi rece. Nu aveam suficiente jachete şi eşarfe să-mi ţină de cald.

Dar florile! Erau superbe! Şi ciudate. Şi familiare!

— Asta creşte şi-n valea mea, i-am spus uneia dintre asistente. Și asta la fel.

Eram atât de fericită că puteam ieşi afară, că mi-a luat ceva să-mi dau seama că pentru restul oamenilor de la grădină, era pur şi simplu o zi obişnuită în oraş.

Mama era atât de entuziasmată, că l-a sunat pe tata:

— Pentru prima oară, i-a spus, sunt fericită.

Două zile mai târziu, am primit prima mea vizită din afara familiei – Asif Ali Zardari, preşedintele Pakistanului şi soţul văduv al lui Benazir Bhutto. Spitalul se temuse să nu iasă un circ mediatic, dar vizita era una importantă. Domnul Zardari promisese că guvernul va acoperi toate costurile medicale.

Aşa că totul fusese aranjat pentru a evita ziariştii. M-am înfăşurat într-o *purka* purpurie şi m-am strecurat afară prin ieşirea personalului. Am trecut chiar pe lângă un grup de ziarişti şi fotografi, şi nici măcar nu ne-au observat. Parcă eram într-un roman cu spioni.

Am ajuns într-un birou şi, în timp ce aşteptam, Atal, Khushal şi cu mine am jucat un joc numit *Elf Bowling.* Era prima oară când îl jucam şi tot i-am bătut pe amândoi! O dovadă în plus că vechea Malala se întorsese.

Când a venit preşedintele, a adus-o şi pe fiica lui, Asifa. Mi-au dat un buchet de flori şi apoi Asifa mi-a oferit un şal tradiţional din Kashmir, iar domnul Zardari şi-a pus mâna pe capul meu, care e un gest de respect în ţara mea. Tata s-a temut că o să mă atingă în locul în care-mi îndepărtaseră o parte din craniu, dar a fost în regulă.

Domnul Zardari ne spusese că aranjase ca tata să primească un loc de muncă în Birmingham. Avea să fie ataşatul pakistanez pentru educaţie. Mi-a spus că totul avea să fie bine şi că sarcina mea era să mă însănătoşesc.

După aceea mi-a spus că sunt „o fată remarcabilă şi un motiv de mândrie pentru Pakistan”. Era liderul ţării mele, dar el mă trata *pe mine* cu respect, de parcă eu aş fi fost VIP!

A fost o zi uimitoare. Scăpasem de toate grijile legate de plata tratamentului şi locul unde aveam să locuim.

Dar, vai, a fost și o zi dulce-amăruie. Pentru că am înţeles că nu aveam să mai ajungem acasă prea curând.

32

Miracole

În cele din urmă am fost externată şi 2013 a început cu dreptul. Era bine să fiu acasă cu familia, chiar dacă acea casă era un apartament într-o clădire înaltă, cu lift. Aş fi dat orice să fiu în micuţa noastră casă, să bat în zid ca s-o chem pe Moniba la joacă, sau chiar să duc gunoiul la groapa de gunoi. Dar era mai important că eram împreună.

Făceam plimbări în aerul rece din Birmingham, ca să îmi recapăt puterea, dar oboseam repede. Viaţa din spital fusese liniştită, dacă o comparam cu toţi oamenii, toate autobuzele şi maşinile care goneau de colo-colo. Şi pentru că încă nu auzeam bine, mă întorceam în toate părţile ca să văd ce se-ntâmplă. Un drum simplu la magazin putea să fie copleşitor. Copleşitor şi fascinant.

În cafenele, am văzut bărbaţi și femei vorbind și interacţionând într-un fel care ar fi fost de neimaginat în Swat. Şi în magazine găseam haine care lăsau atâta piele neacoperită, că nu ne venea să credem că femeile din Birmingham le puteau purta fără să îngheţe. Purtau pantaloni scurţi, mergeau cu picioarele goale şi tocuri chiar şi-n miezul iernii.

— Oare au picioarele făcute din fier ca să nu simtă frigul? întreba mama.

Câteodată, în aceste plimbări, tresăream dacă vedeam vreun bărbat venind spre mine. Dacă îmi lăsam gândurile să zboare, îmi închipuiam că fiecare bărbat de pe stradă poartă o armă, aşteptând să mă atace. Nu le-am spus asta părinţilor, însă, ca măcar să se poată bucura de priveliştile acelea reci din Birmingham fără să-şi facă griji.

Mi-era teribil de dor de casă. Mi-era dor de prietenii mei de la şcoală, de munţi, de cascade, de frumosul râu Swat şi de câmpiile înverzite. Îmi era dor până şi de străzile murdare şi haotice din Mingora. Aşa că m-a mirat vestea că erau oameni în Pakistan care mă criticau. Oameni care spuneau că sunt un

„pion“ al Occidentului, prietenă la cataramă cu Richard Holbrooke. Oameni care spuneau că sunt o musulmană rea. Oameni care spuneau chiar că tata înscenase tot atentatul, ca să mergem peste hotare și să trăim în lux.

Celelalte veşti le-am primit de la şcoală. Am reuşit, în sfârşit, să vorbesc cu Moniba pe *Skype* şi de data asta nu ne-am mai certat. Mi-a spus cât de mult îi lipsesc şi cum nicio altă fată nu va avea în inima ei locul pe care-l aveam eu. Mi-a mai spus şi că Shazia şi Kainat se însănătoşiseră şi reveniseră la şcoală. Şi mi-a mai spus că prietenele mele încă-mi păstrau locul în clasă.

— Apropo, mi-a spus, ai luat punctaj maxim la examenul de studii pakistaneze.

Ala era testul pe care-l dădusem în dimineaţa atacului. O veste bună. Vestea proastă era că, din moment ce nu putusem să-mi dau restul examenelor, Malka-e-Noor, vechea mea rivală, ieşise din nou pe locul întâi. Fireşte, dacă n-am fost eu acolo.

Rămâneam în urmă cu şcoala. Ce ironie! Fata care făcuse campanie pentru dreptul fetelor la educaţie pierduse locul întâi în clasă. Nu-mi rămânea decât să fac eforturi şi mai mari, ca să reiau locul întâi de îndată ce reveneam înapoi în clasă.

În curând puteam să merg, să vorbesc şi să citesc şi memoria îmi revenea. Dar nu puteam auzi bine deloc și îmi răsuna mereu ceva în ureche. Doctorii își făceau griji că dacă puneau la loc bucata de craniu din burtă ar fi putut provoca o infecţie.

Aşa că s-au făcut planuri pentru alte operaţii – trei odată. De data asta doctorii făceau o cranioplastie cu titaniu – ceea ce înseamnă, în limbajul lor pretenţios, că-mi puneau o placă de titaniu în cap. Mă întrebam dacă nu cumva o să fiu ca Omul de Tinichea din Vrăjitorul din Oz: dacă-mi băteai cu palma în cap, scoteam oare sunete ca un gong? În plus, doctorul care-mi reparase nervul facial mi-a instalat un mic transmițător electronic de sunet, care se numeşte implant cohlear, în spatele urechii. Mi-au scos şi bucata de craniu din burtă. Acestea fuseseră operaţii majore, dar m-am recuperat repede şi am fost acasă în cinci zile. Mai târziu, am primit un cadou cu adevărat special – aceeaşi bucată de craniu, într-o montură de plastic. (O țin în dormitor și din când în când le-o mai arăt oaspeţilor.)

Câteva săptămâni mai târziu, când mi-au ataşat receptorul în spatele urechii, am auzit un bip mic. Apoi încă unul. Apoi s-a

auzit sunetul vocii doctorului. La început, toți vorbeau ca niște roboti, dar auzul mi s-a îmbunătăţit în curând.

Ce mare e Dumnezeu! Ne-a dat ochi ca să putem vedea frumuseţea lumii, mâini s-o putem atinge, un nas să-i cunoaştem toate aromele şi o inimă să apreciem toate astea. Dar nu ne dăm seama cât de miraculoase sunt simţurile noastre până nu pierdem unul dintre ele.

Faptul că puteam auzi din nou era un miracol.

Un taliban trăsese două gloanţe din apropiere în trei fete dintr-un autobuz şcolar și niciuna dintre noi nu murise.

Cineva a încercat să mă facă să tac. Şi milioane au vorbit în locul meu.

Și astea tot miracole erau.

33

Locul acesta nou

Acum ne-am aşezat în noua noastră viaţă din Birmingham. Locuim într-o casă îngrijită de cărămidă pe una dintre străzile acelea curate şi mărginite de copaci pe care le văzusem de la fereastra spitalului. Ordine. Calm. Şi linişte. Prea multă linişte. Nu sunt copii care să joace crichet pe alei. Nici bărbaţi în sufragerie care să discute politică. Nici femei pe veranda din spate care să stea la bârfă. Tata, care fusese întotdeauna „prietenul prietenilor" în Swat, are mulţi oaspeţi aici, dar puţini prieteni. Mama, care nu vorbeşte engleză la fel de bine ca noi, umblă pierdută prin magazine, inspectând mâncărurile ciudate din vitrine. Khushal îşi petrece mult timp în camera lui, dorindu-şi, cred, să se întoarcă la fosta viaţă. Şi alaltăieri l-am auzit pe Atal, care e cel mai binedispus dintre toţi, plângând pentru că nu are cu cine să se joace. Suntem la câţiva metri depărtare de casa vecină, dar din ce ştim despre vecinii noştri, ar putea să fie la kilometri distanţă. Tata spune că trăim în vecinătate, dar că ne vedem rareori vecinii.

De câte ori ieşim, oamenii vin la noi şi mă roagă, dacă pot, să fac o poză cu ei. Nu mă supăr. Înţeleg că oamenii aceştia sunt aceiaşi care mi-au oferit sprijin când am avut nevoie şi care-mi dau curaj să-mi duc munca mai departe. E ciudat să fii atât de cunoscută şi atât de singură în acelaşi timp.

Între timp, ne-am obişnuit încet-încet cu locul ăsta nou. Tata poartă sacou de lână şi pantofi sport când se duce la muncă. Mama foloseşte maşina de spălat vase. Khushal e îndrăgostit de Xbox-ul lui. Şi Atal a descoperit Nutella.

Eu încă mă mai duc la spital pentru nişte şedinţe de fizioterapie ca să învăţ cum să-mi mişc muşchii faciali. Şi mi se spune că s-ar putea să mă mai aştepte alte operaţii. Dar nu mă gândesc la asta prea mult.

Într-o noapte, familia noastră a ieşit să se plimbe în districtul comercial din Birmingham. Eram uimită de diversitatea oamenilor din acest oraş. Spre deosebire de Mingora, unde

toată lumea arată la fel, aici vedeai tot felul de oameni: băieţi pistruiaţi în tricouri sport, femei de culoare cu părul împletit în cozi lungi, bărbaţi şi femei îmbrăcaţi în costume, femei conservatoare musulmane în *burqa* şi tinere musulmane în blugi şi cu o eşarfă pe cap. Brusc, un tânăr l-a strigat pe tata.

Ne-am întors şi am văzut că avea trăsăturile unui paştun, dar că purta haine occidentale.

— Domnule, l-am auzit spunându-i tatei, eu sunt din tribul dumneavoastră de acasă. Ştiu cine sunteţi.

Tata i-a întins mâna, bucuros să se întâlnească cu un pakistanez.

Băiatul a făcut un semn spre mine.

— Domnule, cu toţii am plâns pentru fiica dumneavoastră. Ne-am rugat pentru ea. Dar ce faceţi dumneavoastră vă pune în pericol.

Tata părea încurcat.

— Nu puteţi să staţi până seara târziu în Birmingham. Oraşul acesta e periculos noaptea.

Eu şi tata ne-am uitat unul la altul, apoi i-am explicat mamei ce-a spus băiatul. Sărmanul băiat era încurcat de reacţia noastră. Tata l-a îmbrăţişat și i-a mulţumit. Dar nu puteam să ne explicăm ce spusese. Cum ar fi putut locul acesta liniştit şi ordonat să fie nesigur comparat cu cel din care venisem?

La noua mea şcoală, port uniforma unei şcolăriţe britanice: un pulovăr verde, o cămaşă cu nasturi în dungi, colanţi şi o fustă albastră. Majoritatea fetelor poartă fuste scurte, dar fusta mea îmi ajunge până la glezne, şi mai port şi eşarfa. Din fericire, mai sunt câteva fete musulmane la mine în clasă care se îmbracă la fel, așa că nu ies prea tare în evidenţă. Dar unele fete îşi trag fusta să fie şi mai scurtă de îndată ce ajung la şcoală şi o lasă în jos când pleacă spre casă. Iar eu mă gândesc: „Ce ţară interesantă, în care unele fete sunt libere să-şi acopere corpul şi altele sunt libere să nu şi-l acopere.“

Aici avem proiectoare şi laptopuri, videouri şi internet fără fir, ore de muzică, artă, informatică, şi chiar ore de gătit (pe care le urăsc). Am fost şocată venind aici din Pakistan, unde şcoala era un profesor cu o tablă în spate. Uneori mi-aş fi dorit să fiu înapoi acasă, în clasa aceea simplă, fără calculatoare. Dar apoi mă gândesc cât de mult le-ar plăcea prietenelor mele toată

această tehnologie pretenţioasă şi clasele speciale. Câteodată mă întristează că vechii mei prieteni nu au toate lucrurile minunate pe care le au elevii aici. Şi câteodată mă întristează că au un lucru pe care eu l-am pierdut: se au unele pe altele.

E o distanţă între mine şi noii mei colegi de şcoală. Câteodată fac câte o glumă pe care n-o înţeleg. Şi câteodată fac eu o glumă pe care n-o înţeleg ei. Se poartă unele cu altele cu mai multă libertate decât o fac fetele în Pakistan. Vreau şi eu să mă alătur lor, să mă distrez, dar nu prea ştiu cum. Şi nu pot să fiu prea obraznică. Lumea se aşteaptă de la mine să fiu bună.

Sunt o fată bună – întotdeauna am fost. Dar acum îmi spun că trebuie să fiu foarte bună. Aşa că sunt foarte atentă la ce zic şi ce fac. Nu-mi cere nimeni să-mi pun atâtea limite. Dimpotrivă, profesorii mă încurajează să fiu liberă, să mă simt ca acasă. Dar nu pot totuşi să fiu ca alte fete de vârsta mea – pentru că lumea mă vede într-un fel. Când ai o imagine publică şi lumea se bazează pe tine, cred că trebuie să te porţi întotdeauna aşa cum se aşteaptă oamenii să te porţi.

Viaţa mea a devenit foarte plină. Scriu cărţi, fac documentare și țin discursuri și mă întâlnesc cu o mulţime de oameni interesanţi, fac campanii pe reţelele de socializare și muncă umanitară. Am șansa să fac multe lucruri interesante şi să vizitez locuri captivante, dar nu mi-e uşor să călătoresc atâta și să mă țin și de studii sau de examene.

Sunt un om simplu şi câteodată obosesc. Câteodată nu-mi doresc decât să stau pe canapea şi să mă uit la *Ai grijă ce spui* sau să stau pe *Skype* cu prietenii. Dar întotdeauna iau foarte în serios munca pe care o fac.

Nu am o prietena foarte bună aici, ca Moniba, şi nici măcar o rivală, ca Malka-e-Noor. Dar fetele de la mine de la şcoală sunt foarte bune cu mine şi încep să-mi fac prietene. Mă invită la bowling, îmi zic să vin la filme cu ele sau la zilele lor de naştere. Sunt fete drăguţe. Bune şi amuzante. Dar nu e ca acasă. Acolo eram pur şi simplu Malala. Aici, cel puţin la început, eram „Malala, fata care fusese împuşcată de talibani“. Voiam să fiu Malala din nou, o fată normală.

La început, nu-mi imaginam cum aş putea fi prietenă cu fetele astea. Am văzut şi-am trecut prin lucruri pe care ele nici măcar nu şi le pot închipui. Dar cu trecerea timpului, mi-am dat seama că şi ele au experienţe pe care nu mi le pot închipui. Aflu

însă că lucrurile pe care le avem în comun sunt mai multe decât cele care ne separă şi că în flecare zi descoperim lucruri noi unele de la altele. Şi-n fiecare zi mă simt din ce în ce mai mult ca Malala, o fată normală într-o clasă mai mare.

Dar la sfârşitul zilei, când toată lumea o porneşte spre autobuze, îmi vine în minte pentru câteva clipe îngrămădeala de la sfârşitul zilei la şcoala Khushal. Mă gândesc cum dădeam toate buzna din clădire în autobuzul, care ne ducea hurducat pe străzile nebune din Mingora.

34

Lucrul pe care-l ştim cu toţii

Unele lucruri nu se schimbă niciodată. Unu: încă mă cert cu Khushal. (Sau mai degrabă el se ceartă cu mine şi eu îi fac pe plac.) Ne certăm pe cine să stea pe scaunul din faţă când mergem la şcoală. Ne certăm pe postul de radio pe care să-l ascultăm. Îmi spune că am nasul mare. Eu îi spun că e gras. Încearcă să-mi dea un pumn când ajungem în faţa şcolii sale, iar eu îi închid uşa când încearcă să iasă. Poate că în public sunt un apărător al libertăţii de expresie şi al drepturilor omului, dar recunosc că pentru fratele meu pot să fiu un dictator.

Doi: Moniba şi cu mine ne-am întors la certurile noastre prosteşti. Vorbim pe *Skype* cât de des putem. Dar părem să începem fiecare conversaţie la fel.

— Vai, Malala, ai uitat cu totul de mine.

Iar eu îi spun:

— Moniba, tu eşti cea care-a uitat de mine.

După ce trecem de acest ritual, începem să bârfim.

Câteodată mi se face şi mai dor de casă când stau de vorbă cu Moniba şi cu prietenele mele. Aproape că pot să miros lemnul ars care venea de sus din vale sau să aud claxoanele de pe Haji Baba. Am văzut multe alte locuri, dar valea mea rămâne pentru mine unul dintre cele mai frumoase locuri de pe pământ. O să mă întorc în Pakistan, în cele din urmă, dar de câte ori îi spun tatei că vreau să merg acasă, găseşte tot felul de scuze.

— Nu, *jani,* îmi spune, nu ţi-ai terminat recuperarea medicală.

Sau:

— E bună şcoala de aici. Trebuie să stai aici până înveţi tot ce poţi.

Nu spune singurul lucru pe care-l ştie toată lumea: o să mai treacă multă vreme până o să ne putem întoarce.

Acesta e singurul lucru despre care nu mai vorbim, mai ales acum când Fazlullah conduce nu numai talibanii din Swat, ci şi

talibanii din tot Pakistanul.

Ştiu că noua noastră viaţă e grea pentru fraţii mei. Trebuie să li se pară că un vânt gigantic i-a luat pe sus din Pakistan, i-a dus în cealaltă parte a lumii, şi i-a aruncat în locul acesta străin.

Iar Atal nu înţelege de ce-mi acordă ziarele atâta atenţie.

— Nu înţeleg de ce e faimoasă Malala. Oare ce-a făcut fata asta? îl întreabă pe tata.

Pentru lume, eu sunt Malala, luptătoarea pentru drepturile omului. Pentru fraţii mei, sunt aceeaşi Malala cu care au trăit și cu care s-au certat în toți aceşti ani. Sunt sora lor mai mare.

Însă mama mă tratează câteodată de parcă aş fi un copil. Poate să fie foarte protectoare şi uneori, ca din senin, vine la mine, mă ia în braţe şi începe să plângă. Ştiu că se gândeşte cum era aproape să mă piardă. Adesea o văd plimbându-se prin grădina din spatele casei, cu capul acoperit. Hrăneşte păsările din resturile pe care le ţine pe pervaz, aşa cum obişnuia să facă şi acasă. Sunt sigură că se gândeşte la toţi copiii flămânzi care obişnuiau să ia micul-dejun la noi acasă, înainte să plece dimineaţa la scoală, și că se-ntreabă dacă le mai dă cineva de mâncare.

Câteodată plânge şi tata. Plânge când îşi aminteşte de primele zile după atac, când mă zbăteam între viaţă şi moarte. Plânge amintindu-şi de atacul în sine. Plânge de uşurare când se trezeşte dintr-un somn de după-amiază şi aude vocile copiilor lui în curte, şi-şi dă seama că sunt în viață.

Nu mă înfurii prea des, dar mă apucă furia când oamenii spun că el e responsabil pentru ce mi s-a întâmplat. De parcă el m-ar fi obligat să vorbesc. De parcă eu n-aş putea gândi pe cont propriu. Dacă l-ar vedea acum. A lăsat în urmă toate lucrurile pentru care a muncit mai bine de douăzeci de ani: şcoala pe care a început-o de la zero, o şcoală care acum are trei clădiri şi 1 100 de studenţi. Nimic nu-i plăcea mai mult decât să stea dimineaţa la poartă şi să întâmpine elevii. Şcoala Khushal continuă – şi în fiecare zi elevii trec pe porţile ei – doar că el nu mai e acolo să-i vadă.

În schimb, se duce la conferinţe despre educaţia fetelor, şi vorbeşte despre pace, aşa cum făcea şi-n Swat. Ştiu că îi e puţin ciudat acum că oamenii vor să-l asculte pentru că e tatăl meu și nu invers.

— Malala era cunoscută drept fiica mea, spune. Dar acum sunt mândru să vă spun că eu sunt cunoscut ca fiind tatăl ei.

E adevărat, n-am fi în siguranţă dacă ne-am întoarce în Pakistan. Dar într-o zi, când ni s-a făcut dor de casă, ne-am dat seama că putem să aducem Pakistanul aici. Prietenii şi familia puteau să vină în vizită. Iar Shazia şi Kainat, care merg amândouă la şcoală în Anglia, stau cu noi în perioada sărbătorilor.

Mama e mult mai fericită când are o casă plină de oaspeţi şi aşază mai multe scaune în jurul mesei. Pe măsură ce e mai fericită, e şi mai dornică să încerce lucruri noi. A început din nou să înveţe engleză. A început să apară în public fără un văl care să-i acopere faţa şi unora le-a dat voie să o fotografieze.

Între timp, tata are mai multe responsabilităţi acasă. Recent, l-am tachinat spunându-i că în timp ce el şi cu mine suntem ocupaţi vorbind despre drepturile femeilor, mama continuă să gătească şi să facă curăţenie. Acum găteşte în fiecare dimineaţă. Acelaşi lucru de fiecare dată: ouă prăjite. Le găteşte cu multă dragoste, dar nu sunt prea gustoase.

A făcut lucruri mai curajoase în trecut: a început o şcoală fără să aibă un ban în buzunar, a apărat drepturile femeilor şi educaţia pentru fete şi i-a înfruntat pe talibani.

Acum curajosul meu tată paştun se luptă cu cratiţele şi tigăile.

35

Aniversare

Mulţi jurnalişti au venit să-mi ia interviu când s-a împlinit un an de la atentat. Păreau să fie foarte trişti pentru lucrurile care mi se întâmplaseră. Spuneau: „Tu şi familia ta a trebuit să vă părăsiţi casa. Aţi trăit în teroare. Trebuie să fi suferit foarte mult.“ Şi deşi eu eram cea care trecuse prin toate acele experienţe, nu eram nici pe departe la fel de tristă ca ei. Presupun că eu văd altfel situaţia. Dacă-ţi spui „Malala, tu nu te poţi duce acasă, pentru că eşti ținta talibanilor“, atunci vei continua să suferi.

Eu văd lucrurile aşa. Pot vedea! Pot auzi! Pot vorbi! Mă pot duce la şcoală şi mă pot certa cu fraţii mei! Mi s-a dat o a doua şansă la viaţă. Şi trăiesc viaţa pe care vrea Dumnezeu s-o trăiesc.

Jurnaliştii mă mai întreabă și dacă mi-e frică.

Le spun că nu. Şi e adevărat. Ce nu le spun, însă, e că mi-e teamă de un singur lucru: mă întreb uneori dacă şi în viitor voi fi la fel. O să mai merit atunci toate onorurile care mi s-au acordat?

Câteodată, când jurnaliştii îi văd pe fraţii mei jucându-se fără griji, mă întreabă dacă nu cumva mi se pare că nu mai am copilărie din pricina acestei campanii pentru drepturile copiilor.

Le spun să se gândească la o fată care e măritată la unsprezece ani. Sau la un băiat care trebuie să caute prin groapa de gunoi ca să facă bani pentru familia lui. Sau la copiii care au fost omorâţi de bombe sau de gloanţe. Ei sunt cei cărora li s-a furat copilăria.

Alteori, jurnaliştii par mai interesaţi de atacul asupra mea decât de campanie.

Mi se pare frustrant, dar înţeleg. E o curiozitate normală. Iată ce cred despre ea, însă: Deja mi-au făcut rău, lăsându-mi cicatrici permanente.

Dar din violenţă şi tragedie s-a născut o nouă şansă.

Niciodată n-o să uit asta, mai ales când mă gândesc la tot binele pe care l-a făcut fondul Malala şi pe care va continua să-l facă.

Am început un proiect în Swat pentru fetele care sunt forţate să muncească acasă. Le sprijinim să meargă la şcoală şi, în cele din urmă, să devină independente. După ce-am vorbit luni de zile despre cum aş vrea să pot ajuta în Iordania, am pregătit o călătorie să-i ajutăm pe refugiaţii sirieni, dintre care mulţi nu s-au mai dus la şcoală de trei ani. Am cunoscut acolo copii îmbrăcaţi în haine murdare, desculţi, cu doar o boccea în care ţineau tot ce au. Am cunoscut acolo copii pe care n-o să-i uit niciodată. E datoria noastră să-i ajutăm să aibă mâncare, adăpost şi educaţie. Și o să facem asta.

Mă gândesc la lumea asta ca la o familie. Când unul dintre noi suferă, trebuie să contribuim toţi să ajutăm. Pentru că atunci când oamenii spun că mă sprijină, ei spun că sprijină educaţia fetelor.

Aşa că, da, talibanii m-au împuşcat. Dar nu pot decât să împuşte un corp. Nu pot să-mi împuşte visele, nu pot să-mi împuşte credinţele şi nu pot opri campania mea de a aduce fiecare fată și fiecare băiat la scoală.

Milioane de oameni s-au rugat pentru mine şi Dumnezeu m-a cruţat. Sunt aici cu un motiv: ca să-mi folosesc viaţa pentru a-mi ajuta semenii.

Epilog

O fată printre multe altele

La aniversarea de şaisprezece ani am primit un cadou extraordinar: am fost invitată să vorbesc la Naţiunile Unite. Era prima dintre cele două călătorii pe care aveam să le fac la New York în acel an. Aveau să mă asculte patru sute de oameni: oficiali înalţi din toate colţurile lumii, ca Ban Ki-moon, secretarul general al Naţiunilor Unite, şi Gordon Brown, fostul prim-ministru al Marii Britanii, precum şi copii obişnuiţi, ca mine. Ce diferit avea să fie faţă de aniversările solemne şi încărcate de teamă pe care le petrecusem în Pakistan nu cu mult timp în urmă.

Întreaga familie a călătorit la New York. Am văzut *Annie* pe Broadway şi am stat la un hotel unde-ţi aduc pizza în cameră pe o tavă de argint. Îmi plăcea aglomeraţia din New York, spre deosebire de somnorosul Birmingham. Şi, pentru că mai văzusem oraşul în *Betty cea urâtă,* mi se părea că New Yorkul e un prieten vechi. Multora din Pakistan li s-a spus că America e un loc întunecat şi fără Dumnezeu, dar toată lumea pe care am întâlnit-o acolo era de treabă. Abia aşteptam să-i povestesc Monibei: America era un loc drăguţ, dar era la fel de gălăgios şi de aglomerat ca multe alte locuri pe care le văzusem, cu toate maşinile care claxonau şi oamenii care se grăbeau în toate părţile. E ca un Karachi mai dezvoltat!

În cea de-a doua călătorie, m-am întâlnit cu unul dintre americanii mei preferaţi: un bărbat pe nume Jon Stewart, care m-a invitat la emisiunea lui, ca să vorbesc despre prima mea carte şi despre Fondul Malala. Mi-a luat campania foarte în serios, dar mai şi glumea mult şi m-a întrebat dacă poate să mă adopte. Am mai întâlnit-o şi pe actriţa care-o joacă pe Betty, America Ferrara, care e foarte frumoasă. Şi chiar şi pe preşedintele Obama şi familia lui. (Am fost respectuoasă, cred, dar i-am spus că nu-mi plac atacurile cu drone în Pakistan, pentru că atunci când omoară un om rău, mor și oameni

nevinovaţi şi asta nu face decât să înmulţească numărul teroriştilor. I-am mai spus că dacă America ar cheltui mai puţini bani pe arme şi război, şi mai mulţi pe educaţie, atunci lumea ar fi un loc mai sigur. Dacă Dumnezeu ţi-a dat o voce, mă hotărâsem eu, trebuie s-o foloseşti chiar şi dacă trebuie să te contrazici cu preşedintele SUA.)

Eram emoţionată în ziua în care trebuia să ţin discursul la ONU.

Trăisem nişte momente minunate şi cunoscusem oameni minunaţi. Dar rămăsesem aceeaşi persoană. O fată căreia îi place să-şi trosnească degetele cât de tare poate şi care desenează imagini pentru a-şi explica lucrurile. O fată care urăşte pastele, dar îi plac prăjiturelele, şi căreia-i place să mănânce din orezul făcut de mama ei – deşi acum mănâncă şi Cheesy Wotsits şi crochete de peşte. O fată care trebuie să stea trează până noaptea târziu, ca să studieze pentru examenul de fizică. O fată care-şi face griji că prietena ei cea mai bună e supărată pe ea. O fată ca oricare alta.

Oare chiar urma să mă adresez Naţiunilor Unite? Cum se schimbase lumea mea!

M-am îmbrăcat cu grijă în dimineaţa aceea, punându-mi un *shalwar kamiz* roz, preferatul meu, şi una dintre eşarfele lui Benazir Bhutto. Nu m-am gândit numai la delegaţi când am scris discursul. L-am scris pentru orice persoană din lume care ar fi putut găsi curaj în cuvintele mele, ca să-şi apere drepturile. Nu vreau să fiu cunoscută drept „fata care a fost împuşcată de talibani“, ci ca „fata care a luptat pentru educaţie”, fata care luptă pentru pace, având drept singură armă cunoaşterea.

Am spus în discursul meu:

Dragi fraţi şi surori,

Ţineţi minte un singur lucru. Ziua Malala nu e ziua mea.

Azi este ziua fiecărei femei, a fiecărui băiat şi fiecărei fetiţe care şi-au ridicat vocea ca să-şi apere drepturile. Mii de oameni au fost omorâţi de terorişti şi milioane de oameni au fost răniţi. Eu nu sunt decât una dintre ei.

Şi iată-mă stând aici, o fată printre multe altele.

Vorbesc nu doar pentru mine, ci în numele tuturor fetelor şi băieţilor.

Îmi ridic vocea nu ca să ţip, ci ca să fie auziţi şi cei fără voce.
Cei care au luptat pentru drepturile lor:
Dreptul lor de a trăi în pace.
Dreptul lor de a fi trataţi cu demnitate.
Dreptul lor la egalitatea de şanse.
Dreptul lor de a fi educaţi.
În 9 octombrie 2012, talibanii m-au împuşcat într-o parte a frunţii. Mi-au împuşcat şi prietenele. Credeau că gloanţele aveau să ne reducă la tăcere. Dar au eşuat. Şi din acea tăcere s-au ridicat mii de voci. Teroriştii credeau că pot să ne schimbe scopurile şi că o să pună capăt ambiţiilor noastre, dar nu s-a schimbat nimic în viaţa mea, în afară de asta: slăbiciunea, frica şi lipsa de speranţă au murit. S-au născut forţa, puterea şi orgoliul. Eu sunt aceeaşi Malala. Ambiţiile mele sunt aceleaşi. Speranţele mele la fel. La fel şi visele.
Un copil, un profesor, un stilou, o carte pot schimba lumea.

Când am auzit aplauzele şi m-am aşezat, nu mă puteam gândi decât că crescusem mult de când eram un copil şi dădeam lecţii unei clase pline de scaune goale la şcoala Khushal. Și nu mai eram nici fata care ţinea discursuri în oglinda din baie. Cumva, cu ajutorul lui Dumnezeu, reuşeam să vorbesc în fața a milioane de oameni.

L-am rugat o dată pe Dumnezeu să mă facă mai înaltă. Mi-am dat seama că Dumnezeu a răspuns rugăciunii mele. Dumnezeu mă ridicase până la cer. Eram aşa de înaltă că nici nu mai puteam să mă măsor, iar vocea mea ajungea la oamenii de peste tot. Îi promisesem o sută de *raakat nafl* când îl rugasem să mă facă mai înaltă, aşa că m-am ţinut de promisiune. Dar ştiam că împreună cu o asemenea înălţime, Dumnezeu mi-a oferit deopotrivă o responsabilitate şi un dar: responsabilitate de a face lumea un loc mai paşnic, pe care o duc după mine în fiecare moment al zilei, şi darul de a putea face asta.

Pace în fiecare casă, pe fiecare stradă, în fiecare sat şi în fiecare ţară – acesta e visul meu. Educaţie pentru fiecare băiat şi fată din lume. E dreptul meu să stau în bancă la şcoală şi să citesc împreună cu prietenele mele. Dorinţa mea e să văd un zâmbet de fericire adevărată pe fata fiecărui om.

Eu sunt Malala. Lumea mea s-a schimbat, dar eu nu.

Mulţumiri

În primul rând aş vrea să mulţumesc oamenilor din toată lumea, care m-au sprijinit pe mine şi cauza mea. Sunt recunoscătoare pentru fiecare mesaj şi pentru fiecare rugăciune pe care le-am primit.

Sunt binecuvântată că m-am născut din părinţi care respectă libertatea de gândire şi expresie. Familia mea este mereu alături de mine. Tata m-a încurajat să-mi urmez visul de a lucra pentru pace şi educaţie, şi mama ne-a sprijinit pe amândoi în această campanie. Fraţii mei, Khushal şi Atal, îmi reamintesc în fiecare zi că deşi lumea mă cunoaşte acum, rămân mereu sora lor mai mare.

Sunt onorată că am avut profesori grozavi şi că am studiat într-o şcoală foarte bună din Swat. Sunt şi voi fi mereu recunoscătoare profesorilor mei pentru eforturile pe care le-au depus pentru răspândirea cunoaşterii şi pentru că i-au învăţat pe copii cum să-şi descopere talentele şi să exploreze lumea. În noua mea casă, sunt norocoasă că mă pot duce la liceul Edgbaston pentru fete, foarte organizat şi drăguţ, unde am găsit o comunitate care mă sprijină. Toţi profesorii (mai ales directoarea Weeks) şi elevii m-au făcut să mă simt bine-venită, şi nu mă mai simt tot timpul ca fata cea nouă şi pierdută.

Am fost tratată în spitale foarte bune în Pakistan şi Anglia, şi voi fi veşnic recunoscătoare doctorilor şi asistentelor care m-au îngrijit. Mi-a plăcut să fiu pacientul pacient.

De asemenea, sunt norocoasă că o am pe Moniba, prietena mea cea mai bună. M-a învăţat întotdeauna să cred în mine şi să nu-mi pierd speranţa.

O altă binecuvântare e că pot să-mi împărtăşesc povestea. E provocator să scrii o carte, şi trebuie să le mulţumesc multor oameni care m-au ajutat în această sarcină:

Karolina Sutton, agentul meu literar, se ocupă de fiecare aspect al publicării şi lucrează întotdeauna pentru binele meu.

N-aş fi cunoscut-o pe Karolina dacă n-ar fi fost Shiza Shahid. Shiza a ajutat şi ea la crearea Fondului Malala şi munceşte în

fiecare zi să răspândească mesajul nostru şi să facă o campanie şi mai puternică pentru educaţie universală.

Patricia McCormick a muncit alături de mine pentru a-mi spune povestea într-un alt fel, mai nou, şi îi sunt recunoscătoare pentru răbdarea şi compasiunea ei – şi pentru lecţia de yoga!

Îi mulţumesc lui Farrin Jacobs pentru munca grea de redactor. Deşi numele ei nu apare pe coperta cărţii, a muncit mult. M-a făcut şi pe mine să muncesc mai mult, dar a muncit alături de mine.

Această autobiografie n-ar exista cu siguranţă fără cartea scrisă de Christina Lamb. Ne-am bazat pe cercetarea şi reportajele ei, şi-i voi fi mereu recunoscătoare că m-a ajutat să-mi transform cuvintele într-o poveste completă.

Și n-as fi făcut nimic din toate astea, dacă familia mea şi cu mine n-am fi avut parte de sprijinul incredibil al lui Shahida Choudhry.

Mulţi alţi oameni mi-au fost de ajutor în multe feluri, incluzând:

Fiona Kennedy şi echipa ei de la Orion, editura mea englezească. Megan Tingley şi Sasha Illingworth şi restul echipei de la Little, Brown Books for Young Readers; Megan Smith, Lynn Taliento, Eason Jordan, Meighan Stone, PJ Kadzik, Jahan Zeb Khan şi toţi cei de la Fundaţia Malala; Norah Perkins, Hinna Yusuf, Ahmad Shah, Mark Tucker, and Tanya Malott; şi, fireşte, James Lundie şi Laura Crooks de la Edelman, care ne-au sprijinit pe mine şi pe familia mea de-a lungul noii noastre călătorii.

Și vă mulţumesc, în sfârșit, tuturor celor care-mi citiți povestea şi găsiţi speranţă sau inspiraţie în paginile ei. Călătoria mea n-a fost întotdeauna uşoară, dar am crezut mereu că adevărul şi binele vor învinge şi sunt mai ales recunoscătoare că pot vorbi pentru cei care nu pot.

Vă mulţumesc.

Glosar *aba*: termen paştun de afecţiune pentru „tată“

Allah: cuvântul arab pentru „Dumnezeu”

al-Qaeda: o organizaţie islamistă militantă

Ayat al-Kursi: un verset din Sfântul Coran recitat pentru a cere protecţie

badal: răzbunare

bhabi: termen urdu afectiv, care înseamnă „soţia fratelui meu“

burqa: o îmbrăcăminte sau robă cu care unele femei musulmane se acoperă în public.

jirga: adunare tribală sau consiliu al oamenilor importanţi dintr-o zonă

dyna: camionetă cu spate deschis

khaista: cuvânt paştun, care înseamnă „frumos”

Eid/Micul Eid: zi de sărbătoare care marchează sfârşitul postului de Ramadan *Khyber*

Pakhtunkhwa: „zona paştunilor”, numită până în 2010 Provincia de Frontieră Nord-Vest, una din cele patru provincii pakistaneze.

chapati: pâine nedospită făcută din făină şi apă

fahashi: comportament indecent

maulana, mufti: înţelept islamic

FATA: Federally Administered Tribal Areas (Zone Tribale sub Administraţie Federală); regiune a Pakistanului la graniţa cu Afganistan şi stăpânită sub un sistem de guvernare indirectă, cu origini în epoca colonială britanică

madrasa: şcoală pentru instrucţie islamică

mujahedini: un grup de musulmani care cred în *jihad,* sau războiul sfânt

fedayeen: devotaţi ai islamului *imam*: predicator local

Sfântul Coran, cartea sfântă a musulmanilor

mullah: un nume informai pentru un imam sau lider religios

haram: interzis în islam

mushaira: un eveniment la care se adună poeţii să-şi citească poemele

nafl: rugăciuni opţionale

niqab: o eşarfa sau un şal pe care unele femei musulmane le poartă în public, acoperindu-şi parte din faţă

jam: draga mea

jihad: război sfânt sau luptă internă

paştună: limba nativă a paştunilor

Paştunvali: cod tradiţional de comportament al paştunilor

pisho: pisică, pisicuţă

purdah: (despre femei) segregare sau recluziune, purtarea vălului

raakat: fragmente sau cuvinte care fac parte dintr-o rugăciune

TTP: Tehrik-i-Taliban-Pakistan, talibanii pakistanezi

shalwar kamiz: port tradiţional format dintr-o tunică largă (*kamiz*) şi pantaloni *(shalwar),* pe care-l poartă şi bărbaţii şi femeile

Ramadan: o perioadă de reflecţie personală în timpul celei de-a noua lună a calendarului islamic; se respectă cu post ţinut zilnic, de la răsărit la apus *urdu:* limba naţională a Pakistanului

sharia: legea religioasă islamică *stupă:* un loc de înmormântare sub formă de tumul

Talib: istoric, însemna student al religiei, dar a ajuns să însemne un membru al grupului militant taliban

Taliban: mişcare fundamentalistă islamică *tapa:* gen de poezie populară paştună, constând în două versuri, primul având nouă silabe, iar al doilea treisprezece

TNSM: Tehrik-e-Nifaz-e-Sharia-e-Mohammadi, Mişcarea pentru Impunerea Legii Islamice; fondată în 1992 de Sufi Mohammad şi preluată mai târziu de ginerele său, Maulana Fazlullah; cunoscută drept talibanii din Swat

O cronologie a evenimentelor importante

14 August 1947

Pakistan este creat ca prima ţară musulmană din lume; Swat se alătură Pakistanului

Britanicii împart teritoriile pe care le conduseseră în India colonială în zone majoritar musulmane şi hinduse pentru a crea statele Pakistan şi India. Pakistan e format din două regiuni: Pakistanul de Est şi Pakistanul de Vest, separate de pământ indian. Conducătorii principatelor, care rămăseseră autonomi în timpul stăpânii britanice, li se dă opţiunea să aleagă cărui stat vor să i se alăture. Principatul Swatului se alătură Pakistanului, cu înţelegerea că va continua să rămână autonom.

1947

Primul război Indo-Pakistanez

Principatul Kashmirului, condus de un prinţ hindus, dar cu o populaţie majoritar musulmană, încearcă să rămână independent în timpul partiţiei teritoriale. Asta duce la revolte interne din partea facţiunilor propakistaneze din Kashmir, care sunt sprijinite de armata pakistaneză. Opunându-se rebelilor locali susţinuţi de Pakistan, conducătorul se alătură Indiei în schimbul ajutorului militar. Cele două armate se luptă pentru controlul asupra regiunii până când Naţiunile Unite sunt rugate, să intervină. ONU impune un tratat de încetare a focului şi stabileşte o linie de control bazată pe poziţiile celor două armate în Kashmir.

1948

Moartea fondatorului Pakistanului, Mohammad Ali Jinnah

Moartea lui Mohammad Ali Jinnah în urma unei boli lasă ţara fără o conducere puternică într-un moment în care noul stat trebuie organizat sub toate aspectele.

1951

Primul prim-ministru al Pakistanului, Liaquat Ali Khan, e asasinat

Liaquat Ali Khan era un alt politician care, ca şi Mohammad Ali Jinnah, era vital pentru noul stat al Pakistanului. După independenţă a devenit primul prim-ministru al Pakistanului, o poziţie care atunci avea mai multă putere decât cea de guvernator general (Mohammad Ali Jinnah primise puteri speciale). După moartea acestuia din urmă, Khan încearcă să stabilizeze ţara făcând alianţe şi numind importante figuri publice în roluri oficiale: pe Khawaya Nizamuddin ca guvernator general şi pe Malik Ghulam Mohammad ca ministru de finanţe. Aceste încercări provoacă resentimente printre facţiunile politice opuse, iar Khan se va concentra de-acum înainte pe a câştiga sprijin pentru măsurile sale guvernamentale. În timp ce face campanie în Rawalpindi, un oraş din regiunea Punjab, e asasinat de un tânăr şomer din regiunea de frontieră Nord-Vest. Lui Khan îi ia locul guvernatorul general Khawaja Nizamuddin, în timp ce Malik Ghulam Mohammad devine noul guvernator general.

1958

Generalul Ayub Khan preia puterea în prima lovitură militară a Pakistanului

Generalul Ayub Khan, pe-atunci comandant major al forţelor armate, preia controlul asupra ţării într-o lovitură fără vărsare de sânge. Preşedintele Iskander Miza e exilat. Lovitura de stat este primită cu braţele deschise de populaţie, din pricina instabilităţii din anii anteriori. Ayub Khan stabileşte un precedent, prin care armata pakistaneză preia guvernarea Pakistanului în momente de nesiguranţă politică.

1965

Al doilea război Indo-Pakistanez

India şi Pakistan intră din nou în conflict în regiunea Kashmir. Naţiunile Unite sunt rugate din nou să intervină. Se încheie un alt acord de încetare a focului şi încep negocierile.

Statele Unite şi Regatul Unit susţin rezoluţia ONU prin care se interzice vânzarea de arme către amândouă ţările. Negocierile stabilesc ca graniţa să revină la linia dinainte de război. India şi Pakistan renunţă la folosirea forţei în tranşarea problemei. Negocierile sunt mediate de Uniunea Sovietică și nu favorizează niciuna dintre cele două naţiuni.

1969

Swat devine parte a regiunii de frontieră Nord-Vest; Ayub Khan îşi dă demisia

Ayub Khan pierde sprijinul popular, din pricina măsurilor sale economice, care favorizează elitele, din pricina faptului că stabilise o democraţie limitată, cu referendumuri indirecte, care răpea multor oameni dreptul la vot, dar şi din pricina repercursiunilor asupra Pakistanului după războiul cu India. Îşi dă demisia, şi un om al său, generalul Yahya Khan, comandant suprem al forţelor armate, preia puterea. Se declară lege marţială şi toate instituţiile de guvernământ, ca Adunarea Naţională, sunt dizolvate. Guvernul revocă statutul de independenţă al Swat şi acesta devine un district administrativ al Khyber Pakhtunkhwa (fosta regiune de frontieră Nord-Vest).

1970

Se ţin primele alegeri naţionale în Pakistan

Sunt primele alegeri din Pakistan în care toţi cetăţenii au dreptul să voteze. Liga Awami, bazată în Pakistanul de Est, şi Partidul Poporului al lui Zulfikar Ali Bhutto, bazat în partea de vest a ţării, sunt concurenţii principali. Liga Awami câştigă alegerile. Partidul Poporului are majoritatea în vestul Pakistanului.

1971

Al treilea război Indo-Pakistanez; Pakistanul de Est devine Bangladeshul independent

Liga Awami, cu centrul în Pakistanul de Est, are dreptul să formeze noul guvern, dar Zulfikar Ali Bhutto se opune. Generalul Yahya Khan îl sprijină pe Bhutto, pentru că preluarea

guvernării de către Liga Awami ar transfera puterea politică spre Pakistanul de Est. Când negocierile dintre Yahya Khan şi liderii ligii Awami eşuează, izbucnesc proteste masive în Est şi Liga Awami îşi declară independenţa de Pakistan. Aşteptându-se la mişcări sociale, unităţi ale armatei care aveau legături cu partea de vest a ţării au fost trimise în Est. Li se ordonă să pună capăt revoltelor. India sprijină formarea noului stat şi-şi trimite armata să ajute Liga Awami. Luptele ajung şi-n Pakistanul de Vest, inclusiv la graniţa din Kashmir. Guvernul Pakistanului renunţă la luptă şi Pakistanul de Est devine o ţară independentă, Bangladesh.

1971

Zulfikar Ali Bhutto devine primul prim-ministru ales

Incapabil să câştige războiul cu India şi pierzând şi Pakistanul de Est, generalul Yahya Khan îşi dă demisia după ce numeşte un guvern civil condus de Bhutto, al cărui partid câştigase majoritatea voturilor în alegerile generale din 1970, în Pakistanul de Vest.

1977

Generalul Muhammad Zia-ul-Haq preia puterea printr-o lovitură militară

Măsurile luate de Bhutto îl fac să-şi piardă popularitatea. Drept urmare, cere o nouă serie de alegeri generale în 1977. Iese câştigător, dar e acuzat de falsificare masivă a votului. În timpul unor revolte, generalul Muhammad Zia-ul-Haq conduce o lovitură de stat militară.

1979

Zulfikar Ali Bhutto e spânzurat; invazia sovietică a Afganistanului

Acuzat de încercarea de asasinare a unui oponent politic, Bhutto e găsit vinovat şi spânzurat. Afganistanul se află în plin război civil, pentru că guvernul vrea să se îndepărteze de tradiţia musulmană şi să înceapă reforme de modernizare. Drept răspuns, luptătorii de gherilă musulmani, mujahedinii, se

ridică împotriva guvernului. Armata sovietică aterizează în capitala Kabul ca să susţină guvernul ţării. Statele Unite, îngrijorate de răspândirea comunismului şi de schimbarea echilibrului de putere în Războiul Rece, îşi caută aliaţi în regiune. Drept rezultat, relaţiile americano-pakistaneze se îmbunătăţesc şi Pakistanul ajută SUA să sprijine indirect mujahedinii în eforturile lor de a se opune stabilirii unui guvern comunist în Afganistan.

1988

Generalul Muhammad Zia-ul-Haq şi ofiţeri superiori ai armatei mor într-un accident de avion; se ţin alegeri; Benazir Bhutto devine prima femeie prim-ministru din lumea islamică

Administraţia generalului Muhammad Zia-ul-Haq favorizează elitele, mai ales ofiţerii militari de rang superior.

Prim-ministrul său, în schimb, Muhammad Khan Junejo, impune măsuri politice, interne sau externe, care contravin planurilor lui Zia-ul-Haq. Pentru a-l opri pe Junejo, Zia-ul- Haq declară stare de urgenţă şi demite guvernul. La mai puţin de două luni după aceea, Zia-ul-Haq moare într-un accident de avion, împreună cu alţi membri importanţi ai guvernului şi armatei. Se suspectează că ar fi vorba de sabotaj, dar rezultatele anchetei nu sunt făcute publice. Şeful Senatului, Gulam Ishaq Khan e numit preşedinte până la următoarele alegeri. În alegerile care urmează morţii lui Zia-ul-Haq, Partidul Poporului din Pakistan, condus de Benazir Bhutto, fata lui Zulfikar Ali Bhutto, iese victorios şi formează noul guvern.

1989

Retragerea sovietică din Afganistan ia sfârşit

Neputând să-i învingă pe mujahedini, care sunt sprijiniţi de Pakistan şi de SUA, forţele sovietice se retrag din Afganistan. Asta face ca diferitele facţiuni de mujahedini să înceapă să se lupte între ele, destabilizând şi mai mult ţara.

1990

Guvernul lui Benazir Bhutto e demis

Preşedintele Ghulam Ishaq Khan demite guvernul lui Benazir Bhutto pe baza acuzaţiilor de corupţie şi incompetenţă. Adunarea Naţională e dizolvată şi se declară stare de urgenţă.

1991

Nawaz Sharif devine prim-ministru 1993

Armata îi obligă pe Nawaz Sharif şi pe Ghulam Ishaq Kahn să demisioneze; al doilea guvern Benazir Bhutto

Rivalitatea politică dintre preşedintele Ghulam Ishaw Kahn şi prim-ministrul Nawaz Sharif blochează întreg guvernul.

Armata intervine şi-i obligă pe amândoi să-şi dea demisia. In urma alegerilor, Benazir Bhutto formează al doilea guvern.

1996

Talibanii preiau puterea în Kabul

După ani de zile de război civil între diferitele facţiuni de mujahedini din Afganistan, talibanii, una dintre aceste grupuri, preiau capitala Kabul. Deşi impun ţării o foarte strictă lege islamică, sunt consideraţi o forţă de stabilizare a regiunii şi sunt susţinuţi de guvernul Bhutto.

1996

Al doilea guvern Bhutto demis

Preşedintele Farooq Leghari demite al doilea guvern Bhutto pe baza acuzaţiilor de corupţie şi proastă gestionare a ţării.

1997

Nawaz Sharif formează un al doilea guvern; Malala se naşte în Swat

După ce e numit prim-ministru pentru a doua oară, Sharif îi ia preşedintelui puterea de a mai demite guvernul şi de a numi şefi de stat major. Ca atare, are o poziţie mai sigură în al doilea său mandat.

1998

India face teste nucleare; Pakistan la fel

India şi Pakistan fac amândouă teste nucleare, în ciuda non-proliferării armelor nucleare la nivel global. Amândouă ţările sunt criticate internaţional, lumea temându-se de o cursă a înarmării şi de un conflict nuclear între cele două ţări. Sunt impuse sancţiuni internaţionale asupra ambelor state, mai ales de către Statele Unite.

1999

Benazir Bhutto şi soţul ei, Asif Ali Zardari sunt condamnaţi pentru fapte de corupţie; Bhutto pleacă în exil; Zardari e trimis la închisoare; Generalul Pervez Musharraf ia puterea printr-o lovitură de stat

Benazir Bhutto şi soţul ei, Asif Ali Zardari sunt condamnaţi în urma faptelor de corupţie de care fuseseră acuzat guvernul ei în 1996. Sunt condamnaţi la cinci ani de închisoare şi la plata unei amenzi, dar Bhutto, care e în Londra în momentul condamnării, rămâne în exil. Zardari, care e reţinut în momentul condamnării, după ce fusese acuzat că are legătură cu asasinarea fratelui lui Bhutto, e închis pentru corupţie. In faţa unei opoziţii crescânde, Nawaz Sharif se teme de o altă lovitură de stat a armatei, singura instituţie care nu se află sub controlul său. Încearcă să-l înlocuiască pe generalul Pervez Musharraf cu un ofiţer mai maleabil. Musharraf ordonă armatei să preia controlul instituţiilor guvernamentale şi se declară şef al executivului. Musharraf suspendă constituţia, demite şefii guvernamentali şi stabileşte un Consiliu Naţional de Securitate format din civili sau militari care conduc ţara.

2001

Atacurile Al-Qaeda din 9 septembrie asupra Turnurilor Gemene şi Pentagonului; începe bombardamentul SUA în Afganistan; guvernul taliban e dat afară de la putere; Osama bin Laden fuge în Pakistan

Pakistanul se aliază cu SUA în războiul împotriva terorismului, ca urmare a presiunilor internaţionale. Cu toate

acestea, din cauza unei graniţe cu Afganistanul care e destul de uşor de trecut, multe persoane, printre care şi militanţi, pătrund în Pakistan. Osama bin Laden intră în Pakistan în aceeaşi manieră.

2004

Armata pakistaneză începe operaţiunile împotriva militanţilor din FATA; primul atac în Pakistan de către o dronă SUA; Zardari pleacă în exil

FATA este populată de triburi paştune, care-şi păstrează structurile lor de conducere tradiţionale, cu intervenţii minime din partea guvernului pakistanez. Cum aceste zone împart o graniţă şi au şi importante legături culturale cu Afganistanul, membrii al-Qaeda pot să se ascundă în regiune şi să o folosească ca loc de lansare a atacurilor. Armata pakistaneză lansează atacuri în FATA pentru a-i îndepărta pe militanţi. Nu au succes şi semnează un tratat cu liderul militant Nek Muhammad Wazir. Se stabileşte astfel un precedent pentru negocierile cu talibanii din zonă şi se subminează sistemul istoric tribal. Nek Muhammad Wazir nu respectă termenii tratatului. Este omorât de o dronă americană. Eliberat pe cauţiune, Zardari pleacă în exil în Dubai.

2005

Maulana Fazlullah îşi începe emisiunea radio în Swat; un cutremur masiv omoară peste 70 000 de oameni în Pakistan

Mişcarea TNSM fondată de Sufi Mohammad vrea să impună sharia, sau legea islamică, în Swat. După ce Sufi Mohammad e trimis la închisoare, Maulana Fazlullah, ginerele său, preia conducerea TNSM. Înfiinţează zeci de staţii radio ilegale, unde predică *jihadul,* sau războiul sfânt. În cele din urmă face o alianţă cu Tehriki-i-Taliban Pakistan, ramura pakistaneză a talibanilor, care vor să impună *sharia* în întreaga ţară.

2007

Armata atacă Moscheea Roşie din Islamabad; Benazir

Bhutto se întoarce în Pakistan; Fazlullah stabileşte curţi islamice; Musharraf trimite trupe în Swat; ramura talibanilor pakistanezi îşi stabileşte oficial prezenţa în Pakistan; Benazir Bhutto e asasinată

Clericii Moscheii Roşii *(Lai Masjid),* care e afiliată politic – o moschee talibană şi o madrasa în Islamabad, capitala Pakistanului – încurajează actele de violenţă pentru a-şi impune agenda proprie. Studentele încep să participe la multe acte de nesupunere civilă. Odată ce aceste atacuri escaladează cu luări de ostatici, armata e obligată să intervină. Urmează o confruntare între clericii din *Lai Masjid* (şi adepţii lor) şi armată. Confruntarea durează opt zile şi provoacă mai bine de cincizeci de victime. Fazlullah le cere adepţilor săi să se ridice la arme împotriva armatei pentru această acţiune. Pentru că i se cere insistent restaurarea democraţiei, Musharraf îi dă voie lui Benazir Bhutto să se întoarcă în Pakistan. Se crede că cei doi au stabilit un acord prin care Benazir Bhutto ar fi ajuns prim-ministru şi Musharraf avea să mai obţină încă un mandat de preşedinte. Bhutto e asasinată în timpul unei campanii în Rawalpindi, Punjab.

2007-2009

Talibanii îşi extind influenţa în Swat

Drept răspuns pentru evenimentele de la Lai Masjid, Fazlullah începe mai multe atacuri violente, încercând să impună *sharia* în Swat. După alegerile din 2008, se negociază un tratat între talibani şi guvernul pakistanez pentru a restabili pacea în zonă. Talibanii nu respectă termenii tratatului şi violenţa împotriva guvernului, armatei şi civililor continuă. Armata porneşte o ofensivă care nu face decât să crească nivelul de violenţă. Guvernul e de acord ca *sharia* să fie impusă în Swat. Fazlullah declară încetarea focului.

2008

Zardari ajunge prim-ministru; Musharraf pleacă în exil

Partidul Poporului din Pakistan câştigă alegerile după asasinarea lui Benazir Bhutto. Partidul este acum condus de fiul ei, Bilawal, şi de soţ, Zardari, care e ales preşedinte.

15 ianuarie 2009

Toate şcolile de fete trebuie închise până la această dată, cum anunţase Fazlullah

Februarie 2009

Guvernul pakistanez semnează un acord de pace cu talibanii; *New York Times* lansează un documentar numit *S-au terminat orele*

După acţiunile militare eşuate din zonă, care duc la şi mai multă violenţă, guvernul cade de acord pentru semnarea unui alt acord de pace cu talibanii. Acordul de pace impune *sharia* în regiune în schimbul încetării de focuri. Acordul lasă regiunea pe mâna talibanilor. Un documentar *New York Times* filmat cu o lună înainte prezintă teroarea cu care se confruntă locuitorii din Swat, în timp ce-i urmăreşte pe Malala şi pe tatăl ei, arătându-i cum vor să îmbunătăţească educaţia pentru fete. Documentarul atrage atenţia comunităţii internaţionale asupra acestei cauze.

Aprilie 2009

Acordul de pace nu se mai aplică, în momentul în care talibanii ocupă Swat

Fazlullah încalcă termenii tratatului şi începe să-şi extindă regiunea pe care o controlează. Talibanii ocupă oraşul principal din Swat, Mingora, şi apoi districtele Burner şi Shangla, ceea ce îi aduce foarte aproape de capitala federală, Islamabad.

Iulie 2009

Guvernul pakistanez declară că toţi talibanii au fost alungaţi din Swat.

Acţiunea militară îi împinge pe talibani afară din vale. Maulana Fazlullah le scapă autorităţilor.

Decembrie 2009

Preşedintele Obama anunţă stabilirea a încă 33 000 de

soldaţi în Afganistan, ridicând numărul de soldaţi NATO în Afganistan la 140 000.

2010

Inundaţiile pe tot teritoriul Pakistanului omoară 2 000 de oameni

Inundaţiile sunt cele mai grave din întreaga istorie a ţării. Sunt afectaţi în jur de douăzeci de milioane de oameni, şi o cincime din ţară e acoperită de ape.

2011

Guvernatorul Punjabului, Salman Taseer, e asasinat; Osama bin Laden e omorât în Abbottabad; Malale câştigă Premiul Naţional de Pace al Pakistanului.

Asasinului lui Salman Taseer, una dintre gărzile sale de corp, îşi recunoaşte fapta. Spune că fusese înfuriat că Taseer se opusese legilor împotriva blasfemiei în Pakistan. Episodul şochează comunitatea internaţională pentru că scoate la lumină intoleranţa împotriva comunităţilor nemusulmane din Pakistan. Osama bin Laden e omorât în Pakistan, în apropierea provinciei Khyber Pakhtunkhwa într-o operaţiune militară americană. Guvernul este criticat puternic pentru că permite incursiuni militare americane pe teritoriu pakistanez şi pentru eşecul serviciilor de informaţii care i-au permis lui bin Laden să trăiască anonim în Pakistan.

9 octombrie 2012 Malala e împuşcată

În ciuda ameninţărilor din ce în ce mai dese îndreptate împotriva ei şi a familiei sale, Malala continuă să se ducă la şcoala Khushal. În timp ce se-ntoarce acasă pe 9 octombrie, e împuşcată alături de alte două fete într-un autobuz şcolar. Talibanul Fazlullah îşi asumă responsabilitatea pentru atac. Toate cele trei fete supravieţuiesc.

2013

Musharraf se întoarce în ţară şi e arestat; se organizează alegeri, în ciuda violenţelor din partea talibanilor; Nawaz Sharif câştigă şi devine prim-ministru pentru a treia oară

Musharraf e arestat în baza acuzaţiei de abuz de putere. Printre acuzaţii se numără şi aceea că a reţinut pe nedrept membrii ai judiciarului. Arestarea sa marchează o schimbare în cultura politică a Pakistanului, unde foştii lideri militari nu erau traşi la răspundere pentru acţiunile lor la putere. Pentru prima oară în istoria Pakistanului un guvern ales democratic şi-a terminat mandatul şi şi-a transferat puterea unui alt guvern ales democratic.

12 iulie 2013

Malala se adresează Naţiunilor Unite la New York în ziua aniversării ei de şaisprezece ani şi cere educaţie gratuită pentru toţi copiii în noua ei casă, în Birmingham, Malala se duce la şcoală şi-şi continuă campania pentru educaţia copiilor din toate ţările.

Notă despre Fundaţia Malala

În toată lumea, sunt milioane de fete şi băieţi care nici nu apucă să meargă la şcoală. La fel ca tine şi ca mine, şi ei au vise şi vor să crească într-un viitor mai bun. Dar nu au şansa pentru o viaţă mai bună.

Ştiu că eu şi cu tine putem schimba asta. Noi putem schimba asta. De-asta am înfiinţat Fundaţia Malala.

Scriind această carte, unul dintre scopurile mele, a fost să vorbesc în numele tuturor copiilor care nu au o voce. Sper ca povestea mea să inspire mai ales fetele să îmbrăţişeze puterea pe care o are fiecare. Dar misiunea mea nu se încheie aici: Fundaţia Malala crede că fiecare fată şi băiat are dreptul să primească o educaţie bună.

În multe ţări, costă doar un dolar pe zi să trimiţi un copil la şcoală şi cincizeci de dolari să ajuţi o fată săracă să primească o bursă ca să poată învăţa. Sunt atâtea feluri în care putem ajuta, dacă decidem să ne pese îndeajuns.

Aşa că hai să fim împreună. Să promitem că o să ajutăm măcar un copil care nu poate merge la şcoală. Vindeţi prăjituri la sfârşit de săptămână. Sau cereţi-le altor elevi să vi se alăture şi să-i ajute pe cei care vor să meargă la şcoală, dar nu pot. Sau vorbiţi în numele celor care nu pot fi auziţi.

împreună, putem să creăm o lume în care fiecare copil are şansa să meargă la şcoală şi să-şi dezvolte potenţialul.

Poţi să ni te alături şi să afli mai multe la malalafund.org/voice. Împreună, putem fi auziţi.

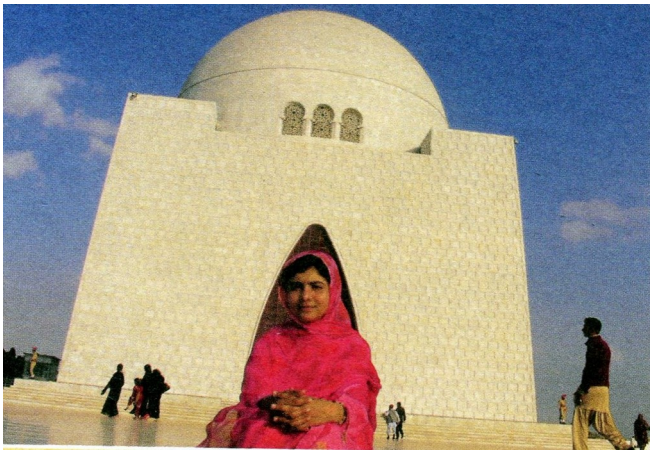

La mormântul lui Ali Jinnah, fondatorul Pakistanului.

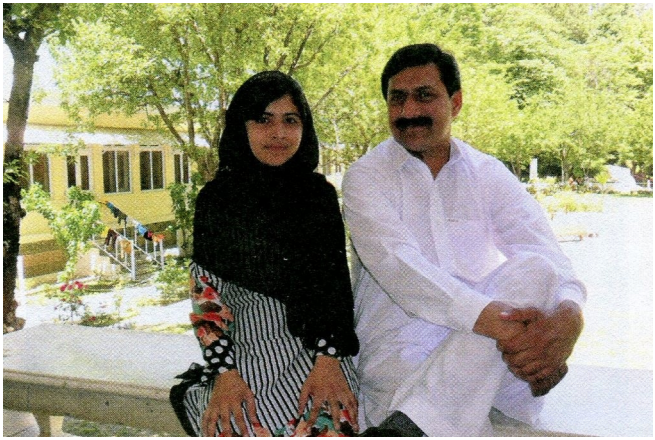

Cu tata la Palatul Alb, în Swat.

O școală bombardată în Swat.

Autobuzul în care am fost împușcată.

Primele zile în spitalul din Birmingham.

Am primit scrisori și urări de bine de la oameni din întreaga lume.

În spital, citind.

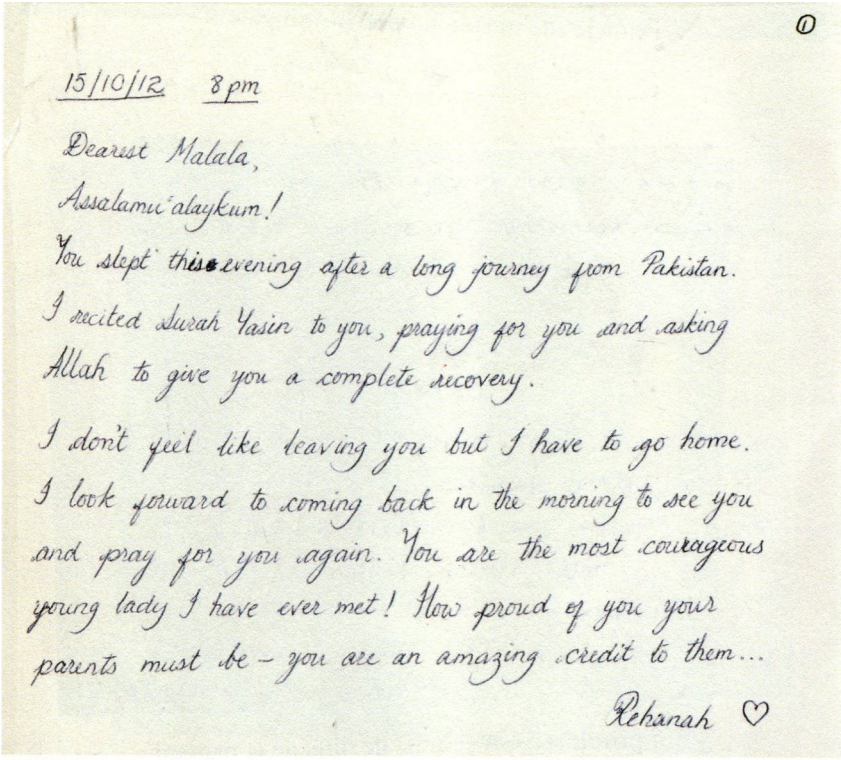

15/10/12 8 pm

Dearest Malala,

Assalamu'alaykum!

You slept this evening after a long journey from Pakistan. I recited Surah Yasin to you, praying for you and asking Allah to give you a complete recovery.

I don't feel like leaving you but I have to go home. I look forward to coming back in the morning to see you and pray for you again. You are the most courageous young lady I have ever met! How proud of you your parents must be – you are an amazing credit to them...

Rehanah ♡

Cei din spital au ținut un jurnal pentru mine. Asta e prima însemnare.

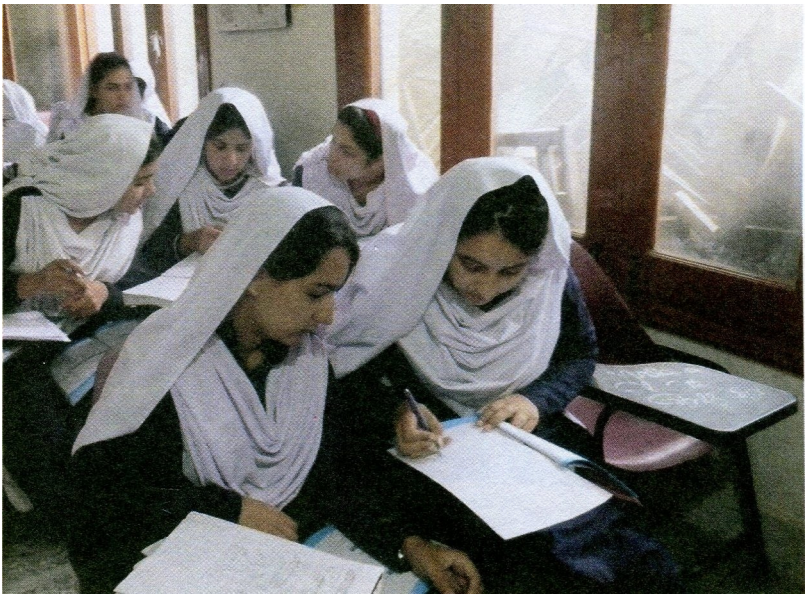

Prietenele mele păstrează un loc liber pentru mine.

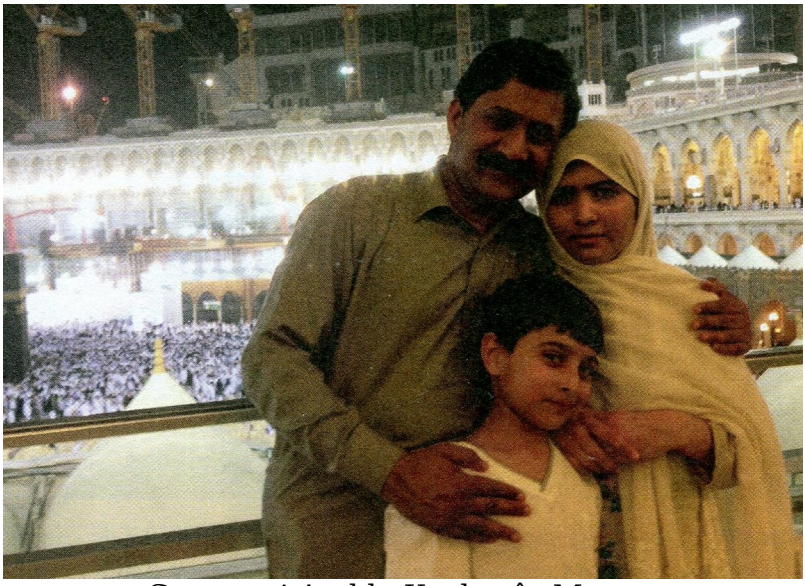

Cu tata și Atal la Kaaba, în Mecca.

Vorbind la a șaisprezecea mea zi de naștere, pe care Națiunle Unite
au declarat-o Ziua Malala.

La ONU, cu (la stânga) Vuk Jeremić, președintele a celei de șaizeci și
șaptea sesiuni a Adunării Generale , Secretarul general Ban Ki-moon
și Gordon Brown, trimis special al ONU pentru educație.

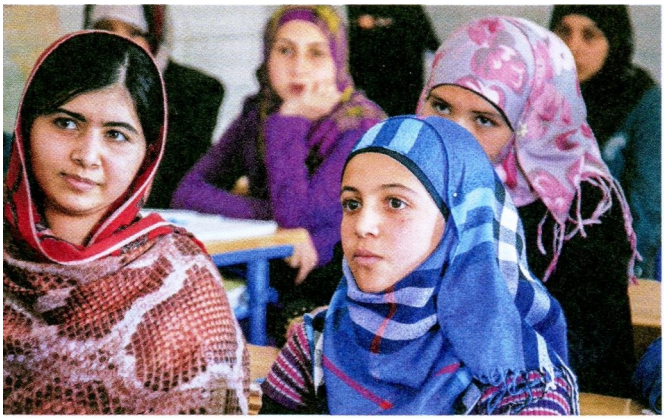

La tabăra de refugiați Zaatari, din Iordania, alături de Mazoun, o siriancă de cincisprezece ani și o apărătoare a dreptului pentru educație.

Rugându-mă, alături de refugiați sirieni, pentru un viitor mai pașnic și luminos.

Alături de tata și Shiza Shahid, oferind rechizite școlare copiilor sirieni într-o tabără din Iordania.

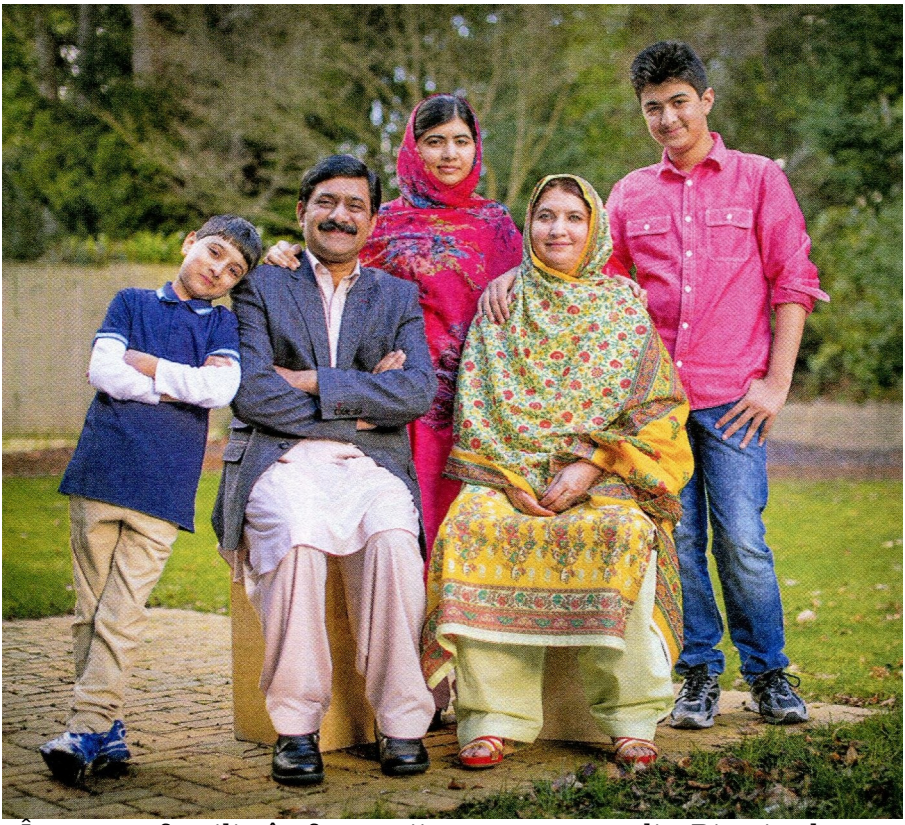

Întreaga familie în fața noii noastre case din Birmingham.